Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Om

Hexametret og dets Behandling

i det danske Sprog.

Af

Christian Wilster,

Lector ved Sorøe Akademie.

Indbydelsesskrift

til

Examen artium og den offentlige Skole-Examen

ved Sorøe Akademie

fra 16de til 31te Julii 1833.

Kjöbenhavn.

Trykt hos Andreas Seidelin,

Hof- og Universitets-Bogtrykker.

fandt i den Ismeniske Apollos Tempel i Theben, hvis Alder sættes til Laios's og Oedips Tider. Var det nu virkelig den ældste Form, da vil det være ligesaa forgjeves at efterspore dets Tilblivelse med Haab om nøiagtigt Resultat, som at ville søge efter den græske Poesies Oprindelse. Derfor have de Lærde, som have anstillet Undersøgelser desangaaende *), heller ikke kunnet bringe det videre, end til at opvise Hexametrets Tilværelse i en forhistorisk Tidsalder; Kilden have de nævnt, men naar den begyndte at springe, bliver dunkelt. Det Frugtesløse i slige Efterspørgelser er naivt udtrykt i de gamle Myther, der tillægge Guderne Opfindelsen af hvad der ligger længer tilbage i Tiden, end Folkets ældste Erindringer, ligesom der i slige Myther tillige ligger den høie Tanke, at den menneskelige Aands skjønneste Frembringelser have et guddommeligt Ophav.

Sagnene om Hexametrets Oprindelse ere vel forskjellige, men tyde dog alle hen paa, at det tidligst fremtraadte i religiøse poetiske Udbrud, og var det tillige den ældste Versform, saa følger deraf, hvad der ogsaa er ganske sandsynligt, at den religiøse Poesie var den ældste hos Grækerne. Hos Pausanias (10, 12, 5) hedder det, at allerede de dodonæiske Peleiader brugte dette Versemaal, og han anfører endog et hexametrisk Orakelsvar af disse, som dog neppe er authentisk eller saa gammelt som det udgives for, da det ei bærer Præg af høi Alde; desuden meddeler han denne Fortælling kun som et Sagn, der ikke stadfæstes af nogen anden Skribent. De fleste og gængseste Sagn henføre derimod dets Oprindelse til den pythiske Apollo. Snart siges Præstinden Phemonoe (Pausan. 10, 5, 4. Proclus hos Photius p. 981 ed. Schott), snart Phanothea (Clemens Alex. Stromata lib. 1. p. 309 C. ed. Sylburg) **), Navne, som udentvivl begge ere Appellativer, at have opfundet det, snart den hyperboreiske Apollopræst Olen (Paus. 10, 5, 4), og selv det af Clemens (l. l.) opbevarede Sagn, som gjør Themis til Opfinderske, tyder hen til Delphi. Det tilskrives altsaa Gudens inspirerede Propheter, og Tanken er her den samme, som naar det f. Ex. om en Art gamle Hymner, de kitharodiske Nomer, udtrykkelig hedder, at de vare opfundne af Apollo selv (Suidas *νόμοι κιθαρῳδικοί*). At bygge historisk paa slige Sagn, er altid misligt, saavelsom chronologisk at ville udregne, naar de nævnte mythiske Personer levede, thi Sagnet, som enhver levende og anskuelig Fremstilling, er aldrig i Forlegenhed med Navne, men tildigter selv et Navn, hvor det mangler, eller indsætter et nyt, naar det gængse er glemt, blot at Faktum eller Ideen bliver beholdt. Neppe kan man derfor betragte

*) F. Ex. Meisling Undersøgelse om det heroiske Versemaals Skjebne. Kbhvn. 1816. Apels Metrik 2 Th. S. 151 ff.

**) Flere didhenhørende Steder findes i Fabricii bibl. gr. Tom. I. pag. 207 og 210. Harles.

de af Professor Meisling i bemeldte Skrift (S. 14 ff.) udførte Beregninger over Phanotheas (1403 f. Chr.) og Phemonoes (1365 f. Chr.) Levetid som historisk Udbytte, ligesaalidet som det af ham udfundne Resultat, at Hexametret er ældre end 1500 Aar f. Chr., hvilket han udleder deraf, at Deukalion 1511 f. Chr. stiftede det dodonæiske Orakel, som var det ældste i Grækenland, og at Pausanias, ved at nævne et hexametrisk Orakelsvar af Peleiaderne, fortæller, at disse vare ældre end Phemonoe. Han mener tillige (S. 19), at det delphiske Orakels større Celebritet lettere kunde tiltrække sig Navnet for en Opfindelse, som egentlig skyldes det dodonæiske *). Men om end Sagnet om dets dodonæiske Oprindelse var ligesaa hjemlet som de almindeligere Sagn om dets pythiske Herkomst, saa vilde jeg dog være tilbøieligere til at foretrække dette, da der gives andre Grunde, hvorom jeg ret strax kommer til at tale, som gjøre Fortællingen om Hexametrets Udspring fra den apollinske Gudsdyrkelse langt rimeligere; og som en Følge af det delphiske Orakels Celebritet anseer jeg det kun, at en Opfindelse, som hidrører fra den apollinske Religion inden Nedsættelsen i Delphi, blev lokalt sat i Forbindelse med Gudens to berømteste Helligdomme i Delphi og paa Delos (Olen). Hexametret kaldes ikke alene hyppigt det Pythiske, men ogsaa det Deliske Versemaal (Atilius Fortunatianus p. 2690. Putsch.); men er det sandsynligt, at Fester til Gudernes Ære ere ældre end Orakelsvar, da bliver Hexametrets Oprindelse vist snarere at søge i Fester, som helligholdtes med Sang og Dands, end i Præstespaadomme og Sandsagn.

§. 2.

Spørger man, hvorfor det Versemaal, hvori den første græske Poesie udtalte sig, kom til at bestaae af 6 Fødder eller Takter, og i det Hele fik den Charakter, som er dets Særkjende, da er Spørgsmaalet saa strengt, og saavidt jeg ved hidtil hverken opkastet eller besvaret, at Læserne maae tage til Takke med det Svar, jeg formaaer at give. Dandsen, Legemets rhythmiske Bevægelse, maae vi tænke os som den ældste stumme Udtryksmaade for levende Følelse, og den Sang, som fra første Færd ledsagede Dandsen, maae vi i dens ældste Skikkelse tænke os som en næsten uartikuleret Sang, som en Art Interjectionspoesie, saaledes som den f. Ex. viser sig i de bacchantiske Udbrud. Neppe vil Nogen tænke sig Sagen omvendt, at Dandsen skulde være en Affødning af Tonerhythmer; de ere samtidige. Forestille vi os nu en gammel festlig Dands af den Beskaffenhed, at hver enkelt Tour af

*) Neppe ville Mange give Prof. Meisling Medhold, naar han (S. 20) siger: "at Præsterne og Præstinderne have brugt ogsaa dette usædvanlige og harmonisk vellydende Metrum som et af de ydre Midler, hvorved de søgte at imponere en ukyndig Mængde."

samme udførtes i 6 Takter, saa maatte jo den ledsagende Sang, naar den hævede sig til at vorde Tankens Udbrud i tydelige Ord, komme til at bestaae af 6 Takter. Et lige (gerade) Antal Takter i hver Reprise findes, saavidt mig er bekjendt, i alle Dandse (ligesaa i Marsche), og et saadant Taktforhold er vistnok grundet i Sagens Natur; den anden Takt er saa at sige Thesis til den foregaaende. I Analogie hermed er ethvert af lige Fødder bestaaende Metrum at betragte som fuldstændigt og som naturligere, end de ulige, og mærkeligt er det, at et saadant lige Metrum findes i de bekjendteste nationale Versemaal, saasom: Hexametret, Trimetret (hexameter iambicus, som Terentianus Maurus kalder det), Versemaalet i Nibelungenlied, den almindelige Alexandrin, de spanske Trochæer og den indiske Slokas *). Tallet 6 antage vi for tilfældigt, men et større Antal vilde maaskee have gjort Metrumet tungere, et mindre betydeligt lystigere. Dands begynder med Arsis, med Bevægelse, som derpaa daler, og det Versemaal, som vi tænke os dannet efter Dandsens Rhythmus, maatte følgelig begynde med den egentlige Arsis, den lange, distinkt udhævede Stavelse, eller musikalsk betragtet, med den accentuerede Node, den saakaldte Taktens gode Deel. Derfor maatte ogsaa Hexametret begynde med Arsis, den lange Stavelse, som ei uden Brud paa dets genetiske Charakter kunde substitueres af det sædvanlige Æqvivalent (⏑ ⏑), hvorved det var blevet anapæstisk, og havde faaet et vildt lidenskabeligt Præg. Ogsaa Hexametertaktens anden Deel (Thesis), som er lig den første, og oprindelig først var en Spondæe, tyder hen paa, at den Dands, af hvis Rhythmus vi udlede dette Versemaals Tilblivelse, maa have været sindig og alvorlig. Spørge vi nu fremdeles om Aarsagen til dette Særkjende, da er det en Selvfølge, at vi ikke maae søge Hexametrets Udspring i en med en støiende lidenskabelig, men i en med en sindig og høitidelig Gudsdyrkelse forbunden festlig Dands, ledsaget af Sang, og da nu Sagnene tillige næsten eensstemmigen henføre Hexametret til Apollo, i hvis Dyrkelse en vis Alvor herskede, saa synes det rimeligst, at udlede Hexametret af den Sang og Dands, hvormed hans Dyrkelse feiredes. Under Navn

---

*) Da det maaskee kan interessere en Deel Læsere, at erholde Underretning om dette Versemaals Beskaffenhed, vil jeg meddele Hovedpunkterne, og forresten henvise til A. W. Schlegels Indiſche Bibliothek. 1 B. S. 36—37. og Bohlen das alte Indien. 2 Th. S. 338. Den indiske Slokas bestaaer af 16 Stavelser, med Cæsur efter 8de. Hver af disse Afdelinger bestaaer igjen af 2 Firstavelses-Fødder, hvoraf den første er aldeles fri, og kan være hvilkensomhelst af de 16 mulige qvadrisyllabiske Fødder lige fra **Dispondeus** til **Proceleusmaticus**; den anden er derimod uforanderlig bestemt, enten en første Epitrit eller en Antispast, paa Grund af sidste Stavelses Frihed. I Versets anden Hovedafdeling er den sidste Fod enten en Dijambe eller anden Pæon. Stavelsernes Antal er i den indiske Metrik aldeles bestemt, og ingen Repræsentation finder Sted.

af Romer *) omtales en Art ældgamle Sange til Apollos Ære; de vare hexametriske (Plut. de Musica 4), og paa Delos bleve de affungne ved cykliſk Chordands (Callim. h. in Del. 304); andenſteds var viſtnok det Samme Tilfældet, da Dandſen iſær ved Folkefeſter maa have været nøie forbunden med Sang og Muſik, ſom vel neppe affondrede ſig fra Terpſichores Kunſt, før de muſikaliſke Veddeſtride indførtes. I Udtogene af Proclus's Chreſtomathie hos Photius (p. 985 ed. Schott.) ſkildres disſe Romer ſom fuldkomne Kontraſter til den lidenſkabelige vilde Dithyrambe, hvorimod Romen fremſkrider ſindigt og ædelt (*τεταγμένως καὶ μεγαλοπρεπῶς*), uden vild Lidenſkabelighed (*τὸ μεν ἐνθουσιῶδες οὐκ ἔχει*). Naar Plutarch (l. l.) ſiger, at Timotheus **) ved ſin Fremgangsmaade viſte, at Romerne vare opſtaaede af epiſke Digte, en Slutning, hvortil Verſemaalet viſtnok gav Anledning, ſaa er denne Mening neppe ſaa antagelig, ſom naar Proclus ſiger, at de udſprang af Pæanerne ***). Disſe, ſom de ældſte apollinſke Hymner, maae vi da vel ogſaa tænke os ſom hexametriſke, thi hvorledes kunde Romerne ſiges at være udrundne (*ἐνῆναι*) af disſe, naar ikke engang Verſemaalet, der dog hos Grækerne var Digtarternes væſenligſte Slægtſkabsbaand eller Skjelnemærke, var fælleds for begge, thi hvad Indholdet angik vare de jo meget forſkjellige: Pæanerne vare Anraabelſer om Afværgelſe af Ulykke, eller Takkeſange for afvendt Ufærd; Romerne derimod egentlige Lovſange til Apollo. Endelig maae vi her bemærke, at den apollinſke Kultus var ſtærkeſt udbredt i det gamle Sangerland Bøotien og paa Lilleaſiens Kyſter, altſaa paa de Steder, hvor den hexametriſke Digtekunſt iſær blomſtrede. Udlede vi Hexametret fra apollinſke Feſter, da maa det oprindelig have været en doriſk Versart ****), ſom naturligviis maatte modificeres i den ioniſke Dialekt, og ved den ſtore Uddannelſe, ſom det fik ved det ioniſke Epos, maatte Hexametret komme til at knytte ſig faſt til denne Dialekt, og faae Udſeende af at være oprindelig ioniſk.

§. 3.

Ved at udlede Hexametret fra feſtlig Dands og Sang, hendrages Tanken uvilkaarlig til den Indflydelſe, ſom den græſke Poeſies oprindelige Forbindelſe med hine tvende

---

*) Jvnfr. Müller die Dorier 1 Th. S. 349 f. og Berigtigelſen 2 Th. S. 377. Anm.

**) Om denne Timotheus fra Milet, Euripides's Samtidige ſ. Schoell Geſch. d. gr. Litteratur. 1 Th. S. 205. Plutarch ſiger, at Timotheus indblandede de ældre i Hexametre digtede Romer i ſine dithyrambiſke Digte, for ikke at faae Skin af, aldeles at have villet ophæve den gamle Muſiks Love.

***) Pæaner bleve ſtundom ſungne under taktmæſſig Gang eller Dands. **Hom. hymn. in Ap. Pyth.** 357—38. **Xen. Ages. 2, 17.** Müller Dorier. 1 Th. S. 350.

****) Olen og flere gamle apollinſke Sangere vare Dorer. Müller 1 Th. S. 350.

Kunſter havde paa den hele græſke Metrik og Prosodie, og ſkjønt denne Underſøgelſe her godt kunde forbigaaes, tager jeg dog ikke i Betænkning, her at yde min Skjerv til Oplysningen af denne ſaare vanſkelige Materie, iſær da Sagen, ſaaledes ſom den hidtil er fremſtillet af Metrikerne, forekommer mig at trænge til adſkillige Berigtigelſer, fornemmelig med Hensyn til de Paaſtande, at Muſiken var Hovedgrunden til Verſenes taktmæssige Tonefald, og at Sproget ved denne Ledſagelſe blev qvantiterende og ikke accentuerende. Man kan viſt ikke anſee det for muligt, at Poeſien hos noget Folk kunde opſtaae uden ſom Sang, altſaa i Forbindelſe med Stemmens Muſik, og ſnart tillige med Strengeleg, hvilken vi ogſaa finde omtalt ſom tilværende hos alle de Folk, om hvem der meldes, at de havde Poeſie; ja man kan ikke tænke ſig noget andet Middel, hvorved den kunde faſtholdes og bevares, end netop Muſiken, hvilken ſom den mere ſandſelige Kunſt ſkaffede Poeſien en Indgang, ſom den uden en ſlig Bihjelp viſt umuligen kunde have erholdt i Nationernes Barndom, og vi ſee jo endnu beſtandig, at det er ved Sangen, at de gamle Folkedigte bevares i Almuens Erindring. I Nord og Syd, hos Britter, Celter, Germaner, Hebræer, finde vi den gamle Poeſie næſten uadſkillelig forbunden med Sang og Harpeſpil, og i Middelalderen hos Skjalde, Minſtrels, Trouverer, Troubadourer og Minneſangere var Tilfældet det ſamme; Poeſie og Muſik vare een forenet Kunſt. Var det nu, ſom man i Almindelighed paaſtaaer, det muſikalſke Foredrag, ſom begrundede den græſke Poeſies hele Verſebygning, ſaaledes, at den derved fik ſin høitbeundrede Rhythmus og taktmæssige Velklang, ſaa maatte jo ogſaa Verſene i alle andre Sprog have faaet et lignende Præg af Rhythmus og Takt, ſkjønt i en mindre uddannet Grad, end hos Grækerne. Præget, Grundtrækket, maatte formedelſt Aarſagens Lighed blive det ſamme; et viſt muſikalſk Tonefald, ligegyldigt om det bevirkedes ved Stavelſers Længde og Korthed, eller ved Betoning og Tonloshed, maatte vise ſig overalt, med mindre man maaſkee vilde paaſtaae, at alle andre Nationer ſang og ſpillede uden Takt, og at Grækerne vare det eneſte Folk, ſom havde Øre for en Cadence, der dog nuomſtunder føles og benyttes af mange ſimple Haandværkere ved deres Arbeide, og ſom ſpores af Enhver, der gaaer i eensformig Skridtgang. Dog, ſelv om vi indrømme denne Paradox, ſaa kan dog Muſiken paa ingen Maade være Skyld i, at Verſet, løsrevet fra ſin muſikalſke Forbindelſe, ved Oplæsningen nødvendig lyder med en vis Rhythmus og Takt, thi enten man tager et viſt Antal Stavelſer, og blot aftæller dem f. Ex. i Meſterſangernes og tildeels de Franſkes Vers, eller ordner dem efter Accenten, hvad enten denne grunder ſig paa Ordenes logiſke Vigtighed eller ikke, eller endelig ſætter dem ſammen efter Stavelſernes Qvantitet, ſaa maae de lige godt kunne underlægges Muſik, ja de kunne endog ledſage ſamme Melodie. Saa uvæſentlig er i Grunden Ordenes prosodiſke Beſkaffenhed for Muſiken; et

Avertisſement af Adresſeavisen kan ligeſaa godt ſættes i Muſik, ſom de meeſt melodiſke Vers. Dog, ikke nok hermed; man vil endog finde, at Vers af forſkjellig metriſk Bygning kunne ſynges efter ſamme Melodie, fordi man i Sangen baade kan holde en Tone og ſammentrække flere. Derfor kunne prosodiſke og metriſke Misgreb, ſom ſtøde under Oplæsningen, gaae aldeles ubemærkede hen i det muſikalſke Foredrag. Man træffer ofte Sangdigte, i hvilke det uden Muſikens Hjelp næſten er umuligt at udfinde noget Metrum, eller at høre nogen rhythmiſk Cadence. Af denne Art ere f. Ex. mange af Franſk overſatte Arier, eller Sange, der ere ſkrevne til Melodier, hvis Noder ikke fuldelig kunne udhæves uden Afvigelſe fra de gængſe Verſemaal; ſiige Sange digtes derfor tildeels ſyngende, eller i det mindſte med ſtørre Henſyn til Muſikens end til Metrikens Fordringer *). Af ſamme Beſkaffenhed vare udentvivl mange

*) Det vil maaſkee ikke være af Veien, i Forbigaaende at oplyſe dette noget nøiere. Naar man f. Ex. ſkal overſætte en tydſk Viſe paa danſk, da kan man ikke let tage Feil af Verſemaalet, fordi Verſene have deres tydelige Accenter, hvilke man blot behøver at gjengive, for at gjøre Overſættelſen ſyngelig efter den til Originalen ſatte Melodie. Men ſkal man overſætte en franſk Viſe, hvis Melodie man ikke kjender, da er man ofte i ſtor Forlegenhed med, hvad Metrum man ſkal vælge, fordi Ordene ikke have de veiledende Accenter, hvilke man kun kan finde, ved at tye til Muſiken. Ligeledes vil man hyppigt træffe tilſyneladende metriſke Anomalier i Digte, ſom ere ſkrevne til foregaaende Melodier. Jeg vil hente et Par Exempler fra Vaudevillen Kong Salomon og Jørgen Hattemager. I en Viſe (S. 40), ſom er ſkreven i ſtrenge Jamber, lyder Strophernes 5te Vers ſaaledes:

Han bliver barſk, bliver vranten og ſær.
Den Tid var ſpildt, derfor tænker jeg paa.

Fandtes diſſe Vers f. Ex. i et Drama, der var ſkrevet i de almindelige femfødede Jamber, da vilde den deklamatoriſke Metrik handlyſe dem ſom ſande Misfoſtre, fordi de ikke ere korrekte Jamber; ſtode de andenſteds, ſaaledes at man ikke vidſte, hvad Vers de ſkulde være, vilde man vel finde en vis Rhythmus i dem, men den Metriker, ſom ikke tog Henſyn til Muſiken, vilde viſt være ſvært i Forlegenhed med at døbe dem, og neppe indſee, at de virkelig ere Jamber, hvori en Opløsning og en Omſætning er ſkeet i Faveur af Muſiken. Saa forſkjellig er den muſikalſke Metrik fra den deklamatoriſke; hiin hjemler mange Former, ſom ikke kunne gjøres gjeldende i denne, men til denne Forſkjel pleier man ikke at tage tilbørligt Henſyn. I Behandlingen af de gamle Sprogs Metrik blander man dem begge ſammen, og naar man da drøfter alle de opbevarede Former, faaer man en uendelig Mængde af Verſemaal, men naar man taler om de nyere Sprog, tager man næſten udelukkende Henſyn til de deklamatoriſke Verſemaal, fordi Poeſien hos os er en af Muſiken uafhængig Kunſt, og naturligvis klager man da ogſaa over Fattigdommen paa Former. Et andet Exempel vil maaſkee endnu tydeligere oplyſe Sagen. Sammeſteds (S. 68) læſes et Chor, hvis første fire Linier lyde ſaaledes:

af de gamle græske Chorsange og andre Digte, i hvilke vi ved Recitationen ikke kunne finde nogen metrisk Velklang, som tydelig falder os i Øret saaledes, at Verset under Læsningen

---

Velkommen, store Mand, hertil!
Velkommen, velkommen til Staden vær!
Med Trommer og Piber og Sang og Spil
Vi hilse dem paa Gaden her.

Spørger man, hvad Versemaal dette er, da vil Svaret efter den Opløsningsmethode, som mange bekjendte Metrikere anvende paa de Gamles Vers (see herom Apel 1 Th. §. 37), blive, at første og fjerde Linie ere Jamber, og anden og tredie et Slags logaødisk (daktylisk-trochæisk) Vers med Optakt. En saadan Sammenblanding af Versemaal i samme Strophe vilde vistnok være høist besynderlig, da ethvert Versemaal maa have sin egen Charakter, og det vilde være meget underligt, ved Rimet at sætte ueensartede Vers i Forbindelse med hinanden. Versemaalet er her i alle fire Linier det samme, nemlig iambisk, hvilket man tydeligt seer af Musiken (den bekjendte Tappenstregs-Melodie), som Ordene ere underlagte. Noderne ere følgende:

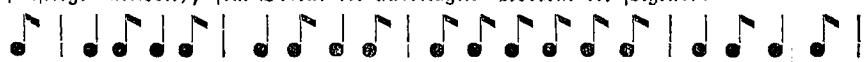

Vel-kom-men store Mand hertil, vel-kommen velkommen til Sta-den vær, med

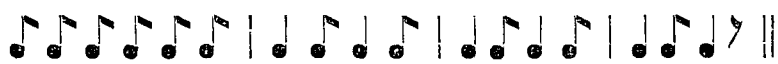

Trommer og Pi-ber og Sang og Spil vi hil-se dem paa Gaden her.

Naar vi borttage Optakten, ville vi finde, at i de Takter, som bestaae af afvexlende Fjerdedele og Ottendedele, har Musiken beholdt de rene Trochæer, og givet deres accentuerede Stavelser dobbelt Længde mod de ubetonede; i de andre Takter derimod er Qvarten opløst i Ottendedele, hvilket i de tilsvarende Ord ikke kan udtrykkes anderledes i vort Sprog, end ved at tilføie en tonløs Stavelse, (i et Qvantitetssprog vilde Længden her opløses i to Kortheder), hvorved en tilsyneladende Daktylus fremkommer. Uden Skade for Metrum kunde man derfor her baade tillade sig flere Opløsninger, f. Ex. i de midterste Vers

Velkommen, velkommen til Dannemark vær!
Med Trommer, med Piber, med Sang og med Spil.

og reent lade Opløsningen fare:

Velkommen, store Mand, hertil!
Velkommen til vor Kjøbstad vær!
Med Trommer, Piber, Sang og Spil
Vi hilse dem paa Gaden her.

Paa en lignende i Musiken hjemlet Frihed beroe de mangfoldige Afvigelser fra det iambiske Metrum, som findes i Nibelungenlied, den største Deel af Middelalderens tydske og danske Poesie, og i Oehlenschlägers Hrolf Krake. — Ogsaa med Hensyn til de for et Sprog mulige Versfødder er den omtalte Forskjel høist vigtig. Lader os f. Ex. tage følgende Linie:

Livligere Haab og roligere Tanker.

Dette Vers vil man lettelig fradømme deklamatorisk Rhythmus; man vil neppe tage den første

næsten uvilkaarlig bliver til Sang, hvilket er Tilfældet i alle de Digte, hvis Metrum strax er os tydeligt, og hvori Grunden tillige er at søge til det syngende Foredrag, hvortil de saa let friste Læserne. Det er bekjendt nok, til hvilke paafaldende Stridigheder og Modsigelser blandt de Lærde en slig Mangel paa opviselig deklamatorisk Rhythmus i hine Digte har givet Anledning, og derfor er ogsaa den græske Metrik i alle de vanskelige Former bleven et ynkeligt Sammensurium, især fordi man har troet, at Vers, som vare musikalske under Sangen, tillige maatte være musikalske for Øret under Oplæsningen, da der dog er en himmelviid Forskjel mellem Recitationens Musik og Sangens Musik, af hvilke hiin naturligviis er langt fattigere paa Former, end denne, da denne altid kan tilveiebringes, hvor hiin finder Sted, men ikke omvendt. Derfor ere de Metrikere (f. Ex. Apel), der opløste hine gaadefulde Versemaal ved Hjelp af Musiken, sikkert de eneste, der have givet rimelige Forklaringer over hine Metra. Vi maae da vistnok undres, naar vi selv af Mænd, der ikke kjendte eller kunde benytte denne Nøgle til at dechiffrere de vanskelige Versemaal, høre disse anprise baade som skjønne, da det dog ei er let at indsee, hvorledes rhythmiske Rækker kunne behage Øret, naar vi ikke engang kunne aflokke dem noget Tonefald, og tillige som talende Beviser paa det græske Sprogs uendelige Rigdom paa metriske Former. Hine Metrikere staae i slige Tilfælde omtrent paa samme Trin som den, der blot kjender Noder, uden at kunne i Sang eller paa et Instrument udtrykke den derved betegnede Musik, end sige umiddelbart opfatte denne i sit Indre ved den blotte Nodelæsning. Hvor man ikke kan høre rhythmisk Velklang,

---

Pæon i første og tredie Fod for gyldig, men snarere sige, at Verset bestaaer af slette Trochæer. Dog vilde der neppe være Noget i Veien for, at en Musiker opfattede og behandlede det pæonisk, og naar dette var skeet, blev Versets Metrum i musikalsk Henseende et ganske andet, end i deklamatorisk. Der vil saaledes i vort Sprog baade kunne bruges Ordfødder og frembringes Versformer, som kun have Værd i musikalsk Henseende, uden at man i samme kan finde det Stavelseforhold, som den deklamatoriske Metrik fordrer, hvilket sikkert ogsaa var Tilfældet i de gamle Sprog. Denne vil nemlig mod hiint pæoniske Vers indvende, at Thesis, som bestaaende af tre Stavelser, har en saa stor Overvægt over Arsis, at dens genetiske Afhængighed af Arsis ikke bemærkes, saa at vi vel her paa Grund af andre Omstændigheder høre et rhythmisk Versefald, men ikke første Pæon som saadan. (See Thortsens Metrik 1 D. S. 150). Var derimod dette Vers af en Musiker opfattet paa den omtalte Maade, eller skrevet til en Melodie, som for det bløde Sangforedrags Skyld var bedre tjent med første Pæoner, end med sande Trochæer, da var der jo ikke det mindste at indvende mod samme, naar det i hiin Forbindelse aldeles svarede til sin Hensigt, ja endog bedre, end om det havde streng deklamatorisk Rhythmus. Mange Vers ere fortræffelig skikkede til Musik, og dog utaalelige i Deklamation. Om en lignende Tilsidesættelse af Versemaalets Fordringer for Musikens Skyld see Kjøbenhavns flyvende Post 1828. No. 97.

uden at tage Muſiken til Hjelp, og ſaa at ſige komponere ſig en Melodie eller bruge en kjendt Melodie til Opløsningen af Verſet, der exiſterer egentlig talt aldeles ingen metriſk deklamatoriſk Rhythmus, hvilken jo er den, til hvilken vi tage Hensyn, naar vi betragte Vers som uafhængige melodiſke Former, og kalde vi dem da muſikalſke, da er dette Udtryk at forſtaae indſkrænket. Derfor have mange af de græſke Versformer viſtnok aldeles intet Værd i deklamatoriſk Henſeende, og da man, ſom ovenfor ſagt, vil finde mange nyere Versformer af ſamme Beſkaffenhed, ſaa vil man viſt indrømme, at de nyere Sprog ikke ere ſaa fattige paa metriſke Former, ſom man engang har vant ſig til at troe, hvorvel de qvantiterende Sprog have flere Versfødder, ſom ogſaa ere gyldige under Recitationen. Man vil af alt dette ſee, at Muſiken, ſom den mere ſandſelige Kunſt, er den dominerende, hvor den viſer ſig i Forbindelſe med Poeſien, og at den ſlet ikke fordrer ſom en Nødvendighed, at Verſene ſkulle følge den i afmaalte og aldeles tilſvarende Skridt, ja, at den endog, for at kunne virke uhindret, ſtundom fordrer, at Verſene give ſlip paa det Tonefald, ſom vi kalde det metriſke, deklamatoriſke. Denne Rhythmus kan da paa ingen Maade være en Affødning af det muſikalſke Foredrag, derimod er baade denne og den muſikalſke Rhythmus Affødninger af den i Menneſkets Natur boende rhythmiſke Sands eller Følelſe *), ja man kunde med ſtørre Foie ſige, at Muſiken bidrager mere til at ſlappe end til at binde det metriſke Tonefalds Takt og Nøiagtighed, hvilket vi let kunne overbevise os om, ved at anvende Reglerne for deklamatoriſk Rhythmus og Prosodie paa Digte, ſom oprindelig ledſagedes af Muſik. Til Exempler kunne vore Kæmpeviſer tjene, ſaavelſom Homer, ſelv i den visſelig høiſt emenderede Skikkelſe, hvori vi nu have hans Sange. Den gængſe Forklaring, at ſkyde Skylden for den metriſke Ukorrekthed paa Kunſtens Barndom og Tilhørernes mindre kræsne Øren, kan ikke være tilfredsſtillende, da netop det muſikalſke Foredrag er tilſtrækkeligt til at oplyſe de formeentlige Feil. Træffe vi f. Ex. paa en Jambe eller Trochæe iſtedetfor en Spondæe, da vide vi af Muſiken, at en kort Stavelſe uden Anſtød bliver forlænget, naar man holder den tilſvarende Tone; omvendt kunde Stemmen let glide hen over den lange Vokal, ſom viſtnok den almindelige Udtale maa have udhævet f. Ex. i de mange konjunktiviſke lange Stavelſer, hvilke af Grammatikerne ſagdes at være korriperede per systolen. Hvad er endelig den hyppige Konſonant-Fordobbling andet, end et Skrifttegn, hvorved tilkjendegaves, at den foregaaende Stavelſe eller Tone i det muſikalſke Foredrag blev holdt eller udtrukken? Dog herom

*) Efterat dette var ſkrevet, har jeg med Glæde læſt nogle dithørende Bemærkninger, ſom Etatsraad Ørſted har vedføiet en Anmeldelſe af Thortſens Metrik i Maanedsſkrift for Litteratur. 9 Bd. S. 297 ff.

Mere i det Følgende. Men hvad der aldeles ikke var nogen Feil, saalænge Poesien var forbunden med Musiken, maatte vise sig som en Feil, da Poesien emanciperedes og fremtraadte som en deklamatorisk Kunst, thi slig Forlængelse og Forkortelse finder kun Sted i Sang, ikke i Recitation, og Hensigten med Grammatikernes Kunstlerier var vel fornemmelig, at gjøre Versene behagelige for Læserne, og give dem den deklamatoriske Velklang, som man i en dannet Kunstperiode fordrer af Vers. Den egentlige metriske Korrekthed opnaaer Poesien først, naar den er bleven en stum Kunst, og Digterne ikke længer synge, men skrive, og man kan derfor uden Modsigelse paastaae, at jo mere Poesien afsondrede sig fra Musiken, desto mere bleve Versene hvad vi nu kalde musikalske o: melodiske og velklingende, idet Digterne bestræbte sig for, at skaffe Læserne en Nydelse, som nogenlunde svarede til, og erstattede den, som Sangen fordum skjenkede. Dette var en Kunstsag, til hvis Nydelse der hørte Illusion og Dannelse, men medens Versene ved deres Politur og technisk Skjønhed vakte Beundring hos Mange, maatte de ogsaa volde Ulempe og forekomme Mange unaturlige, og dette var ikke besynderligt. Hvad der i en vis Sphære og i visse Forbindelser har viist sig at være smukt og naturligt, maa næsten nødvendig tabe ved at emanciperes, om det end hæges og pleies med største Omhu. Jeg sigter her til Kollisionen mellem Qvantitet og Betoning, der har givet Anledning til de besynderligste Tvivl, Stridigheder og Paradoxer, ja endog udbredt den temmelig almindelige, men derhos ogsaa utrolige Troe, at Grækerne i Oplæsningen af deres Vers betonede Ordene paa en ganske anden Maade, end i det daglige Liv, eller, hvilket omtrent bliver det Samme, læste dem saaledes, at de ikke engang selv kunde forstaae dem. Jeg vil henvise Læseren til Prof. Blochs seneste Program *), som paa en saare indlysende og tilfredsstillende Maade af de Gamles egne Vidnesbyrd beviser, hvad alle Sprogs Analogie bekræfter, at Betoningen (Accenten) var det Væsenlige i Udtalen, Ordenes Sjel, som Grammatikerne kaldte det **), og at Qvantiteten var og maatte være denne underordnet. Qvantiteten var derimod det prosodiske Princip, og naar Vers oplæstes, maatte en vis Kollision opstaae, som naturligviis er større for os. Hvorledes denne er at hæve, viser Prof. Bloch (S. 28), hvis Resultat i det Væsenlige er overeensstemmende med Fr. Thiersch Gr. Gramm. Leipz. 1826. §. 47 ***). Reglen for Versoplæsning opstilles paa

*) Om den græske Accentuations Væsen og Forhold til Qvantiteten. Kbhvn 1832.

**) Ut nulla vox sine vocali, ita siue accentu nulla est. Et est accentus, ut quidam recte putaverunt, vel anima vocis. Diomedes de oratione. Putsch. p. 423.

***) Det er ikke umærkeligt, at Thiersch i de foregaaende Udgaver af sin Grammatik aldeles forbigaaer dette Spørgsmaal, ventelig, fordi han fandt den gjeldende Synsmaade aldeles utilfredsstillende.

een af to Maader: "enten, at man bør læse Verset efter Qvantiteten, men saaledes, at man ikke derfor accentuerer de uaccentuerede Længder, men kun hæver Stemmen i de Stavelser, som have Accenten; eller, hvad der maaskee vil falde os langt lettere, at man bør læse Verset som Prosa med den behørige Accentuation, som den, der til hvert Ords rigtige Udtale dog bliver Hovedsagen, men derhos dog saavidt muligt tillige altid paaagte hver Stavelses Qvantitet; Versets Metrum vil saaledes nok af sig selv skinne igjennem, uden at Scansionen vil blive for skolemæssig, stiv og eenstonet, og vi ville opnaae, hvad Dionysius Hal. bemærker: *καὶ τάσεις φωνῆς, αἱ καλούμεναι προσῳδίαι, διάφοροι κλέπτουσι τῇ ποικιλίᾳ τὸν κόρον* d. e. Stemmens (fra Qvantiteten) forskjellige Tonefald ville uformærket forebygge Kjedsommeligheden (af Versetaktens Monotonie)." — Her maa jeg endnu tilføie nogle Bemærkninger. Qvantitetsprincipet, som tidmaalende, og derved aldeles analogt med det musikalske Taktprincip, gjorde sig fra Arilds Tid gjeldende i den græske Poesie. Saalænge nu denne levede og udviklede sig i Forbindelse med Musiken, fandt aldeles ingen Kollision Sted mellem Qvantitet og Accent, thi hvor Længde og Betoning ikke faldt sammen, der kunde Sangeren betone den korte men accentuerede Stavelse, hvilken Betoning naturligviis kunde finde Sted uden mindste Brud paa Takten, som jo slet ikke har noget at gjøre med Tonens Styrke eller Svaghed, ja der maatte Sangeren betone, saasandt han vilde forstaaes, hvilket ligesaa vist maatte være ham en Hovedsag, som det for vore Virtuoser er blevet en Bisag. Naar derfor adskillige Metrikere (f. Ex. Thortsen S. 7) mene, at man ikke agtede synderlig paa Accenten, for ved dens Hjelp at sondre de nokſom bekjendte Ord *) og forstaae den lette Mening, samt at den grammatikalske (?!), ene for Forstanden (nei! for Forstaaeligheden) skabte Accent var uvæsenlig; ja naar det endog paa en Maade lægges de nyere Sprog til Last, at Forstaaelighed tilsigtedes udelukkende ved deres Dannelse (S. 11), da grunde slige

---

Vi kunne derfor sikkert betragte hans Resultat og Beviisførelse som en Frugt af dyb Granskning og grundigt Studium. Det Vaklende og Mangelfulde i Buttmanns og Matthiäs Lære er tilstrækkelig oplyst i det Blochske Program.

*) Om Ord ere aldrig saa bekjendte, saa blive de ved falsk Betoning aldeles ukjendelige (Lægtilæskulitorum). Man prøve f. Ex. at tale Fransk med engelsk Accentuation, eller omvendt, og man bliver uforstaaelig for Alle. Selv den letteste Mening bliver ikke alene vanskelig, men plat umulig at forstaae, naar Betoningen er falsk, for ikke at tale om Latterligheden. (I Studiigaardens Port stod engang en Islænder med en anden Student, og læste paa den forte Tavle. Tætved holdt en forspændt Vogn, hvis ene Hest dreiede sit Hoved noget vel nærgaaende hen mod Islænderen, som blev bange og spurgte den Anden: bider de Heste? men med en saadan Accentuering, at hiin gav det ganske naturlige Svar.: nei jeg gjør ikke).

Yttringer ſig paa den aldeles falſke Antagelſe, at man i Oplæsningen af de gamle Vers ſlet ikke tog Hensyn til Accenten, og man maa vel spørge, hvad den gamle Poesie havde at betyde, naar den ikke skulde gaae igjennem Forſtanden, da den jo først maatte forſtaaes, inden den kunde virke paa Følelſen og Phantaſien. Derimod er det heelt begribeligt, at man maatte spore den omtalte Kolliſion, da Poeſien adſondrede ſig fra Muſiken, og blev en Gjenſtand for Læsning og Recitation; en Strid, som ei var kommen til Udbrud, saalænge det muſikalſke Foredrag var Mægler, maatte snart opſtaae. Digterne holdt naturligviis fast ved det engang beſtaaende, hiſtoriſk hævdede, prosodiſke Princip, og anvendte deres Kunſt paa, at følge det konſeqvent og nøiagtigt; de byggede deres Vers efter Stavelſernes Længde, men maatte ogsaa tilſtede, hvad de heller ikke kunde forhindre, at den almindelige Betoning blev fulgt ved Oplæsningen, og de maatte ønske dette, saasandt de ikke vilde have Sproget radbrækket, saaledes som naar Skoledrenge oplæse Vers efter den blotte Skanſion. Men til at lempe Betoningen efter Verſemaalet, uden at den bliver barbariſk, og dog saaledes, at den rhythmiſke Takt mærkes gjennem Oplæsningen, dertil hører en vis Dannelſe, og ligeſom Sangen fordum var det mæglende Princip, saaledes maatte nu Deklamationen blive det, hvis Sag det netop er, at undgaae Skanſion, beholde den naturlige Betoning, og dog lade Verſet høre som Vers. Er nu et Sprogs prosodiſke Princip af den Art, at de lange Stavelſer ikke altid ere betonede, og omvendt, da vil dette dobbelte Hensyn volde en Deel Vanſkeligheder i den rigtige Oplæsning, til hvis Bortryddelſe større Kunſt udkræves, end i de Sprog, hvor Jctus og Accent falde sammen, og da maa der for Lægmand opſtaae hyppige Kolliſioner omtrent af samme Art, som i følgende Alexandrin:

O ſpar mit arme Liv, høiſtærede Gjenganger.

Altſom nu ved Udbredelſen af større ſelſkabelig Kultur, til hvilken Grækerne knyttede ſig faſtere, da deres politiſke Liv blev betydningsløſt, Læsningen af Digterværker blev mere almindelig, for deſto flere Læſere maatte Verſenes metriſke Form blive utilgængelig, deſto mere maatte den tabe ſin Ynde, ja maaſkee blive fraſtødende, ligeſom hos os mange kunſtige Former ere upopulære, fordi de ei harmonere med det Sædvanlige. Det er da ganſke naturligt, at man kunde falde paa, at forlade det gamle prosodiſke Syſtem, og begrunde et nyt, ſom var bygget paa den proſaiſke Udtales Betoning, Accenten, hvilken Begrundelſes Mulighed atter er et af de ſtærkeſte Beviſer for Accentuationens Væſenlighed i Ordenes Udtale. Efter dette nye Syſtem ſkreves de ſaakaldte politiſke Vers *), hvilke allerede omtales af

*) En beſynderlig Forklaring over denne Benævnelſe læſes i Schoells Geſchichte der gr. Litteratur. 3 Th. S. 80.

Dionyſius Halikarnasſenſis (de compos. verb. p. 103—4. Tauchnitz), og altſaa exiſterede i første Seculum f. Chr.; maaſkee vare de endnu ældre. I Middelalderen brugtes de jevnligt, og i Nygræſken ſeirede Princippet (Bloch S. 23). Herved maa vi bemærke, at den udvortes Begivenhed, Barbarernes Indfald ved Folkevandringen, ſom bidrog til at fordærve det latinſke Sprog og omſtyrte dets prosodiſke Syſtem, kun ubetydeligt ramte Grækenland. Grunden til Forandringen af det prosodiſke Princip hos Grækerne maa da vel have ligget i Folkets Trang til en ſaadan, og Aarſagen til denne Trang har jeg her ſtræbt at forklare. Overalt finder man disſe politiſke Vers omtalte med Foragt, ſelv af Mænd, der ſkreve ſlige Vers f. Ex. Tzetzes, men hvormeget man end kan udſætte paa dem, ſaa har man dog udentvivl miskjendt den priſelige Idee, ſom tydelig udtaler ſig i ſamme, nemlig, at gjengive Poeſiens Form det Folkelige og Fattelige, ſom den havde i Oldtiden, medens den foredroges under Sang, og ſom gik tabt for Mange, da Poeſien uddannede ſig ſelvſtændig ſom Kunſtpoeſie. At disſe Vers betragtedes af Grammatikerne og de Lærde ſom barbariſke, er aldeles i ſin Orden; deres Form ſtred jo ganſke mod den, ſom ſtottede ſig paa de berømteſte Auctoriteter, og derhos havde ældgammel Hævd paa Fortræffelighed, og det vil af lignende Grunde aldeles ikke undre mig, om denne hele Paragraph af de Fleſte bliver erklæret for barbariſk.

Dog, et andet Punkt ſtaaer endnu tilbage, ſom maa omtales, inden vi gaae videre. Endnu langt mindre ſandſynlig er den Lære, at Poeſiens Forening med Muſik og Dands var Grunden til det qvantiterende prosodiſke Princip i Græſken, og hvis det Ovenanførte holder Stik, da er denne Paaſtand allerede derved gjendreven, men dog maa Sagen endnu oplyſes noget nøiere. Foruden Grækerne vare Inderne, ſaavidt mig er bekjendt, det eneſte Folk, hvis Prosodie var grundet paa Qvantiteten, thi for Romerne var Syſtemet ikke naturligt, men blev indført ſom en kunſtig Efterligning af det Græſke. I Sands og Smag for Muſik og Dands ſtode Inderne ſlet ikke tilbage for Grækerne, ja efter Arrians Beretning (Exped. Alex 6, 3.) var der ingen Nation, ſom elſkede Tonekunſten ſaa høit ſom Inderne. Deres epiſke Digte og Mythen ſtadfæſte dette. Harmonien var en Gudinde (Sarasvati), ſaavelſom Dandſen, hendes Datter (Rambha), og visſe Melodier, ſom brugtes ved religiøſe Feſter, perſonificeredes endog ſom Nymfer. Overalt baade ved Gudernes Feſter og ved verdslige Gilder brugtes Muſik og Dands. (Bohlen d. alte Indien. 2 Th. S. 193—94). Slig Kjærlighed til Tonekunſt og Dands maatte naturligviis hos dette Folk ſaavelſom hos Grækerne have betydelig Indflydelſe paa Poeſien, iſær ved at forøge de rhythmiſke Former. Til Uddannelſe og Forſkjønnelſe kunde den bidrage meget, men ikke begrunde det prosodiſke Princip; var ikke engang Muſiken iſtand til at bevirke dette, hvorledes ſkulde da Dandſen

være det, som jo i langt høiere Grad end Poesien lemper sig efter Musikens og Sangens Toner alene, uden Hensyn til Stavelsernes prosodiske Forhold til Musiken, og er saa afhængig af denne, at den næsten ikke kan tænkes i emanciperet Tilstand? Grunden til Qvantitetssystemet maa da visselig være en ganske anden, end den anførte. Maaskee ligger Grunden til dette System, som deels er ganske naturligt, naar det beregner Stavelserne efter Vokalernes Længde, deels noget kunstigt og ikke ganske konsequent, naar det tager Hensyn til Konsonanternes Stilling *), saa dybt skjult i hine Sprogs Væsen, at den aldrig fuldkommen klar og tilfredsstillende vil kunne bringes for Lyset; imidlertid føler jeg mig saameget mere forpligtet til at fremsætte en anden Forklaring, som jeg har bekæmpet den almindelige. Herved maa jeg foreløbig erklære, at nogle interessante Bemærkninger, som læses i et Anhang til Mag. Thortsens Recension over min Oversættelse af Iliadens 9de Sang (Maanedsskrift f. Lit. 6 B. S. 419 ff.), indeholde Vink, som have ledet mig til en Undersøgelse, hvis Resultat jeg overlader til Sagkyndiges Dom. Qvantitetsprincipet hersker kun i Sprog, som ere meget rige paa grammatikalske Former og Bøininger, men langtfra ikke i alle; saavidt man hidtil har opdaget, gjelder det kun i Sanskrit og i Græsken, hvorfra det gik over i Latinen. En Rigdom af grammatikalske Former, hvis Nuancer hver for sig modificerer Tanken, henleder Opmærksomheden paa Ordenes mechaniske Bygning, og giver derved deres materielle Bestanddele en Vigtighed, som de ikke have i andre Sprog. Af den Betydning, som Ordenes Stavelser og Bogstaver derved faae, følger ganske naturligt en stor Omhu, ei blot for det enkelte Ords Vellyd, men for de ved Siden af hinanden staaende Ords skjønne

*) Den fra Taleorganernes vanskeligere Operationer hentede Forklaring, som man i Almindelighed anseer for tilstrækkelig til at oplyse Stavelsernes Længde ved Positio, er ikke ganske tilfredsstillende, thi Spørgsmaalet kan kun være, om Operationernes Vanskelighed sporedes saaledes i den udtalte Lyd, at Øret fornam en Dvælen, in specie dobbelt saa lang, som foran den enkelte Konsonant; og Grækerne talte jo dog ore rotundo. Ved tre Konsonanters Sammenstød er det en anden Sag. Heller ikke er det græske Positionssystem aldeles konsequent. For nu ikke at tale om, at den Stavelse, som gaaer forud for to Konsonanter, er lige lang, enten dens Vokal er lang eller kort, skjøndt der i hiint Tilfælde er 3 moræ, i dette kun 2, saa gjorde det i Praxis, (thi kun i Theorien skjelnede man mellem συλλαβαὶ δίχρονοι og τρίχρονοι f. Ex. ευ og ηυ), intet til Sagen, enten der stode 2 eller 3 Konsonanter sammen. Saaledes var første Stavelse lige lang i Ordene ἐσι, ἐσθλος, αἰσχρος, skjøndt der i første ere 2, i andet 3, og i tredie 4 moræ. Besynderligt er det, at tvende liquidæ, som dog ere saa lette at udtale, dannede Positio, medens dette ikke var Tilfældet med muta cum liquida, og at Konvenients ogsaa her drev sit Spil, seer man af de senere Digteres (f. Ex. Nonnus) Raffinement, at lade Positio fremkomme ved muta cum liquida.

Samklang; saaledes modificeres det foregaaende Ords Slutning af det følgendes Begyndelse. (En svag Skygge deraf findes f. Ex. i Fransk mon épée o. s. v.). Af et lignende Hensyn flyder ikke blot flere Ords Sammensætning, men formelige Sammensveisning, som gjør Forbindelsens Fuger usynlige, saa at Opløsning stundom er umulig for Etymologiseringens skarpeste Skedevand, og vi ville finde, at Sprogenes Dygtighed til slige Ordsammensmeltninger for det meste, i det mindste i de qvantiterende Sprog, staaer i direkt Forhold til den grammatikalske Formrigdom. Saaledes er denne Dygtighed størst i Sanskrit, som tillige er rigest paa grammatikalske Former. Dette Sprog (see Bohlen 2 Th. S. 454—55) er ikke alene saare rigt paa Sammensmeltninger, hvortil man i Latinen har enkelte Sidestykker f. Ex. aurifaber, magnanimus, septicollis, ambarvalis, suovetaurilia, men Endekonsonanterne ombannes konformt med den følgende Konsonant, og Ordene skrives sammen, som om man i Græsken vilde sammensmelte Ordene: *τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀρχὴν λαμβάνει* til *τημπολιγκαι τηναρχηγλλαμβανει.* Denne Ordenes euphoniske Sammensmeltning har endog givet Anledning til den Paradox, at der i Sanskrit gaves Ord paa mere end hundrede Stavelser. Som bekjendt tilsteder Græsken langt flere Sammensmeltninger (og er heri et Sprog, som endnu bearbeides til Benævnelser paa nye Opfindelser o. s. v.), end Latinen, hvis Brugbarhed til Orddannelse kun blev ubetydeligt paaskjønnet og benyttet i den klassiske Tid. Ikke blot ved de mange grammatikalske Bøininger maatte Ordene voxe betydeligt, men dette bevirkedes endnu langt mere ved de omtalte Sammensætninger og Sammensmeltninger, hvortil endnu kom, at naar et Ords Form modificeredes ved det jevnstaaende Ord, kom begge saa at sige i et Slags status constructus til hinanden, i en Forbindelse, som for Øret og Tanken knyttede dem fast til hinanden. Følgen heraf maatte, endnu i høiere Grad, end ved de grammatikalske Bøininger, blive, deels at Stavelserne og Bogstaverne tiltrak sig fortrinlig Opmærksomhed, deels at Fleerstavelsesordene bleve mange. Da nu desuden et Ord ikke kan have meer end een Accent, saa maatte ved Ordenes Sammenstilling de accentuerede Stavelser komme til at staae temmelig langt fra hinanden (f. Ex. i Hexametre med 4 Accenter), og den derved fremkomne Sammendyngning af ubetonede Stavelser maatte blive en nødvendig Hindring for et paa Accentuationen bygget prosodisk System, da Mængden af tonløse Stavelser maatte næsten gjøre det rhythmiske Fald umuligt, i det mindste saare vanskeligt. Saaledes ere jo ogsaa i Dansken de Ord, som bestaae af mange Stavelser (ufornøieligere, uroligere); næsten aldeles uskikkede til Vers, da Biaccenterne kun svagt ophjelpe de matte Stavelser; og i Sprog, hvor slige Ord ere mange, og hvor maaskee knap Fjerdeparten af Stavelserne er kraftigt betonet, der vil Accentuationsprincipet ikke let kunne frembringe smukke rhythmiske Former. Derfor maatte man ogsaa tage Tilflugt til besynderlige Kunstgreb, for at bevirke

Tonefald, da man i de politiske Vers faldt paa, at lempe Stavelsernes prosodiske Værd efter den prosaiske Accent *).

Det er meget sandt, at Qvantitetsprincipet er et musikalsk, men dette vil ikke sige andet, end at det er bygget paa samme Hensyn til Tiden som Musiken, idet nemlig Stavelsernes Beregning efter Varigheden i Udtalen er aldeles analog med Modernes Beregning. Det er ligeledes sandt, at Stavelserne paa denne Maade nøiagtig kunne udfylde Takten, men hvilken Takt? naturligviis den rhythmisk metriske og af Musiken uafhængige, thi Musiken har selv sine bestemte Takter, og de den underlagte Ord kunne lige godt følge den taktmæssig og udfylde Takterne, enten Stavelserne ere aftalte, eller afmaalte og afveiede. Musiken viser jo dette tilfulde, og Enhver veed, at Ordenes Stavelser i Sangen komme til vort Øre aflempede efter Tonens Fordringer. Qvantitetsprincipet kan altsaa ikke være at udlede af

*) Om de politiske Vers have vi ovenfor talt, men da man i ingen mig bekjendt Metrik finder en tydelig og sammenhængende Fremstilling af denne Versarts Væsen, vil jeg her kortelig meddele Struves Udvikling af samme, skjøndt kun enkelte Dele deraf angaae den Sag, som her omtales. Struves Afhandling findes i hans Recension over Kieslings Udgave af **Joannis Tzetzæ Chiliades** i Seebodes neue kritische Bibliothek 1827. 1 Bd. 3 og 4 H. Udentvivl har der været flere Arter af politiske Vers (f. Ex. maaskee Manuel Philes's iambiske Senarier), end det af Tzetzes brugte, skjøndt Struve ei omtaler flere, thi dette er vist kun en enkelt Green af de Vers, der byggedes efter et andet prosodisk System, end det i Grækenlands blomstrende Periode gjeldende. Det omtalte politiske Vers er et iambisk katalektisk Tetrameter med nødvendig Cæsur efter den anden Dipodie. Det bestaaer af 15 Stavelser, 8 i første og 7 i sidste Halvpart, og tillader ingen anden Afvexling, end Choriamber i første og tredie Dipodie istedetfor Diiamber. Dette Versemaal tager aldeles intet Hensyn til de Vokalers og Konsonanters Beskaffenhed, hvoraf Stavelserne bestaae, d: ændser aldeles ikke Qvantiteten, men tager kun Hensyn til Accenten, ligesom i Nygræsken; men da Accenterne paa Grund af mange Ords Længde ere faa, maatte man tage sin Tilflugt til adskillige Kunstgreb, som indeholdes i følgende Regler: I Ord, som bestaae af to eller flere Stavelser, er enhver Stavelse lang (uegentlig talt), som har Accenten; de Stavelser, som staae nærmest ved den betonede, for eller bag, ere derimod korte, men dernæst er igjen enhver Stavelse lang, som staaer næst ved den korte (omtrent som hos os i Ord som: Fornøielserne, roligere), saaledes at i ethvert Ord den korte Stavelse bestandig afvexlende følger efter den lange, og Accenten er den dominerende, hvoraf de øvrige Stavelser blive afhængige. Ethvert Trestavelsesord er saaledes enten en Kretikus eller en Amphibrach, ethvert Firstavelsesord enten en Diiambe eller en Ditrochæe. Ikkun i Enstavelsesord gjelder Accentens Herredømme ikke; disse ere ancipites, hvad enten de ere Partikler eller Substantiver, og bestemmes af det paafølgende Fleerstavelsesord. Saaledes er τῆς kort i τῆς γυναικός, men langt i τῆς ἐσπέρας. Følge flere Enstavelsesord ovenpaa hinanden, da retter deres Prosodie sig ligeledes efter det nærmeste Fleerstavelsesord, saaledes er ὅ kort i ὅ τε πατήρ, men langt i ὅ τε φίλος. Tostavelses Enklitiker og Præpositioner ere ligeledes ancipites.

Muſiken, thi da maatte det findes og herſke i alle Sprog, ja vi ſaae ovenfor, at ikke en-gang Verſenes rhythmiſke Fald er en nødvendig Følge af muſikalſk Ledſagelſe. Men her-ved nægtes det paa ingen Maade, at jo det Taktmæssige i Muſiken og Dandſen kan hos et Folk, der var begavet med ſaa megen Skjønhedsſands ſom det græſke, have bidraget meget til, tidligen at vække den omtalte rhythmiſke Sands, og fæſte Opmærkſomheden paa det i Sproget liggende qvantitative muſikalſke Princip *), og iſær at udvikle dette i Forbindelſe med Muſikens og Dandſens Rhythmus, hvilken ſidſte Kunſts Rhythmus er aldeles qvanti-tativ, ſaaledes, at det Taktmæssige prægede ſig i hver enkelt Beſtanddeel af den ſamlede Trillingkunſt, og i Poeſiens Form blev det Væſentlige, hvorved Poeſien alt inden ſin Affon-dring fra de andre Kunſter var taktmæssig begrundet, og hvorved den dannede en ſkjærende Kontraſt til Tonefaldet baade i de germaniſk-gothiſke Nationers og i Hebræernes Poeſie, af hvilken ſidſte man endog i Henhold til et tvetydigt Sted hos Joſephus (Antiqu. Jud. lib. 2. cap. 16. §. 4) har villet udlede Hexametret (Sulzer og Blankenburg. Hexameter), ſkjøndt egentligt Stavelſemaal ſlet ikke findes i ſamme, men kun et Slags rhythmiſk Forhold eller

---

*) Beſynderligt er det, at dette qvantitative Princip altid tituleres ſom muſikalſk, ret ſom om det qvalitative (accentuerende) ikke ogſaa var muſikalſk, ja endog forlods berettiget til dette Navn, thi man kan tænke ſig taktløs Muſik, ſom dog kan behage, ja man døier ubemærkt særdeles meget af den Art, men Muſik uden Stigen og Falden af Tonerne er en Ulting. Saavidt jeg veed ere Orgelpræludier ikke bundne til Takt. Det accentuerende prosodiſke Princip er da visſelig ogſaa et muſikalſk; Muſiken accentuerer Tonerne ligeſaa vel, ſom den holder dem efter Tids-maalet. Iøvrigt kan et prosodiſk Princip gjerne i rum Tid ligge ſkjult i et Sprog, inden det opdages og gjør ſig gjeldende, det kan derpaa nedſynke i Glemſel, og ſiden atter hæve ſig paany. Saaledes herſker Accentuationen i Nibelungenlied, Minneſangene og hele den tydſke Poeſie til Ud-gangen af det 13de Aarhundrede, men forſømtes ſiden, navnligen af Meſterſangerne, dog vedblev den at bruges af Mange (f. Ex. Luther), ſkjøndt med temmelig Uneiagtighed, men fra Opitz's Tid blev den almindelig i Tydſkland, indtil Voß ſtræbte at indføre et Qvantitetsſyſtem. Ogſaa var det muligt baade i Tydſk og Danſk (Thortſens Metrik 1 D. S. 154) at bygge et prosodiſk Syſtem paa den tredobbelte Styrke, ſom Betoningen i diſſe Sprog kan have. Accentuationsſyſte-met var det naturlige og oprindelige hos Romerne, og vedblev beſtandig at bruges i Folkepoeſien (ſ. Zells Afhandling über die Volkslieder der alten Römer i anden Deel af hans Ferienſchriften), men man opdagede ſnart, at et andet laae ſkjult i det latinſke Sprog, ſom kunde bruges med ſtørre Fordeel, dog gjorde det oprindelige ſig atter gjeldende efter Folkevandringen. Ogſaa i Græ-ſken, der efter Apels Mening oprindelig var accentuerende, opdagede man, at et andet Princip kunde følges, end det gjennem Aarhundreder forplantede og nedarvede, og man ſkrev de ſaakaldte politiſke (borgerlige, proſaiſke) Vers. Ethvert Sprogs ſæregne Beſkaffenhed maa lære, hvilket Syſtem der frembringer de ønſkeligſte Virkninger, men at begge ere muſikalſke, det burde man ikke glemme.

Parallelismus mellem Sætningerne. (Herder Geist der hebraischen Poesie. Werke zur Rel. u. Theol. 1 Th. S. 31. Stuttg. 1827).

§. 4.

Adskillige af de Gamle, saasom Terentianus Maurus (de pedibus. Putsch. pag. 2418) anføre Delphernes eller Nymphernes (Atilius Fortunat. 2691) opmuntrende Udraab til Apollo i Kampen med Slangen Pytho:

Ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν

som et heroisk Hexameter, men strax ovenpaa anfører han samme Vers som et iambisk Hexameter (senarisk Jambe, Trimeter). Denne Modsigelse er ikke saa urimelig, som den ved første Øiekast synes at være, og ved nærmere Undersøgelse vil det vise sig, at dette Vers virkelig er et heroisk Hexameter, og udentvivl have vi i samme Hexametret i dets ældste Skikkelse. Vel er *ἰὴ* en Jambe, og *παιάν* kan efter den græske Prosodies Regler ligeledes være en Jambe, da Diphthongen kan korriperes af den efterfølgende Vokal, men af Kallimachus's Hymne til Apollo V. 97 og 103 see vi, at Jotaet ogsaa kan være langt. Følgelig bestaaer Verset af 6 Spondæer og er et Hexameter, skjøndt uden smuk Cæsur. Samme Terentianus anseer Hexametret for et spondæisk Versemaal *), hvilket meget vel stemmer overeens med den Simplicitet, som vi maae anse for nødvendig og charakteristisk for det ældgamle Versemaal og for Musiken i dens oprindelige Skikkelse; saaledes finde vi jo Choraler og anden gammel Musik med lutter eensformige Noder. Tonens Halvering og tvende Halves Opstilling som Æqvivalent for en Heel er jo allerede at betragte som et Fremskridt. For nu ikke at tale om den Monotonie, som nødvendig fulgte af et saadant Versemaal til slig Musik, saa bemærker Apel i sin Metrik (2 Th. S. 33) meget rigtigt, at Versarter i lutter Spondæer (eller Pyrrhichier) ikke vilde være til at adskille fra accentuerede, ligesom han ogsaa (S. 151) anseer det nævnte Hexameter for et accentueret. Derfor ere de ogsaa i de ældste opbevarede Digte yderst sjeldne, men findes dog paa enkelte Steder hos Homer f. Ex. Il. 11, 130. 23, 221. **), og Maximus Victorinus (de carmine heroico. Putsch. p. 1959) kalder dem med Ære haarde. Slige Hexametre kaldes spondiazontes. At Spondæen gik over til at blive Daktyl o: at den sidste Længde blev opløst i to Kortheder, skyldtes Musiken, thi kun i Sang, men ikke i Recitation kunne to korte Stavelser kaldes Æqvivalent for en

*) Ligeledes Diomedes (Putsch. p. 494). "Hexametrum initio sex spondeis compositum texuerunt, deinde soluta spondei altera syllaba sine damno temporis dactylum quoque susceperunt."

**) Hermann (Elem. doctr. metr. p. 549) anfører 6 Steder.

lang, og naar dog Metriken antager samme Regel, da er det kun en uegentlig Talebrug, som absolut betragtet er ligesaa falsk, som den er sand relativt til det musikalske Foredrag, hvoraf den gamle Poesie blev ledsaget, og det er en Misforstaaelse, naar man paa Grund af denne af Metrikerne optagne Talebrug tillægger de qvantiterende Sprog med Hensyn til Versetakterne en ligesaa mathematisk Nøiagtighed som Musiken. Saare tidlig maa Anvendelsen af den omtalte Stavelse-Substitution være bleven indført, og den derved bevirkede mere levende Bevægelse maa have vundet stort Bifald; i det mindste finde vi hos Homer, og siden hos alle andre græske Hexametrikere, en stor Overvægt af Daktyler, og det er derfor ikke at undres over, om man snarere betragter Hexametret som et daktyliſk Versemaal, hvis Fødder stundom, for ei blive for syngende, sammendroges til Spondæer, end som et spondæiſk, hvis Fødder opløstes, for at undgaae Haardhed.

§. 5.

Hexametret (ὁ ἑξάμετρος sc. στίχος) bestaaer, som Navnet viser, af 6 Fødder eller Takter. Takten er $\frac{2}{4}$. At denne kan følges i hver Fod uden mindste Opløsning af Fjerdedelene, ligger i Sagens Natur, og vi have ovenfor seet, at dette ogsaa, skjøndt sjelden, fandt Sted i Praxis; langt hyppigere blev Afvexlingen af opløste og uopløste Spondæer, men ganske vilkaarlig var denne Opløsning ikke; den var indskrænket i tvende Henseender: 1) Taktens første Fjerdedeel, Fodens Arsis, er at betragte som uopløselig, og de saare faa Undtagelser, vi finde (Il. 9, 5. Od. 9, 283., ja endog en Proceleusmatikus Od. 21, 178), gjøre Intet til Sagen, men maae betragtes som Misgreb, der stride mod Versemaalets Charakter, og som vel kunde dækkes af Sangen, men maatte støde ved Recitationen. Baade Versemaalets Ælde, der forudsætter en ganske simpel og naturlig Form, og dets Udspring fra Dandsen fordrede, at dets Arsis var en virkelig Arsis, en lang Stavelse, en accentueret Node med Ictus. Kun Taktens anden Fjerdedeel kunde derfor opløses, men kun halveres; den ældste Musik indskrænkede sig vist til Halvering, om den end under Foredraget kan have tilladt sig Nuancer, for at forebygge den Stivhed, som den mathematiske Overholdelse af Taktens Bestanddele nødvendig maa medføre; det er jo kun Begyndere i Musiken, der tage strengt Hensyn til Taktens enkelte Broker. 2) I den sidste Takt fandt Opløsning aldrig Sted. Denne Takt skulde egentlig være en Spondæe (Hermann Elem. p. 350), men i et qvantiterende Sprog, hvis Længder oftere ere bevirkede (Positio), end naturlige, vilde en Slutningslængde i alle Vers ikke kunne tilveiebringes uden stor Vanskelighed *), og vi finde derfor

*) Det er maaskee denne Vanskelighed, som har foranlediget den bekjendte Regel, at den sidste Stavelse i ethvert Vers er fri.

jevnlig, at den sidste Fod er en Trochæe, og da suppleres den manglende Ottendedeel af en Pause i Versets Slutning. Man kan ogsaa betragte den efter Verscæsuren følgende Optakt til Hexametrets Thesis som et Komplement til den sidste Takts manglende Part.

Da Verset unægtelig vinder i Velklang, naar dets Slutning bevæger sig livligt, blev det almindeligt, at opløse den femte Takt *), hvorved Hexametret kom til at ende med et adonisk Vers. Denne Skik blev saa hyppig, at Hexametre med uopløst femte Fod (versus spondaici) bleve betragtede som Undtagelser. Om disse, der dog hos Homer ikke ere saa sjeldne, har C. G. Müller skrevet en lille Afhandling, som findes i hans Skrift de Cyclo Græcorum epico. Lips. 1829. p. 139 sqq., hvori han viser, at der i slige Vers toges visse Hensyn til Ordfødderne, saaledes, at der f. Ex. aldrig skreves versus spondaici, i hvilke de to sidste Fødder tillige vare spondæiske Ordfødder; dog findes et saadant i et Fragment af den lille Iliade, hvilket Müller derfor har emenderet. Tillige erfare vi af hans Afhandling, at Nonnus, Hexametrets Forbedrer, aldrig brugte slige Vers, ligesaa lidet som Paulus Silentiarius og Johannes Gazæus.

§. 6.

Efter at have omtalt Beskaffenheden af Hexametrets Fødder, komme vi til det Spørgsmaal, hvorvidt de græske Digtere i Praxis have fulgt de ovennævnte Regler. Vi maae i denne Henseende skjelne mellem de ældre, syngende, og de senere, skrivende, Digtere, og det er ganske naturligt, at vi hos disse finde en større metrisk Nøiagtighed, end hos hine, ikke blot fordi Poesiens technisk Fuldkommenhed er en Følge af den ved Tid og Uddannelse erhvervede Kunstfærdighed, men fordi det musikalske Foredrag hjemlede Friheder, som man i den kritiske og grammatiske Tidsalder, i hvilken de fleste skrevne Epopeer saae Lyset, saameget mindre vilde have tilgivet, som Digtene selv ikke vare stort andet, end en Efterklang af de gamle Toner. Som et Bevis for Hexametrets Ælde pleier man at anføre, at det alt i de homeriske Digte fremtræder i en smuk og korrekt Skikkelse, til hvilken Fuldkommenh[illegible] kunde have hævet sig, efter at være blevet bearbeidet i Rækker af Aar.
[illegible] heri, men naar man taler om Formskjønheden af de homeriske Vers,
[illegible] Deel af den metriske Nøiagtighed upaatvivlelig hidrører fra de
[illegible]e nyere Emendatorer, som miskjendte hine Digtes Natur som

*) [illegible]mmelig kunstig Forklaring over denne Bedtægt.

[illegible]af en Afhandling, som jeg skrev for et Par Aar siden (Blan[illegible]
[illegible]t er virkelig forbausende, i de ældste Mindesmærker af et

Sangdigte, og anvendte Lærdom og Skarpsindighed paa at bringe dem i største Harmonie med de metriske og grammatikalske Regler; ja selv aldeles chimæriske Regler have her tjent til Rettesnor *). Men hvormegen kritisk Tinktur man end har anvendt, for at borttage de formeentlige Pletter, i det Haab, at gjøre Homers Vers saa rene som et pillet Æg, hvormed hans Amindelse virkelig kun er maadelig tjent, saa bliver der dog nogle Afvigelser tilbage fra det opstillede metriske System, der ere saa naturlige og saa let forklarlige, at det Hovedbrud, som det har kostet de Lærde at bortsophistisere, hvad der ei lykkedes dem at bortemendere, vist bedre havde været anvendt paa nyttigere Undersøgelser. Da selv de senere Digtere (Hermann Elem p. 44 sq.), naar de vare i Forlegenhed, tillode sig den saakaldte Attiske Korreption ɔ: Forkortelse af en Stavelse, som egentlig maatte være lang, da den efterfølges af to mutæ, saa er det begribeligt, at der ogsaa hos Homer, hvis Auctoritet maaskee tjente til Undskyldning, findes Exempler paa en Feil, der maatte være stødende ved sin Haardhed (dog mere ved Recitationen end ved Sangen, der let glider hen over sligt), saasandt ellers Forlængelsen ved Positio nødvendig faldt i Øret. Slige Korreptioner, hvorfra vi undtage al Forkortelse foran muta cum liquida, findes hos Homer foran ζ (Il. 2, 634. 824) og σκ (Il. 2, 465. Od. 5, 237). Korreptioner foran στ og ττ i et Par Egennavne har man søgt at hæve ved at læse Iota som Jod i den følgende Stavelse. (Thiersch gr. Gr. §. 146, 8). De øvrige Anomalier, som endnu findes i de homeriske Digte, men som iøvrigt ikke ere mange, ere fornemmelig følgende: 1) Istedetfor Spondæen findes Jamben ikke blot i første Fod (Il. 3, 180. 23, 2), men ogsaa i de andre (f. Ex. Il. 2, 307), og den korte Stavelse tages som lang ikke alene i Begyndelsen af et Ord, men saare ofte i Slutningen (saaledes at sidste Stavelse af en første Pæon forlænges), især foran λ, μ, ν, ϱ, σ; men dog ogsaa foran et aspireret Enstavelsesord (f. Ex. Il. 5, 71). 2) Trochæer istedetfor Spondæer i første, anden og fjerde Fod. Thiersch (§. 148) anfører 42 Exempler, af hvilke et Par ere tvivlsomme. 3) En Tribrachys istedetfor en Daktylus findes paa mange Steder

---

*) Sprog at finde en stor Mængde Tilsætninger, Fordobblinger, Bortkastelser og Udhalinger af Bogstaver, en omhyggelig Stræben efter at undgaae Mislyd, kort sagt, en kunstig og hyppig Skalten og Walten med Ordene hos en Digter fra en Tidsalder, da Poesien snarere var et Naturprodukt, end en Kunstfrembringelse; det synes derfor høist rimeligt, at dette brogede Sprog, hvori den simple Fortælling er indklædt, for en Deel hidrører fra Rhapsodernes Mund, altsom Sproget udviklede sig, og fra de gamle Lærdes paa Kjærlighed til Nationaldigteren grundede Bestræbelser efter at lempe de kostelige Oldqvad efter det metriske System, som efterhaanden uddannede sig.

*) F. Ex. Naar man i den Troe, at det var bedre at ende Verset med en Spondæe end med en Trochæe, har emenderet ἔμμεν til εἶναι, αἰέν til αἰεί.

(f. Ex. Il. 1, 283. 4, 155. 5, 31. 5, 302., hvor 5 korte Stavelser følge ovenpaa hinanden; Thierſch §. 147. 9. anfører 9 Exempler). 4. En Kretikus iſtedetfor en Daktylus. Dette Tilfælde falder ſammen med hvad jeg nys anførte om den Attiſke Korreption.

Euſtathius og Andre betragtede ſlige Afvigelſer ſom Feil, hvilke de undſkyldte med Verſemaalets Tvang, men de Nyere have ſøgt at forklare dem paa forſkjellige kunſtige Maader. (Spitzner de versu Græcorum heroico p. 71). Snart har man brugt den voldſomme Fremgangsmaade at emendere en Deel af disſe Steder, ſnart har man paaberaabt ſig det æoliſke Digamma *); Andre have taget deres Tilflugt til Accenterne, og tillagt Betoningen Indflydelſe paa Qvantiteten, hvilket i Qvantitetstheorien ſtrengt taget er en Modſigelſe. Andre (f. Ex. Thierſch §. 147, 5. Matthiæ gr. Gr. S. 69) ſige, at der paa den ſom lang brugte korte Stavelſe ofte (altſaa ikke altid, og i ſaa Fald er man lige nær) følger en Konſonant, ſom i Udtalen let kan fordobbles, navnligen σ og de 4 liquidæ; men denne Forklaring er et Spilfægterie, ſom hæver al Regel, thi denne Paaſtand lyder i Grunden ſaaledes: to Konſonanters Sammenſtød gjør en foregaaende kort Stavelſe lang (Poſitio), men er der kun een Konſonant, da gjør dette Intet til Sagen, der dannes alligevel Poſitio, naar man blot tænker ſig Konſonanten fordobblet; altſaa Poſitio dannes efter Læſerens Smag og Behag. At man ikke har vovet at iværkſætte en ſaadan fingeret Konſonantfordobbling, er næſten beſynderligt, da Ordkritikerne juſt ikke pleie at mangle Mod. Endelig har man villet hæve de fleſte af disſe Anomalier ved den Paaſtand, at en kort Stavelſe bliver lang i Arſis formedelſt dette Steds Vægt, men her ſavnes Grunden, hvorfor Arſis har en ſlig Vægt, da man jo dog ikke kan være forpligtet til at læſe en kort Stavelſe ſom lang paa Grund af dens Plads; en Stavelſe er jo ikke lang, fordi den burde være lang, men fordi den virkelig er det; en ſaadan Regel kunde undſkylde de ravgaleſte Vers, og benyttede man ſig tilgavns af ſamme, kunde man jo konſeqvent ſkrive et Hexameter, ſom beſtod af lutter Jamber. Men om man end anvender alle Momenterne af dette lærde og kunſtige Defenſionslæg for Homers metriſke Reenhed, ſom jeg her kun har givet i kort Udtog, ſaa vil der dog blive nogle Afvigelſer tilbage; derimod ſkjønner jeg ikke rettere, end at de alle tilhobe let og naturligt kunne forklares af Henſynet til den Maade, hvorpaa hine Digte bleve foredragne. Viſt er det, at de homeriſke Digte bleve ſungne, men det er ligeſaa viſt, at

*) Priſcian (Putsch p. 546) ſiger, at Digamma med Henſyn til Poſitio havde ſamme Virkning ſom en Konſonant, ja han ſiger endog, at det hos Æolerne ſtundom havde ſamme Kraft ſom to Konſonanter, hvilket lyder noget utroligt. Hermed ſammenligner han den Virkning, ſom u eller v i Latinen i Perfekter og Plusqvamperfekter af 3die og 4de Konjugation har til at forlænge det foregaaende i f. Ex. cupiveram, audivi.

de, for at kunne synges uden mindste Anstød, ikke engang behøvede saa korrekt en Form, som de nuomstunder have, hvilken de vel tildeels skylde de Alexandrinske Kritikere, f. Ex. de hyppige Konsonantfordobblinger *). I Sangen har Arsis en forlængende Kraft, og den Regel, som man uddrog af Sangdigte, i hvilke man under Læsningen opdagede mangen svag Arsis, og uden tilbørligt Hensyn til Forskjellen mellem Sangdigtes og Læsedigtes Natur overførte paa de sidste, er i Metriken næsten ganske falsk, og kan kun gjøres gjeldende som et Slags Undskyldning. Alle de nævnte Anomalier, undtagen den fra Korreptionen hentede, ere i Grunden een og den samme, nemlig, at der snart i Arsis, snart i Thesis staaer en kort Stavelse, hvor Metriken kræver en lang. Ved Arsis kan i Sangen en Jambe synges som en Spondæe, en Tribrachys som en Daktyl, og hvad Trochæen angaaer, da veed jo Enhver, at man i Sangen saare let kan dvæle ved en kort Stavelse, saaledes at den kan udfylde sin Part af Takten. Den, som tvivler herpaa, vil jeg henvise til vore Kæmpeviser eller til Sangen om Hr. Zinklar, og han vil let indsee, hvorledes en Trochæ kan synges efter samme Noder som en Spondæe eller Daktyl, uden i fjerneste Maade at kræve en saadan Udhævelse af Kortheden, som man ofte finder i komisk Musik. Men tilsyneladende Anomalier, som aldeles ere hjemlede i de gamle Sangdigtes Natur, kunne let blive til Friheder, for ikke at sige Feil, naar de bruges i Læsedigte, da Læsningen ikke tilsteder en saadan Skalten og Valten med Længder og Kortheder.

Lignende Anomalier findes hos Hesiodus og i de homeriske Hymner. Det Samme fandt ogsaa Sted hos Cyklikerne. Med Hensyn til disse vil jeg blot anføre eet Exempel, som kan tjene til Beviis paa, hvor voldsomt de nyere Lærde have emenderet Vers, der ikke behagede dem, fordi de ikke stemte overeens med den justerede metriske Vægt og Maal. I et af 7 Vers bestaaende Fragment af de Cypriske Digte, som findes i de Venetianske Scholier til Il. 1, 5. (Müller de Cyclo Græcorum epico p. 84. Henrichsen de Carm. Cypriis p. 35) har F. A. Wolf, for at udrydde Trochæen gjort 3 Rettelser, hvoraf den ene er aldeles falsk, nemlig *κουφίσσαι ἀνδρῶν* istedetfor *κουφίσαι ἀνθρώπων*; han glemte rimeligviis, at *αι* corriperes af det efterfølgende *α*. Videre at forfølge lignende Anomalier i Fragmenterne af Pisander, Panyasis, Antimachus, Choerilus o. Fl. vil Tiden ikke tillade mig, og denne Mangel vil vist ikke savnes af mange Læsere.

Det ligger i Sagens Natur og den ovenfor givne Forklaring, at disse Afvigelser maatte vedblive, saalænge Digtekunsten ledsagedes af Sang, og at de først hævedes i Læse-

*) Der gives Haandskrifter, hvori slig Fordobbling ikke finder Sted, f. Ex. den Moskoviske Codex af de homeriske Hymner. Matthiæ Animadv. in Hymnos Hom. p. 108.

poesien *). Dette stadfæstes ogsaa af et Sted hos Athenæus (14 Bog. Cap. 8. Pag. 632. Casaub.), hvilket jeg her vil afskrive. Hans Ord ere: "At de Gamle have været meget fortrolige med Musiken, er ogsaa klart af Homer, som, fordi han digtede al sin Poesie til Musik, ikke tog i Betænkning, at gjøre mange Vers, som have Feil i Begyndelsen (ἀκέφαλοι), i Midten (λαγαροὶ), eller i Enden (μείουροι). Xenophanes derimod, og Solon, Theognis, Phocylides, Elegikeren Periander fra Korinth, og alle de Øvrige, som ikke satte Sang i Forbindelse med deres Digte, udarbeidede Versene efter Stavelsemaalets Rhythmus og Orden, og bestræbte sig paa, at intet af Versene fik nogen af de omtalte Mangler."

De Gamle betragtede, som sagt, hine Afvigelser som Feil, da de bedømte dem efter den deklamatoriske Metrik, og til at betegne disse Feil havde de en Mængde Øgenavne **) f. Ex. hovedløse (ἀκέφαλοι, mutili, trunci), naar den første Fod var en Jambe; indfaldne i Midten (λαγαροὶ, hiulci), naar en Fod inde i Verset var en Trochæe; stumprumpede (μείουροι, ecaudes) eller muserumpede (μύουροι), eller lamme (σκάζοντες), naar der i en af de to sidste Fødder var en kort Stavelse istedetfor en lang; langhalede (δολιχοούροι), naar sjette Fod var en Daktylus. Exempler paa slige daktylisk-akatalektiske Hexametre findes hos Tragikerne (Soph. Elektra 134. 150. Euripides Suppl. 277). See herom Hermann Elem. p. 325, og om Tragikernes Hexametre Apel 2 Th. S. 76—79.

§. 7.

De 6 Fødders Nøiagtighed og Afvexling er, som bekjendt, ikke tilstrækkelig til at danne et Hexameter, og ligesaa lidet som en Firbeen hører til Quadrupedes, skjøndt den har fire Been, ligesaa lidet er et Vers et Hexameter, fordi det besidder den materielle Egenskab, at have det reglementerede Antal Fødder. Ligesom den enkelte Versfod har baade Arsis og Thesis, saaledes maa i de enkelte Vers en lignende Stigen og Synken finde Sted. Bestaaer Verset af faa Fødder, da er denne Flod og Ebbe ofte umærkelig i selve Verset, men spores ved Forbindelsen med det følgende Vers, der bliver Thesis til det foregaaende. Men i polymetriske Versemaal maae Arsis og Thesis findes i samme Vers; Lungen og Ta-

*) Et lignende Phænomen finde vi ogsaa i de nyere Litteraturer. Saaledes er Versemaalet i Nibelungenlied og i tydske og danske Heltesange og Folkeviser meget frit, men ingenlunde saa regelløst og vilkaarligt, som Mange mene. Den strenge metriske Nøiagtighed var der overflødig, og Afvigelsen fra samme var altsaa i Almindelighed slet ingen Feil. Slige frie Rhythmer have en Ynde og Livlighed, som sjelden findes i de afmaalte stive og glatte (jambiske, trochæiske og daktyliske) Former, hvori næsten al tydsk og dansk Poesie har bevæget sig siden Opitz's Tid.

**) See Diomedes (Putsch. p. 499).

leredſkaberne kræve dette, ſelve Aandedrættet er jo en Arſis og Theſis. I al Stigen og Falden, f. Ex. naar man kaſter en Steen op i Luften, maa der være et Moment, hvori al Bevægelſe ophører; dette Kræfternes Hvilepunkt kalder man i Muſik og Metrik Pauſe, der, ſom bekjendt, ogſaa kaldes Cæſur (Indſnit), fordi Verſet overſkjæres af ſamme. Her er ikke Stedet, videre at omtale, i hvad Forhold Arſis og Theſis ſkulle ſtaae til hinanden; her er det nok at anmærke, at vi i Bedømmelſen over, hvilke Cæſurer der kunne begrunde Inddelingen af forſkjellige Slags Hexametre, maae tage Hensyn til Reglerne for det omtalte Forhold. Ligeſom nu dette Hensyn halv ubevidſt ligger til Grund for de 4 paa den forſkjellige Verscæſur byggede Hovedarter af Hexametre, ſom de gamle Grammatikere have opſtillet, ſaaledes mangler dette Hensyn aldeles i deres arithmetiſke Opviisning af 16 Arter efter de 16 mulige Cæſurer. Dette nokſom bekjendte Syſtem kan man læſe i enhver metriſk Haandbog, men for Fuldſtændigheds og Tydeligheds Skyld maa det her kortelig berøres og Formerne opſtilles.

Da Hexametret i det Høieſte kan beſtaae af 17 Stavelſer, ſaa maa der kunne tænkes et Ophold, en Pauſe, inde i Verſet efter hver Stavelſe, altſaa 16 Verscæſurer. Alle disſe kunne naturligviis ikke findes i ſamme Vers, da det i ſaa Fald maatte beſtaae af lutter uſammenhængende Eenſtavelſesord; derimod kunne flere findes i ſamme Hexameter. Apel anfører følgende med fire:

Horch! die Erbitterten, Schwertſchlag tönt; ſie ermorden ſich; Rettung!

De 16 Former ere følgende:

1) Heus! | etiam mensas consumimus? inquit Iulus.
2) Ibat, | et ingenti motu stupefactus aquarum.
3) Tum Venus: | haud equidem tali me dignor honore.
4) Pygmalion | scelere ante alios immanior omnes.
5) Obstupuere, | sed ante alias Arethusa sorores.
6) Contremuit nemus, | et sylvæ intonuere profundæ.
7) Arma virumque cano, | Troiæ qui primus ab oris.
8) Et liquidi simul ignis | ut his exordia primis.
9) Montibus audiri fragor, | aut resonantia longe.
10) Exercet Diana choros, | quam mille secutæ.
11) Quæ pax longa remiserat arma | novare parabant.
12) Considunt tectis bipatentibus. | Incipit ipse.
13) Tardaque vestigare et quærere te, | neque posse.

14) Et Cererem clamore vocent in lecta, | neque ante.
15) Nunc te marmoreum pro tempore fecimus, | at tu.
16) Ne quis humare velit Aiacem, Atrida vetas; | cur?

Hos Apel (2 Th. S. 81—111), fra hvem jeg har hentet de fleste af ovenstaaende Exempler, saavelsom hos Hermann (Elem. p. 335—343) vil man kunne finde mange specielle Bemærkninger om hver af disse Cæsurer. Her ville vi blot behandle de vigtigere omstændeligt, og vise, hvorledes de andre ere utilstrækkelige til at begrunde nogen Inddeling, og at nogle af dem endog ophæve Hexametret.

Selv den med Metrik aldeles ubekjendte Læser vil dog finde noget Besynderligt, Noget, som trods et vist rhythmisk Tonefald angriber Stemmen, naar han læser Vers som følgende, og det forbydes ham at hvile efter eget Tykke etsteds i Verset uden mindste Medhold af Reglerne for Oplæsning:

Holdt! saa raabte med frygtelig tordnende Stemme Patroklos.
Elskede Broder! forfærdeligt rystende ramte dig Skjebnen.
Slig en bedrøvelig Tidende skræmmede strax de Forsagte.

Disse Linier have med Hensyn til Fødderne de tilbørlige Egenskaber, og dog ere de ikke Hexametre, ja neppe Vers. I de to første Exempler er den Deel af Verset, som gaaer forud for Pausen, saa paafaldende kort mod den efterfølgende, at al Balance gaaer tabt; den første Part staaer som et Slags Optakt, og i den anden Part er Stemmen slemt i Forlegenhed, da den paa sin lange Vei ikke finder noget Bedested, eller, som Metriken kalder det, Arsis er altfor svag mod Thesis; Versets Tyngdepunkt er ikke understøttet, man mærker slet intet til den Stigen og Dalen, som er en nødvendig Egenskab ved Rhythmerne. I den tredie af de anførte Linier finder det Modsatte Sted; udmattet ved at tilbagelægge halvfemte Fod uden mindste Standsning, synker Stemmen brat, og neppe er dens Fald begyndt, førend Faldet igjen standses midt i Farten, saa at Stemmen saa at sige ikke kan komme ned til det Sted, hvorfra den igjen skulde begynde at stige i det følgende Vers; her er altsaa heller ingen Balance, Arsis er altfor svær mod Thesis. Heraf haaber jeg, at det vil være Enhver indlysende, at hverken de Vers, som ovenfor ere betegnede med No. 1, 2, 3, 4, 5, eller de under No. 13, 14, 15, 16 anførte vare Hexametre, naar de ikke tillige gave Stemmen et Hvilepunkt inde i Verset, eller, med andre Ord, havde endnu en Cæsur; og herved komme de til at sortere under et af de andre Nummere; deres Tyngdepunkt er da tilbørligt understøttet, og det gjør ikke stort til Sagen, at Meningen forlanger af Oplæseren, at han skal gjøre den Pause, som ligger Begyndelsen eller Enden nærmere, til Hovedcæsur. Man indseer iøvrigt let, at Cæsurerne (1—5) som oftest ville finde Sted, naar Verset ved Enjambe-

ment hænger nøie sammen med det foregaaende, og de øvrige (13—16), naar det paa lignende Maade slutter sig til det efterfølgende. Om 16de Cæsur maa jeg endnu tilføie, at de Gamle brugte den baade i alvorlig og komisk Poesie (ridiculus mus); i det Følgende skulle vi see, at den i de gothiske Sprog (f. Ex. Voß's: der Herrscher im Donnergewölk Zeus) hører til ridiculi mures.

De Former, vi altsaa endnu have tilbage at omtale ere No. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12. Enhver vil indsee, at Versfødder, der blot per juxta appositionem ere stillede ved Siden af hinanden, ligesaa lidet udgjøre et Vers, som løse Perler danne en Kjæde; heller ikke ville rhythmiske Perioder ved den blotte Sammenstilling udgjøre eet Vers, med mindre der er en Hage, som lænker dem sammen. Læser man en Linie som følgende:

Syv i Tallet er Farverne, Tonernes Tal er det samme,

da er der unægtelig Takt og Rhythmus i samme; Ingen tvivler paa, at det jo er Vers, men snart opdager man, at det ikke er eet, men to Vers; Arsis og Thesis ere slet ikke knyttede til hinanden. Paa Grund heraf er No. 9 aldeles ikke nogen herametrisk Form.

Læse vi en Linie som følgende:

Kummer bedøvende, Sindet fortryllende, tonet Musiken,

da finde vi her ligeledes god Rhythmus, men man mærker tillige, at Verset bestaaer af 3 Dele, og at det ikke er et Hexameter, men tre daktyliske Dimetre. En Følge heraf er, at et Hexameter med Formen No. 6 eller 12 egentlig er opløst, og at det i første Tilfælde bestaaer af et Dimeter og et Tetrameter, i sidste af et Tetrameter og et Dimeter (adonisk Vers). Om No. 12, den saakaldte bukoliske Tetrapodie, komme vi siden til at tale. Hvad No. 6 angaaer, da indseer man let af det Foregaaende, at denne Cæsurs lange Afstand fra Versets Slutning kræver en anden Cæsur, da Verset ellers vilde slingre; det er ligeledes klart, at det formedelst sin Mangel paa Sammenhæng kun tør bruges sjelden, og at flere paa hinanden følgende Vers af denne Beskaffenhed vilde være utaalelige. Hos Tragikerne, der i det Hele skreve slette Hexametre, findes de ikke sjelden. See nogle Exempler hos Hermann S. 324—25.

Vi have da altsaa ikke andre Former tilbage, end No. 7, 8, 10 og 11. Af disse vil jeg først omtale No. 11, som af disse er den mindst brugelige. Denne Cæsur, som kun kan finde Sted i et Vers, hvis fjerde Fod er en Daktyl, falder efter denne Daktyls trochæiske Deel, hvorfor den ogsaa kaldes *κατὰ τέταρτον τροχαῖον*. Den forudsætter af de ovenfor omtalte Grunde en Bicæsur i den foregaaende Deel af Verset, og er hos de Gamle saa sjelden, at man har Møie med at finde Exempler paa den. Unægtelig sinker den Versets

Gang, men til Afvexling kan den bruges sparsomt, især hvor Foredraget selv kan gjøre en langsom Bevægelse ønskelig.

Omstændeligere maae vi opholde os ved No. 7, 8 og 10, der tilligemed det bukoliske Vers ere de 4 berømte Hexameterformer.

Den Cæsur, som falder efter tredie Fods første Længde, kaldes af Grammatikerne Penthemimeres (*μέτρον πενθημιμερὲς* o: bestaaende af 5 Halve, eller af halvtredie Deel af Verset). Denne Cæsur er tildeels den for Hexametret eiendommelige, i det mindste var den det hos Romerne, og da Virgils Vers bleve ansеete for de fuldendteste, er det intet Under, at man finder mange tydske og danske hexametriske Digte, hvori denne Cæsur udelukkende hersker. Selv dette Herredømme, som den i Anvendelsen har vundet, tyder paa, at den er bleven anseet for den smukkeste, og den er unægtelig meget velklingende og kraftig. Denne sidste Egenskab har især gjort, at man har betragtet denne Cæsur som fortrinlig passende til det Heroiske; man har saaledes f. Ex. troet, at den charakteristiske Forskjel mellem Iliaden og Odysseen betegnedes ved det første Vers i begge Digte, som i hiin har mandlig i denne qvindelig Cæsur *). Især har man fundet, at denne Cæsur gav Verset en kjæk og mandig Holdning, naar første, anden, fjerde og femte Fod vare Daktyler, og de to andre Spondæer; Verset sagdes da at have en krigerisk, en bepandsret Rhythmus (*ῥυθμὸς κατ' ἐνόπλιον*. Hermann Elem. p. 351—52).

Med Hensyn til det ovenfor anførte Forhold mellem Versets Arsis og Thesis vil man spørge, hvorledes Ligevægten mellem disse kan finde Sted i et Hexameter med den her omtalte Cæsur, som jo deler Verset saaledes, at Arsis bliver halvtredie og Thesis halvfjerde Part. Allerede M. Varro har ifølge Gellius (N. A. XVIII, 15, 2) gjort den Anmærkning, at de fem første halve Fødder have ligesaa stor Kraft i Verset, som de syv sidste, eller, at begge disse Parter holde hinanden i Ligevægt. Ved Versets Oplæsning finder man, at dette virkelig er Tilfældet, skjønt Delenes arithmetiske Forhold er ulige; der finder nemlig, som Varro kalder det, et vist geometrisk Forhold Sted, eller, efter vor Talebrug, Takt, (Apel 2 Th. S. 87), og dette hidrører derfra, at Slutningen af tredie Fod, som bliver Optakt til den følgende Part, giver denne en Faldkraft, som fremskynder Farten, og saaledes tilveiebringes Ligevægten mellem Arsis og Thesis **).

*) Nylig har Professor Wiedasch i Berliner Jahrbücher 1833 S. 257 maattet høre ilde, fordi han i sin Oversættelse af Odysseen ikke har brugt den trochæiske Cæsur i Digtets første Vers, men oversat: Nenne mir, Muse, den Mann.

**) Hvorledes et længere Vers ved Hjelp af Optakt (især den anapæstiske) kan ved sin Fart under Læsningen tilendebringes i samme Tidsrum som et kortere, derom see: Voß Zeitmessung der deutschen Sprache S. 120—21.

Den 8de Cæsur falder i Versets tredie Fod efter Daktylens trochæiske Deel, og kaldtes derfor af Grammatikerne *κατὰ τρίτον τροχαῖον*. Cæsuren er qvindelig, og er derfor efter Metrikernes Paastand bedst skikket til det blidere, idylliske og elegiske Foredrag, ja man har endog, som ovenfor sagt, ansect det første Vers af Odysseen som en Bebudelse af en rolig idyllisk Fortælling, fordi det har denne Cæsur. Imidlertid ligger der vist en Deel Spilfægterie til Grund for denne Cæsurs Charakteristik. Det latinske Sprogs Natur, eller, som Apel mener, den Lighed, som denne Cæsur giver Hexametret med de saturniske Vers, der fra Ennius's Tid hørte til de gamle Kandestøber-Noder, som de dannede Romere ikke vilde være bekjendte, gjorde, at de romerske Digtere sjelden brugte denne Cæsur, mindst Virgil, hvis høie Ansеelse for metrisk Elegance bidrog til, at den af ham forsmaaede Cæsur blev ansect for ildelydende og uværdig for det heroiske Versemaal. Saaledes indsneg sig en Overtroe, som har foranlediget en aldeles falsk Paastand, der her maa omtales med et Par Ord, da den paa en berømt Philologs Auctoritet er bleven tagen for god Mynt, hvilket saameget lettere kunde skee, som Metrik er en hemmelig Videnskab selv for mange udmærkede Philologer. Gottfried Hermann paastod nemlig i sin Udgave af Orphika (p. 690 sq.), og gjentog det Samme i Elem. doctr. metr. (p. 333 og 353), at Cæsuren Penthemimeres var den herskende (principatum obtinuit) hos Homer og de episke Digtere til Nonnus, som indførte den trochæiske Cæsur i tredie Fod, hvorved det heroiske Versemaal vel tabte sin Kraft, men dog fik en smuk og afrundet Rhythmus (numeros rotundos et elegantes); ja han slutter deraf, hvad der forresten af andre Grunde er meget rimeligt, at Forfatteren til de Orphiske Digte maa være ældre end Nonnus, fordi han med Hensyn til Cæsuren følger den gamle Skik. Da samtidige Digtere i samme Versemaals Behandling lettelig kunne afvige fra hinanden, er denne Slutning temmelig mislig; hvad nu Sagen selv angaaer, da er det vist, at den trochæiske Cæsur er fremherskende hos Nonnus, thi i de første hundrede Vers af Dionysiaka findes den 77 Gange, medens den kun findes 38 Gange i de første hundrede Vers af Orpheus's Argonautika. Men med Hensyn til Paastanden om denne Cæsurs Brug hos Homer synes Hermann altfor meget at have stolet paa den gamle Formening, thi ved at eftertælle og sammenligne Versene maatte han være kommen til det samme Resultat, som Spitzner (de versu heroico p. 5), af hvem vi lære, at Penthemimeres er saa langt fra at være fremherskende hos Homer, at den trochæiske Cæsur endog er hyppigere. Saaledes er der i Iliadens første Bog 315 Vers med trochæisk Cæsur og kun 289 af det andet Slags.

De omtalte tvende Cæsurer i tredie Fod ere saa hyppige hos de græske Digtere, og Undtagelserne ere saa faa, at man med Føie kan betragte Hexametret som et tripodisk Dimeter, hvis sidste Halvpart har en Optakt, hvorved de tvende Led knyttes sammen. Efter

Apels Bemærkning (2 Th. S. 86) ſtaaer Hexametret vaklende mellem Lyrik og Deklamation *), og vi have ovenfor ſeet, at naar Cæſuren faldt efter tredie Fod (efter første Tripodie), da vilde Verſet halveres ſaaledes, at det blev to lyriſke Vers, eller i alt Fald et priapiſk. Paa den anden Side vilde Hexametret ikke godt kunne lempe ſig efter Muſikens Rhythmus, hvis Pauſe nødvendig maatte være temmelig eensformig, naar det unddrog ſig for Cæſuren i tredie Fod, og flyttede den hen i fjerde, hvorimod en hyppig Anvendelſe af en ſaadan Flytning giver Verſet Skjønhed i deklamatoriſk Henſeende, og det er aldeles i ſin Orden, at Digterne, naar de ei længer vare bundne af det muſikalſke Foredrags Tvang, jevnlig brugte en Frihed, ſom maatte gavne deres Vers i Deklamationens Sphære. Mangler og Fuldkommenheder maae bedømmes relativt til de forſkjellige Henſyn. Det følger umiddelbart af det ovenfor Sagte, at det for ſin Afvexling ſaa høit anpriſte Hexameter i Grunden havde en ligeſaa monoton Cæſur, ſom vore Alexandrinere og det Verſemaal, hvori mange af vore Kæmpeviſer og Thors Reiſe til Jothunheim ere digtede **).

Den 10de Cæſur falder efter fjerde Fods Arſis og kaldes af Grammatikerne Hephthemimeres (beſtaaende af 7 Halve o: af halvfjerde Fod). Hos de græſke Epikere er den temmelig ſjelden. Saaledes findes den ikke beſtemt paaviſelig hos Homer (Spitzner p. 6—10), uden naar et langt Ord, ſædvanlig et Navn har tvunget Digteren til at afvige fra den ſædvanlige Cæſur; derfor er den ogſaa ſjeldnere i Odyſſeen, hvor ikke mange Navne forekomme. Paa enkelte Steder (f. Ex. Il. 1, 131) findes den vel efter vore Regler for Deklamation, men dog i Forbindelſe med en Cæſur i tredie Fod, hvorved Verſet, betragtet mere med Henſyn til Muſiken, end til Tanken, kommer til at høre til en af de foregaaende Former. Sædvanlig er denne Cæſur underſtøttet af en foregaaende, helſt efter anden Fods Arſis. Vel betager denne Cæſur Verſet noget af dets lyriſke (romanceagtige) Charakter, men den giver et ſmukt rhythmiſk Sving, og i Digte, ſom ere beſtemte til Læsning, gjør den en fortrinlig Virkning ſom et Middel til at forebygge Monotonie, der i al Læſepoeſie er utaalelig og ſøvndyſſende. Hos Virgil findes den jevnlig, ſjeldnere hos Ovid, men ofte hos Horats, hvem man i det Hele uden Grund har laſtet, fordi han hyppig forſømmer Cæſuren i tredie Fod, da dog viſſelig en rigtig Følelſe har ſagt ham, at en rhythmiſk Afdeling, ſom giver Verſet et viſt lyriſk Sving, paſſede ſig maadelig for Sermoner og Epiſtler.

---

*) Samme Idee ligger til Grund for Oehlenſchlägers Yttring (Fortalen til Hrolf Krake Side XV): "Hexametret forener Verſets og Proſaens Fuldkommenheder."

**) Diſſe Vers ere Alexandrinere med qvindelig rimet Cæſur, og paa Grund af Rimet er hver Tripodie bleven til et ſærſkilt Vers.

Endelig komme vi til at omtale den 12te Cæsur eller den saakaldte bukoliske Tetrapodie; hos de bukoliske Digtere findes den nemlig hyppigst. Denne Cæsur falder efter fjerde Fods Thesis, men de øvrige af Grammatikerne angivne Kriterier ere temmelig ubestemte. (Meislings Bion S. 23 ff.). Saaledes hedder det hos Diomedes (lib. 3. p. 494. Putsch.): Bucolici sunt, quoties in quarta regione dactylus finiens partem orationis invenitur; og hos Servius (Centimetrum p. 1821. Putsch.): Bucolicum constat hexametro catalecto, ut tamen quartus dactylus partem terminet orationis, ut est hoc:

Rustica silvestrem resonat bene fistula cantum.

Det er naturligviis en Selvfølge, at Verscæsuren maa falde efter et Ords Slutning, thi kun den podiske Cæsur adskiller Ordenes Stavelser og gjør et Taktafsnit uden Pause, men Spørgsmaalet ved den bukoliske Cæsur er om Forholdet mellem Tetrametret og Dimetret (det adoniske Vers), og om den blotte Ordadskillelse mellem disse tvende Parter er tilstrækkelig til at begrunde en særskilt charakteristisk Cæsurinddeling. Dette har unægtelig været Servius's Mening, som man seer af det Exempel, han anfører, og at Hermann og Apel ere af samme Tanker, seer man ligeledes af deres Exempler, skjøndt de ikke videre drøfte Sagen. Professor Meisling antager, at det heroiske Hexameter bliver bukolisk, naar fjerde Fod ender med en Daktylus, og udgjør, om just ei en heel og udgaaende Mening, dog et udeelt Ord, saaledes, at Hexametret lader sig opløse i et Tetrameter og et Dimeter. Men herimod lader sig Adskilligt indvende. Var der ingen Cæsur i Verset før efter fjerde Fod, da var Hexametrets Arsis altfor uforholdsmæssig, og Verset vilde styrte over sine egne Been; der maa altsaa være en foregaaende Cæsur i tredie eller fjerde Fod*); hvorfor skulde man nu forlade den gængse Cæsur, med mindre der var en speciel i Tanken og Meningen begrundet Aarsag til, ganske løselig at dvæle ved den almindelige Cæsur, og lade Pausen falde efter fjerde Fod? En saadan Aarsag kan alene ligge deri, at Meningen er tilende efter fjerde Fod, thi da kræver Forstaaeligheden et større Ophold, da falder saa at sige Tankens Cæsur sammen med Versets Cæsur, og bliver den prædominerende, fordi Tanken altid er vigtigere end Klangen. Var den ovenfor givne Definition rigtig, da maatte af de første hundrede Vers af Iliadens første Sang 42 erklæres for bukoliske, og dog vil sikkert enhver Læser regne samtlige hundrede til de almindelige heroiske Vers, undtagen V. 68, uden at standse efter fjerde Fods Daktylus, og en Verscæsur finder jo ikke Sted uden et stigt længere Ophold.

*) Gellius N. A. XVIII, 15, 1. "In longis versibus, qui hexametri vocantur, animadverterunt metrici, duos primos pedes, item extremos duos habere singulos posse integras partes orationis, medios haud unquam posse, sed constare eos semper ex verbis aut divisis, aut mixtis atque confusis."

Det maa da i disse Vers ansees for en aldeles tilfældig Omstændighed, at fjerde Fods Daktylus ender et Ord, og her, som overalt, hvor Ordenes Slutning falder sammen med Taktafdelingen, hvilket ofte finder Sted, fordi intet Sprog tillader en saadan Sammensmyngning af Versfødderne, at Sligt kunde undgaaes bestandig, vil Versets Gang umærkelig bringe Læseren til at glide hen over den Revne, som adskiller Versfødderne. (Thiersch §. 144. 10. Anm. 1). Kun naar vi tage Benævnelsen bukolisk Hexameter i denne strengere Betydning, fortjener Verset sit Navn, thi de bukolske Digtere bruge det saa hyppigt, at det i Theokrits første Idyl forekommer 19 Gange, og i Bions første Idyl 13 Gange, hvorimod det i Iliadens første Bog kun findes paa 24 Steder, hvilket afgiver som Resultat 12 Procent hos Bukolikerne og kun 4 hos Homer. Vilde man derimod antage den vidtløftigere Definition for gyldig, da vilde der vist ikke feile meget i, at bukolske Vers vare ligesaa hyppige hos Homer som hos Idyldigterne, og da fortjente de ikke den givne Benævnelse. Hvis nu det Charakteristiske ved det bukolske Vers netop bestaaer i den bratte samfaldende Afbrydelse af Mening og Vers, da have de Metrikere upaatvivlelig Ret, som antage, at det bukolske Vers ikke nødvendig behøver at have en Daktylus i fjerde Fod, thi, skjøndt Verset derved bliver livligere, er Takten jo ubeskaaren. Den Indvending, at Verset ved en Spondæe i fjerde Fod faaer samme Udgang som Hexametret, og det to Takter for tidlig, har ikke stort at betyde. (Apel 2 Th. S. 101).

Man indseer let, at hiin pludselige og anticiperede Standsning, som Tankens Afbrydelse medfører, maa under Læsningen udhæves lidt stærkere, end de fleste andre Cæsurer, og at den bratte Overgang til en ny Mening maa give denne Versform et kjækt og kraftigt Sving, omtrent som i Musiken et Forte efter en Pause. Den gjør saa at sige en Knaldeffekt, og allerede dette er Grund nok til at anbefale dens sparsomme Brug; jeg kan ikke nægte, at dens hyppige Anvendelse i Idyllerne forekommer mig ikke ret at harmonere med denne Digtarts roligere Tone. Endelig have vi ovenfor seet, at den paa en Maade sønderlemmer Hexametret, og en længere Versrække med denne Cæsur vilde let ophøre at være hexametrisk, hvorimod en enkelt Undtagelse er en Art Disonants, som kan gjøre god Virkning.

§. 8.

Hexametret er med Grund blevet meget berømt for den store Afvexling i Former, som det kan afgive. Medtage vi det spondæiske Vers uden Indskrænkning, da maa ethvert Hexameter kunne modtage 32 Former, fordi to Størrelser (Spondæe og Daktyl), omsatte i 5 Rubriker, give 2 i 5te Potents o: 32. Men da nu foruden Fødderne Verscæsuren ogsaa giver en særskilt og charakteristisk Form, saa maa, naar vi med Grammatikerne antage 16

forskjellige Cæsurer, Formernes Antal blive $32 \times 16 = 512$. Stort formindskes dette Antal ikke derved, at vi have forkastet adskillige af hine Cæsurer, thi kun den under No. 9 anførte er absolut forkastelig; de øvrige have Værd som Bicæsurer, og selv som saadanne ville de i Forening med Hovedcæsuren give Hexametret en vist kjendeligt Præg, der er tilstrækkeligt til at begrunde en i det mindste nuanceret Form. I mange Vers vil der da blive to Cæsurer, og det giver en Variation, om denne eller hiin er Hovedcæsur. En Forøgelse i disse Afvexlinger er det ogsaa, naar et Vers har 3 eller 4 Cæsurer. Skjøndt nu adskillige af disse Former, hvis hele Antal vanskelig lader sig beregne, sikkert ere mere tænkelige, end anvendelige, saa er Mængden af smukke og brugbare Variationer dog meget stor, og neppe kan noget andet Versemaal heri maale sig med Hexametret. Til denne paa Fødderne og Cæsurerne grundede Afvexling kommer endnu den, som hidrører fra Fodcæsurerne eller fra Ordfødders Forhold til Versfødderne, thi naar disse i to Vers ere ganske de samme, men Ordfødderne forskjellige, da er ogsaa Versenes Bygning forskjellig, skjøndt paa en mindre aabenbar og haandgribelig Maade. Dette vil lettelig skjønnes af følgende Exempler:

Ἶξὸν ἐποιχομένην καὶ ἐμὸν λέχος ἀντιόωσαν.

Ἀργυρόπεζα Θέτις, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.

Begge disse Vers ere monoschematisk-daktyliske, og deres Cæsur er Penthemimeres, men et opmærksomt Øre vil dog fornemme en Forskjel i begges Tonefald, hvilken hidrører fra de forskjellige Ordfødder; disse ere nemlig i første Vers en Trochæe, en Cyprius, en Anapæst, en Pyrrhichius og en Doriskus, og i andet Vers en Doriskus, en Jambe, en Anapæst, en tredie Pæon og en Amphibrachys. Det er bekjendt, at Versene vinde i rhythmisk Velklang, jo større Afvexlingen af Ordfødderne er, og det er en Selvfølge, at Græsken maa tilstede en saadan Afvexling i større Grad end noget andet Sprog, da det er rigere paa lange Ord.

§. 9.

Hovedreglerne for Hexametrets Bygning og Tonefald flyde umiddelbart af hvad vi i det Foregaaende have udviklet om Fødernes Beskaffenhed og om den tydelige og skarpe Cæsur, som ethvert Hexameter bør have. Men selv den største Nøiagtighed i saa Henseende er ikke tilstrækkelig; fordi hvert enkelt Vers for sig betragtet er metrisk rigtigt, derfor er det ikke sagt, at den større Række eller Periode af Vers er smuk og behagelig; den første Betingelse herfor er en skjøn Afvexling, som kan bøde paa Monotonien. Saalænge Sangen ledsagede Versene, viste denne Afvexling sig især i Ordfødderne, mindre i Versfødderne, og mindst i Verscæsurerne; disse sidste ere derfor, som vi have seet, saare eensformige hos Homer; men i Digte, som ere skrevne for Læsning og Deklamation er en slig Afvexling

langt nødvendigere; at tilveiebringe denne paa en harmonisk Maade og lempe den efter Indholdet, er Kunstens Værk, og kan ikke læres af den blotte Theorie. Det samme gjelder ogsaa om den rhythmiske Velklang i de enkelte Vers, og skjøndt de Regler, man desangaaende har opstillet, give mange gode Vink, kunne de dog hverken være fuldstændige eller tilstrækkelige. De ere for det meste negative, og mange af dem ere fælleds for alle Versarter, da de ere udledede af Rhythmernes Natur og af Begreberne om Velklang i Almindelighed.

Af slige Regler har man en stor Mængde, der ere et talende Beviis paa den særdeles Omhu, hvormed ældre og nyere Theoretikere have undersøgt det Versemaals Natur og Væsen, som de næsten eenstemmigen ophøiede over alle andre *). For Fuldstændigheds Skyld vil jeg her kortelig anføre de vigtigste; udførligt, men næsten med trættende Vidtløftighed, er Sagen behandlet af Apel (2 Th. S. 111. ff.). Med Hensyn til Fødderne adskiller Maximus Victorinus (Putsch. Pag. 1962) fire Arter Hexametre:

1) Conjuncti o: hvor Ordfødder og Versfødder slet ikke falde sammen, og hvor ingen Cæsur falder efter et Ords Slutning, f. Ex.:

Infandum regina jubes renovare dolorem.

2) Stricti, hvor Versfødderne ere lutter Ordfødder, f. Ex.:

Nuper doctus quidam coepit scribere versus.

3) Mixti, som deels ere conjuncti, deels stricti, f. Ex.:

Hic currus fuit, hoc regnum dea gentibus esse.

4) Divisi, naar Versets Cæsur deler Hexametret i to lige Dele, hvilket er Tilfældet ved 9de Cæsur, der, som ovenfor sagt, forandrer Verset til et priapisk Vers, f. Ex.:

Est mihi namque domi pater, est injusta noverca.

At kun conjuncti og mixti ere smukke Hexametre, er en Selvfølge.

Om Mangler i Versenes Fødder (akephaliske, lagariske og meiuriske Hexametre, af hvilke de to første endog hos Voß ikke ere ualmindelige) have vi ovenfor talt.

Mange Eenstavelsesord fordærve Rhythmen, idet de forhindre Fødernes Sammensmygning, og altfor meget sønderlemme Versets Bestanddele. Flere for Tanken ubetydelige Smaaord svække Versets Kraft og Fasthed. — Daktyler og Spondæer ere naturligviis de fletteste Ordfødder i Hexametret, fordi de ganske falde sammen med Versfødderne; hvor de bruges udelukkende, er Verset tilintetgjort, da Cæsur bliver umulig; og et hexameter

*) Saaledes siger f. Ex. Beda (de metrica ratione p. 2365. Putsch.): "Metrum Dactylicum Hexametrum cæteris omnibus pulchrius est celsiusque."

strictus er derfor ikke alene hæsligt, men i Grunden en Uting. Eensartede Ordfødder i samme eller nær paa hinanden følgende Vers volde Monotonie; især er dettte Tilfældet med Amphibracherne, f. Ex.:

Sole cadente juvencus aratra reliquit in arvo,

thi skjøndt Daktylerne derved slynge sig i hinanden, bliver dog Versets Gang altfor hoppende; derfor siger Voß:

Wenig behagen dem Ohre die Verse mit schwachem Gehüpfe.

Selv to Amphibracher i Slutningen af Verset ansees for stødende, men i Midten mærkes deres hoppende Bevægelse mindre. Brugte med Maade gjøre Anapæsterne en ypperlig Virkning, men flere end 3 anapæstiske Ordfødder ere neppe tilraadelige. Den af Nogle opstillede Regel, at Verset ikke maa ende med et Femstavelsesord, er aldeles ugyldig; hos Homer finder dette oftere Sted, f. Ex. Il. 2, 868. Naar femte Fod er en Spondæe, ansees det for smukkest, at Verset ender med en Dispondeus. Velklangen fordrer ikke blot, at man skal undgaae Hiatus og andre Mislyd, Rim, Assonantser, sibillerende Stavelser i samme Vers, men tillige, at man vogter sig for, at lade samme Endevokaler og Endestavelser oftere forekomme i samme eller nærliggende Vers.

Grammatikeren Diomedes (lib. 3. p. 497 sq. Putsch.) forlanger 10 Egenskaber af smukke Hexametre *). De skulle nemlig være:

1) Illibati (*ἀπληγεῖς*, saarfrie); Ordenes Stavelser og Bogstaver maae ikke for Versets Skyld forvanskes, hverken sammentrækkes eller udvides.
2) Injuges (*ἀζυγεῖς*) o: bestaaende af lutter Hovedord, uden Bindeord.
3) Æquiformes (*ἀπροσχημοι*), hvori ikke findes Ord, som ere sammensmeltede af to Taledele; Meningen er ventelig, at sesquipedalia verba vanzire Verset, og ikke, at sammensatte Ord ere forkastelige.
4) Quinquipartes (*πενταμερεῖς*) o: bestaaende af 5 Ord.
5) Partipedes (*ποδομερεῖς*), naar alle Ordene overskæres af Fodcæsur, altsaa det Samme, som Maximus Victorinus kalder conjuncti.
6) Fistulares (*συρόποδες*), hvor det første Ord bestaaer af een Stavelse, og de følgende bestandig voxe saaledes, at de ere en Stavelse længere, end det foregaaende Ord, f. Ex.:

ὦ μάκαρ Ατρείδη, μοιρηγενές, ὀλβιόδαιμον (Il. 3, 182).

Disse Vers kaldes ogsaa kølleformige (*ῥοπαλικοί*). Apel (2 Th. S. 146) anfører nogle

*) Omstændeligere er dette udført af Apel (2 Th. S. 142 ff.).

litterære Curioſiteter om ſlige metriſke Kunſtſtykker. Theokrit ſkal have ſkrevet et heelt Digt i ſlige Køllevers.

7) Æquidici (*ἰσόλεκτοι*) ɔ: naar i Verſets andet Afſnit Mening og Ord ſtaae i Modſætning til Mening og Ord i det førſte, f. Ex.:

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur (Virg, Ecl. 2, 18).

her er nigra ſtillet mod alba, vaccinia mod ligustra o. ſ. v.

8) Teretes (*κυκλοτερεῖς*) ɔ: runde og flydende, uden prosodiſk Haardhed eller tvungen Ordſtilling.

9) Sonori (*ἐχητικοὶ*) ɔ: ſom bevæge ſig kraftigt og klingende, f. Ex.:

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum (Æn. 8, 596).

10) Vocales (*φωνητικοὶ*) med fuldtonende Vokaler og uden ſlæbende eller hviſlende Konſonanter.

§. 10.

Endnu ſtaaer tilbage, med et Par Ord at omtale tvende Afarter af Hexametre. Vi have ovenfor blandt falſke Hexametre nævnt de ſaakaldte *μείουροι*, hvis ſidſte Fod er en Jambe. Ifølge Marius Victorinus (Putſch. Pag. 2512) lod Livius Andronikus med Flid ſlige Vers afvexle med de egentlige Hexametre; han betragter dette Vers ſom en ſæregen Art, og kalder det Teliambos; at det taber ſin hexametriſke Charakter, er klart. (Apel 2 Th. S. 135). En anden Afart af Hexametret er Metrum Choerilium eller Diphilium *); det er ikke andet end et Hexameter, ſom mangler ſidſte Stavelſe, dog ſkal ifølge Marius Victorinus (2558), ſom regner det til de af Pentametret udrundne Verſemaal, tredie Fod altid være en Spondæe, og de øvrige Daktyler, men efter Plotius's Forklaring (Putſch. Pag. 2634) tilſtedes ſamme Fodafvexling, ſom i Hexametret; han omtaler dets nære Slægtſkab med Pentametret, og udentvivl er det at betragte ſom en Overgangsform fra Hexametret til Pentametret, thi naar man borttager Optakten af ſidſte Halvdeel af det choriliſke Vers, fremkommer et Pentameter. Ingemann har oftere i ſin Reiſelyre ladet dette Verſemaal afvexle med Hexametret.

*) Diomedes (Putſch. 512) kalder det ogſaa Metrum angelicum, fordi det formedelſt ſin hurtige Bevægelſe egner ſig godt til Budſkabs Forkyndelſe; han nævner Steſichorus ſom Opfinder. Det kaldes ogſaa Metrum Delphicum (Plotius. Putſch. Pag. 2633).

Anden Afdeling.

§. 11.

Vi komme nu til det Spørgsmaal, hvorledes danske Hexametre skulle være indrettede. Sikkert have de Fleste, som have skrevet danske Hexametre, ladet sig nøie med det simple Svar, at man i Dansken, ligesom i de gamle Sprog, skal sammensætte dem af Spondæer og Daktyler, lade disse afvexle efter de vedtagne Regler, og give hvert enkelt Hexameter en tydelig udtrykt Cæsur. Hvormegen Sandhed end dette Svar indeholder, saa er det dog paa Grund af sin Almindelighed ikke tilfredsstillende, og om man end byggede en Samling Hexametre, hvoraf hvert enkelt kunde holde Stik efter den i hiint Svar indeholdte Regel, hvis dette forresten var muligt, saa fulgte deraf ikke nødvendigt, at disse Vers vare saadanne, som vi kunde og vilde ønske os, eller stemmede overeens med det danske Sprogs Aand, og derved havde den første Betingelse for at tækkes danske Læsere.

Ved enhver Henplantning af fremmede Væxter i fremmed Jordbund, maa man, for at de skulle kunne trives, tage tilbørligt Hensyn til det nye Jordsmons Beskaffenhed, og ligesaa vist som Græsk og Dansk ere to høist forskjellige Sprog, ligesaa lidet vilde det være at ønske, selv om dette Ønskes Opfyldelse ved Kunst og Anstrengelse var mulig, at det danske Hexameter blev ganske det samme som det græske, thi da Jordsmonnet (Sproget) er saa forskjelligt, vilde en saadan Efterligning være saa materiel og unaturlig, at den maatte ødelægge den livlige og frie Bevægelse, uden hvilken al Velklang og Skjønhed i Versene gaaer tabt. Enhver materiel Efterligning af hvad der dog hører til Aandens Verden og Virken, maa efter sin Natur føre til Ængstelighed eller Affektation, og den saakaldte troe Kopiering, der er høist forskjellig fra den sande, har kun Værd, forsaavidt den skaffer technisk Færdighed; den kan kun være et præliminært Hjelpemiddel til et tilkommende Aandsarbeides Tilblivelse, men selve Arbeidet maa være et Frihaands og Friaands Arbeide, som bliver til, uden at Øiet fæstes paa Originalen, og uden at Sjelen tænker paa Originalens Tilværelse, eller, med andre Ord, ethvert værdigt Aandsfoster maa frembringes organisk og fremtræde selvstændigt. Enhver indseer, at man ikke kan skrive et Sprog smukt, naar man hvert Øieblik skal tænke paa Grammatiken, og denne populære Lignelse lader sig sikkert anvende paa al aandelig Frembringelse, det være sig originale Arbeider eller Efterligninger, og Ingen vil

nægte, at et saadant organisk Liv ogsaa maa bevæge sig i Vers som Vers betragtede, uden den, som troer, at sande smukke Vers bygges mechanisk, Stavelse paa Stavelse, Fod paa Fod, ligesom Muursteen paa Muursteen, og ikke gaae musikalsk gjennem Øret. Det kan ikke nægtes, at regelmæssige korrekte Vers kunne skrives ganske mechanisk, men ligesom Overholdelsen af negative Pligter ikke er Dyd, saaledes er Undgaaelsen af metriske og prosodiske Feil ikke Skjønhed, og man er vist altfor meget kommen i Vane med at holde Lovtaler over glatslebne og korrekte Vers, hvis Tilblivelse kan være den aandløseste Flids Værk, og hvis Udseende let er hverdagsagtigt, da de dog saa ofte mangle det Liv og det udtryksfulde Physiognomie, som enkelte Anstrøg af Uregelmæssighed paa velvalgte Steder give Vers, der ikke kunne lade sig nøie med den blot legemlige Formskjønhed, hvilken en død Masse jo ogsaa kan besidde; her som overalt finde vi, at ingen Skjønhed, hvorigjennem Aanden udtaler sig, det være sig i Naturen eller i Kunsten, er fuldkommen korrekt o: overeensstemmende med de Regler for det Skjønne, som ere uddragne af det Skjønne, saaledes som dette hidtil har vist sig *). Hiin materielle Efterligning er ikke alene meer eller mindre Grundfeilen i mange af den moderne Poesies efter klassiske Mønstre dannede Digtninger, saavelsom i de Oversættelser af Oldtidens Digterværker, der af Mange ere anpriste for deres saakaldte Troskab, men den har sikkert ogsaa foranlediget den Stivhed og det pedantiske Udseende, for hvilket man ikke ganske kan frikjende de moderne Hexametre, de berømteste maaskee mindst, og hvorved de næsten ere blevne frastødende for Enhver, som ikke i sin tidlige Ungdom har lært Takten udenad, hvilket ogsaa foranledigede Herder til at sige: Gebet einem gesunde Verstande ohne Schulweisheit einen Hexameter, er wird nicht damit fortkommen. Vi komme her naturligviis til at tale om Tydsklands berømteste Hexametriker, Voß, hvis Theorie saa temmelig er bleven fulgt lige til vore Dage baade i hans Fædreland, hos os og andensteds, og hvis Theorie tillige indeholder Kilden til den omtalte Unaturlighed og til nogle Misgreb, der endog have vundet Hævd paa at kaldes Skjønheder. Det er ingen Nedsættelse af en berømt Mands Fortjenester, at oplyse disse Misgreb; ere Modgrundene mod hans System falske, da ville de jo falde af sig selv, ere de ere sande, bør de jo frem for Lyset, og ville sikkert bryde igjennem, om de end have rodfæstede Fordomme at bekæmpe. Lad end Voß's Fortjenester af Metriken og især af Hexametrene være store, hvilket Ingen fuldere kan erkjende, end den, der har anstillet nøiagtige Sammenligninger mellem hans og Forgængernes, navnlig Klopstocks

*) Man kan derfor om al Æsthetik sige, at den er et Barn af Kunsten, men man kan tillige anvende paa den det-gamle Ordsprog: een Moder kan ernære ti Børn, men ti Børn kunne ikke føde een Moder.

Hexametre, og læst Debatterne i denne Sag, saa er det en Kjendsgjerning, at han trods sit store Talent og sin mageløse Øvelse ikke selv var istand til at følge sin egen Theorie i alle Maader, og det er næsten udenfor al Tvivl, at han lempede sin Theorie for meget efter sin egen Erfaring, og maaskee mod sin bedre Overbeviisning theoretisk retfærdiggjorde og anbefalede Misgreb, som hidrørte fra uovervundne Vanskeligheder i hans egne Arbeider. Da han nu med Grund kaldtes Mesteren, kunde slige Feil let blive Troesartikler for Efterfølgerne. Det største Misgreb ved hans Theorie var sikkert, at han vilde danne de tydske Hexametre materielt overeensstemmende med de græske, uden ret at betænke begge Sprogs Forskjellighed, og derfor fornægtede han en Deel af den hidtil brugte i Sprogets Natur grundede Prosodie, og antog det tydske Sprog for en Blanding af qvantiterende og accentuerende Sprog, hvori Accenten kun havde underordnet Herredømme, og denne Opdagelse af Qvantitet blev begjerligen modtaget, fordi man fra gammel Tid stod i den Troe, at Qvantitering i Vers er et stort Fortrin for Accentuering. Det var iøvrigt fornemmelig en Følge af Ordføddernes forskjellige Beskaffenhed og af Umuligheden at indføre et fuldkomment Qvantitets- og Positions-System i Sprog, som allerede prosodisk havde udviklet sig til temmelig Fuldkommenhed og efter temmelig sikkre, skjøndt i lang Tid ubevidste Regler, at det tydske Hexameter ikke blev aldeles ligt med det græske, ligesom i sin Tid Ordføddernes Forskjellighed gjorde det latinske Hexameter, navnlig med Hensyn til Spondæernes større Antal, afvigende fra det græske trods al den anvendte Umage paa at støbe det efter samme Model. Derimod glemte Voß i sin Iver for den gode Sag og i sin Begeistring for det græske heroiske Versemaals Velklang, at Alt, hvad man overfører fra et Sprogs Prosodie i et andet, som følger andre prosodiske Regler, kun kan paatvinges og volder Unaturlighed ved denne Tvang, om det end faaer et kunstigt og blændende Udseende, samt at det tydske (følgelig ogsaa det danske) Hexameter kun kan være smukt og naturligt, og som saadant tillige indtagende for dem, der læse det uden den omtalte Skolekundskab, naar det ikke rober sin fremmede Herkomst, men viser sig som en Indfødning og agter sit nye Fædrelands Love i alle Stykker, eller, med andre Ord, det tydske Hexameter skal være tydsk, det danske skal være dansk, og intet af dem græsk eller latinsk. Forudsat altsaa, at Hexametret ikke er et unaturligt Versemaal efter vort Sprogs Prosodie og Charakter, hvorom siden mere, da bør det bygges saaledes, at det kan falde i vore Øren med smuk og naturlig Rhythmus, ligesom det bygget efter andre prosodiske Regler vae vrlklingende for Oldtidens Mennesker, thi Versemaalets Velklang skal ligesaavelsom Sprogenes kun bedømmes relativt til Nationerne, og fordi vi indrømme det græske Hexameter ligesom det græske Sprog ubetinget Fortrin i Velklang, deraf følger ikke, at vi jo ligefuldt kunne glædes over danske Hexametres Tonefald, ligesom over vort Moders-

maals Velklang, selv om dette, hvis man ellers i slige Sager kunde tænke sig en competent Dommer, var det hæsligste af alle europæiske Tungemaal. Nødvendigheden af en slig Nationalisering følger af det nys omtalte aandelige Præg, som bør paatrykkes al Efterligning, men maaskee vil Sagen endnu blive mere iøinefaldende ved nogle Exempler, som henhøre til samme Kategorie. Det græske Dramas Hovedmetrum, Trimetret, er f. Ex. brugt af Oehlenschläger i hans Baldur, og fremtræder der, trods alle Sanders tvivlende Spørgsmaal (Polyhymnia S. 176), saa naturligt og nationalt, som om det var et eiendommeligt indenlandsk Versemaal, hvilket det i Grunden ligesaa meget og ligesaa lidet er, som den almindelige femfødede Jambe; og dette har han netop bevirket derved, at han har bygget det aldeles i det danske Sprogs Aand af 6 Jamber med en fra Alexandrinens Indsnit forskjellig, og derhos tydelig betegnet Cæsur, som især i længere Vers altid er nødvendig, men han har ikke givet os det danske Trimeter med de Fødomskiftninger, som paa Grund af Sprogets særegne Natur, dets mindre Rigdom paa ægte Jamber, Substitutionen af to korte Stavelser istedetfor en lang m. m., findes i Græsken f. Ex. Daktyler, Anapæster, Tribacher, Pyrrhichier, for ikke at tale om de hyppige Spondæer i de ulige Fødder, da samme kun vilde have været tilsyneladende og ikke virkelige; derimod har han brugt stærke Jamber, som bidrage til at gjøre Trimetret kraftigt, og af disse findes der ikke faa. Han har altsaa givet os et dansk Trimeter, og dette bifalder vist Enhver. Hvorfor skal da ikke Hexametret ogsaa stræbe efter at vorde saa dansk som muligt? Ogsaa det sapphiske Vers er af vore Digtere modificeret efter vort Sprogs Natur. Fremdeles er den danske Alexandrin meget forskjellig fra den franske. Baade Tydske og Danske bruge med Held de italienske Octaver og Terziner, men lempe dem efter Sprogenes Natur, og bruge derfor afvexlende mandlige Riim, ikke fordi lutter qvindelige ere vanskeligere at overkomme i disse Sprog formedelst de mange Eenstavelsesord, men fordi den bestandige Brug af disse Riim gjør Foredraget slæbende. Naturligviis har man ogsaa gjort Indsigelser herimod, thi hvad kan der ikke gnaves over, naar man vil gnave? men Digterne tillode sig en Frihed, som havde Medhold i Sprogets Indretning, og vandt Folkenes Bifald.

§. 12.

Skjøndt man kan opvise tydske Hexametre fra det 16de Aarhundrede, er Klopstock dog at betragte som den Første, der henvendte Opmærksomheden paa dette Versemaal, i hvilket han, som bekjendt, digtede sin Messias. Hvormange Feil hans Vers end indeholde, og hvor mangelfuld hans Theorie end var, der kun altfor meget gik ud paa at værne om hans Praxis, og blandt andet endog anbefalede Brugen af den flygtige Trochæe som en

Skjønhed, der gav Versene Afvexling, saa havde han dog sikkert Ret deri, at han holdt fast ved Accentuationssystemet. De berømteste Modstandere af dette System ere Voß, A. W. Schlegel, F. A. Wolf og Apel. Disse forlangte, at det tydske Hexameter skulde være qvantiterende ligesom det klassiske. Fra den Tid, da Voß baade i Praxis og især i Theorien betragtede sit Modersmaal som et qvantiterende Sprog, klagede de tydske Metrikere og hos os Sander (Polyh. S. 170) bestandig over, "at man i forrige Tider kun erkjendte Accentens Lov, hvis Enevoldsregjering man blindt adlød;" de spotte endog herover, som over en barbarisk Skik, og forlange, at man skal tage Hensyn til Tidens (Qvantitetens) Princip. Deres Theorie (f. Ex. Voß's Zeitmessung der deutschen Sprache) deler med Hensyn hertil Stavelserne i lange, korte og mellemtidige, hvorimod Tilhængerne af det modsatte System kalde dem betonede, svagtbetonede og ubetonede. Denne Qvantitetslære hidrører fra aldeles heterogene Sprog, og er at betragte som en Affødning af den Grækomanie, der higede efter at støbe alt det Moderne i gamle Former. En Sætning, som er hyldet af saamange aandrige og skarpsindige Mænd, af hvilke rigtignok de Fleste ikke ere ganske upartiske Dommere, kan vel i sin Anvendelse have ledet til adskillige Misgreb og Unaturligheder, men neppe være total falsk. Spørgsmaalet bliver da, om vort og beslægtede Sprog efter deres Natur, og deres i Tidernes Løb udviklede Prosodie, ere blot accentuerende eller qvantiterende Sprog, om der med Hensyn til Hurtigheden i Udtalen er en væsenlig og for Øret mærkelig Forskjel mellem Stavelserne, og om denne Forskjel, hvis en saadan gives, kommer i Betragtning i Bygningen af vore Vers. Vel har vort Sprog, som ethvert andet, naturlige, paa Vokalens Længde eller Korthed beroende, lange og korte Stavelser, men i vor Prosodie kommer denne Forskjel slet ikke i Betragtning; Dør og Smør, en Brud og et Brud ere eensartede i prosodisk Henseende. De naturlige Længder vare i de gamle Sprog for faa til at være tilstrækkelige til Begrundelsen af et prosodisk System; de ved Positio bevirkede spilte derfor en vigtigere Rolle, men den ved Sammenstød af Konsonanter bevirkede Længde er hos os en Uting, da vort Øre ikke fornemmer den; vi mærke kun stundom ved Sammenstødet af flere, især stumme Konsonanter, en Haardhed, en Mislyd, som vi søge at undgaae, men ingen Længde. Qvantitet i denne Betydning strider altsaa visselig mod vort Sprogs Natur, i det mindste aldeles mod den Maade, hvorpaa dette gjennem Aarhundreder har udviklet sig organisk i sin Versebygning, og de Forsøg (Thortsens Metrik 1 D. S. 16—17), man har gjort paa at indføre et saadant Qvantitetsprincip, ere høist latterlige. Paa den anden Side kan det derimod ikke nægtes, at Stavelserne i Tydsk og Dansk have, sammenlignede med hinanden, et forskjelligt Tidshold (Længde og Korthed). Enhver fornemmer, at den første Stavelse i Ordet Konge kræver længere Tid for at udtales, end den sidste. Sta-

velserne have da visselig hos os ogsaa Qvantitet, der dog ikke beroer paa det Materielle (Vokalernes Længde og Bogstavernes Plads og Beskaffenhed), men paa noget Ideelt (logisk, grammatisk). Men fremdeles ville vi finde, at i alle usammensatte Ord den længere Stavelse tillige betones stærkere, har Accent. Derfor falder Qvantitet og Accent sammen hos os, og vi kunne da ligesaa godt kalde vore Vers qvantiterede, som accentuerede, ligesom f. Ex. Begyndelsen af Odysseens første Vers:

ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα

med samme Ret kunde kaldes accentueret som qvantiteret, da alle Længderne her tillige ere betonede. Kun i sammensatte Ord, eller hvor Enklisis og Prokliſis finder Sted, have vi Længder, som ere ubetonede. Da nu fremdeles vor Prosodie i Praxis har holdt fast ved det Princip, at ordne Stavelserne i rhythmiske Fødder og Rækker efter Betoningen, og at sætte de ubetonede Længder (halvbetonede Stavelser) saavelsom de ubetonede Kortheder i Modsætning til de betonede Længder, saa viser Accentuationen sig som dominerende Princip, og vi kalde Sproget accentuerende, men da enhver betonet Stavelse tillige er lang, i det mindste i Sammenligning med de nærmeste ubetonede, saa vilde det være en Ordstrid, at aftvinge Sproget Ret til ogsaa at kaldes qvantiterende, men — denominatio fit a parte potiore *). Naar blot det prosodiske Princip følges, da er Benævnelsen en Bisag, men forkasteligt er det, at udhæve de uaccentuerede Længder saaledes, at det i Sprogets Natur hjemlede og dominerende Accentuationsprincip krænkes; denne Krænkelse er af fremmed Herkomst, og Erfaringen viser, at naar den anvendes i Vers, da faae disse et saa unaturligt og frastødende, sminket og affecteret Udseende, at de ikke engang kunne læses rhythmisk af Andre, end af dem, som i Forveien kjende Reglerne for de Gamles Skanſion, og det er vist især denne Omstændighed, som har givet de nyere Hexametre det lærde pedantiske Væsen, der berøver dem en Popularitet, som de sikkert kunde vinde, naar Digterne ikke lode sig forstyrre af de gamle Sprogs prosodiske Regler, der kun i videnskabelig Sammenligning kunne være os vigtige, men i Praxis ere os aldeles uvedkommende. Vi skulle kun uddanne og berigtige de Regler, der ligge i Sprogets Natur; det engang historisk Begrundede skal og bør være Basis for vor Prosodie, ligesom for vor Grammatik og Alt hvad der hører til vort Sprog, og ligesaa lidet som vi f. Ex. skulle sammendynge Participier efter de gamle Sprogs Mønster, eller indføre Brugen af Accusativus med Infinitiv, skjønt denne Konstruction baade er smuk

*) Naar jeg derfor i dette Skrift taler om vore Hexametre som accentuerede og om det af de tydske Metrikere forfægtede Qvantitetssystem, da bedes Læseren at erindre, i hvad Betydning begge Udtrykkene her ere at forstaae.

i de gamle Sprog og uden Vanskelighed kunde indføres i vort, hvor den allerede bruges i enkelte Tilfælde, ligesaa lidet skulle vi græcisere vore Hexametre, ved at indføre et Qvantitetssystem, hvortil vi slet intet Hensyn tage i vore andre Versemaal.

Niels Juul gav Agt paa Stormens Brag

er i vore Øren og efter vor Prosodie ligesaa fuldt et iambisk Vers, som de allerletteste Jamber:

De svandt, de svandt de blide Dage;

men efter et System, som foretrak Qvantiteten for Accenten, vilde hiint Vers begynde med tvende Spondæer. Det er ikke let at indsee, hvorfor den Omstændighed, at Hexametrets Schema er laant fra Græsken, skulde tillige paatvinge os nye prosodiske Regler, og derved hindre os fra at nationalisere det saameget som muligt. Som bekjendt opstod hiin Theorie, da man i Tydskland stræbte at gjengive Hexametret, som man troede, med den største Nøiagtighed, ved at tillægge Stavelser en prosodisk Indflydelse, som de ellers ikke have. Jeg har ovenfor yttret, at denne Efterligning var altfor mechanisk, til at kunne frembringe gode Frugter; den var troe, ja slavisk, ikke sand og frie; og, naar vi ville være ærlige, hvad andet kunne vi da svare paa det Spørgsmaal: hvad har man opnaaet derved? end at man har faaet en Mængde Vers, som ved deres stundom beundringsværdige Kunstighed kunne vække Lærdes Interesse og Bifald, men som aldrig kunne faae Indgang hos det større Publikum, af hvilket man dog vel ikke vil forlange, at det i Oplæsning af Vers skal følge to forskjellige Principer, eftersom Versene, for at bruge et Udtryk fra Musiken, staae i denne eller hiin Nøgle. Vel er det i en Litteraturs Barndom tænkeligt, at et ganske nyt prosodisk Princip kan indføres fra et fremmed Sprog; saaledes er det jo bekjendt, at Romernes gamle saturniske Vers, quos olim Fauni vatesque canebant, vare digtede efter Accentuationens Love, og at de bleve en Gjenstand for Spot fra den Tid af, da Ennius begyndte at skrive sine vanskabte Hexametre efter det græske prosodiske Princip, og den ødelæggende krasse Efterligning af al græsk litterær Færd, der qvalte Nationaliteten og Selvstændigheden i Videnskab og Poesie, greb om sig med utrolig Hurtighed og Kraft, men af et sligt Erfaringsbeviis for Muligheden af et saadant Særsyn, følger ingenlunde dets Gavnlighed og Ønskelighed. Tvertimod tilstaaer selv Apel (2 Th. S. 6), som deels af dette historiske Phænomen, deels fordi Accenten, som det simpleste og naturligste Bestemmelsesprincip, endog kan gjøre sig gjeldende i et aldeles udannet Sprogs Vers, synes at være ledet til den Sætning, at Qvantitetsprincipet er langt fortrinligere og vidner om et prosodisk uddannet Sprog (S. 1), at de qvantiterede Vers hos Romerne, trods alle Digternes kunstige Forsøg, ikke kunde blive Folkevers, men meer eller mindre bleve de dannede Klassers udelukkende Eiendom, hvilket

med andre Ord vil sige, kun behagede dem, der kjendte og yndede den græske Poesie, paa samme Maade som de halvqvantiterede Vers (heelqvantiterede ere for latterlige til at kunne trives) hos os kunne nydes af dem, der ere bekjendte med den klassiske Litteratur, men ikke af andre Læsere. Det kan neppe betvivles, at denne laante og paatvungne Form af Versenes ydre Bestanddele bidrog meget til at knække den romerske Poesie i dens første Spire; Efterligning af Skallen bringer saare let til slavisk Efterligning af Kjærnen, og ingen aandelig Kjærne kan have den friske naturlige Sødme, uden den er Aandens egen hjemmefødte Frugt. De unaturlige Baand, hvori den romerske Poesie blev ledet, der tillige vare saameget tungere, som de angik Poesiens groveste og meest mechaniske Element, maatte hindre dens frie Udvikling; derfor ligner den en stevnet Piil med rigt udspirende Qviste uden Grene; derfor frembyder den romerske Poesie kun Skyggebilleder, medens den romerske Aand i Daad har afpræget sig charakteristisk og udtryksfuldt, og man kan derfor sige, at den Poesie, som boer i ethvert dygtigt Folk, aldrig kom til Orde hos dem, men stumt udtalte sig i Daad og Historie. Dette historiske Beviis paa Skadeligheden af slig Tvang burde være nok til at bringe denne Qvantitets-Theorie i Miskredit, og stort mere end Theorie er den heller ikke bleven i de germanisk-gothiske Sprog. Folkenes sunde Sands, Agtelse for det Naturlige og Vedhængen ved det gjennem Slægterne Nedarvede har værnet om Accentuationssystemet, og kun hist og her i disse Litteraturers vidtløftige Rige finde vi smaae Kolonier, hvor den modsatte Troe holdes i Hævd. For dog at anføre et Exempel paa denne Theories Skadelighed, ville vi nævne Voß's Oversættelse af Homer. Det Unationale, stundom Sprogstridige i Hexametrets Behandling er vist Hovedgrunden, hvorfor Voß, som i mange af sine egne Poesier viste sig som en simpel, ja yndig Digter, leverede en Homer, hvori den naturlige og naive Tone saa sjelden fornemmes, at hvo der kun kjender Homer af Voß, egentlig slet ikke kjender ham, med mindre han har været saa heldig at overkomme den ældste Oversættelse af Odysseen, i hvilken Sprog og Versebygning har en Deel af den homeriske Folkelighed, som savnes saa meget i de senere Udgaver *). Naar isvrigt mange Hexametristere stode i den Overbeviisning, at deres Vers vare qvantiterede, da var dette i visse Maader et Blændværk, ein süßer Wahn; de ere ikke mere qvantiterede, end andre tydske Vers;

*) A. W. Schlegel, som isvrigt roser det Voßiske Hexameter langt meer, end jeg efter min Overbeviisning kan gjøre, hvor høit jeg end beundrer hans Kunst, siger i denne Anledning (Kritische Schriften 1 Th. S. 137): "ich gestehe, daß ich die in dem Versbau bewiesene Kunst nicht ohne einen geheimen Widerwillen anpreisen kann, weil ich überzeugt bin, daß sie, nächst den Irrthümern über den Bau der Sprache, am meisten dazu beigetragen hat, uns um den ächten Homer zu bringen."

man kan f. Ex. i Voß's Oversættelser læse hele Sider, uden at træffe paa et eneste Hexameter, som jo kan læses og give smuk rhythmisk Klang efter den almindelige Udtales og Betonings Regler; de ere altsaa aldeles accentuerede og kun qvantiterede, forsaavidt de betonede Stavelser tillige have Længde, hvorom vi ovenfor talte. At Voß, hvilket er fuldkommen i sin Orden, bruger mange tunge Trochæer og Daktyler, giver ikke Versenes Fødder en Qvantitet, hvorved de kunde nærme sig de græske, men giver dem kun Holdning og Fasthed, og gjør Takterne fyldigere. Men stundom møder man nogle Vers, som ikke kunne rhythmisk oplæses, uden at man gjør Vold paa den vedtagne Udtale og Betoning, og som ved deres Afvigelse fra Accentuationsprincipet vise sig som qvantiterede. Paa disse, der trods al Anstrengelse ere og blive saare faa, hvilket just ikke taler for deres Naturlighed, satte Voß stor Priis, og da man har været uudtømmelig i Lovtaler over dem *), ere de komne saaledes i Mode, at nogle saadanne findes hos alle Hexametrister, der ville have Ord for at skrive gode Vers. Et bekjendt Exempel paa slige Qvantitetsvers er følgende:

Düsterer zog Sturmnacht, graunvoll rings wogte das Meer auf.

Dog, en vis Glorie omstraaler dette Vers; jeg vil derfor heller støde et i samme Form, og, da det hverken ved Auctoritet eller Glorie er et noli me tangere, kan jeg frit anatomere det:

Gnistrende fløi Sneefog, bleggrul saae Maanen fra Sky ned.

Unægtelig klinger dette Vers meget godt, naar man i Forveien veed, hvorledes det skal betones, og indretter Læsningen derefter; men man skal jo ikke lægge Tonen paa en Stavelse, fordi den efter Metrum skal være betonet, men man skal betone den, fordi den efter Prosodie og Udtale er betonet. Det falder Ingen ind, at Stavelserne fog og grul, som staae i Arsis, skulle have stærkere Accent end Stavelserne Snee og bleg, som staae i Thesis. Den Uindviede vil ikke finde Rhythmus i dette Vers, førend han kommer til den adoniske Afdeling, og endda vil han her stødes over den haarde Slutning. Desuden maa Ordet Snee, som betydningsfuldere for Tanken, efter vor almindelige Prosodie svække Betoningen af Stavelsen fløi, fordi Stavelsen fog som enklitisk ikke har Kraft nok til at moderere Accenten paa Stavelsen Snee. Spørge vi, om Tonefaldet i Grækernes Vers lød rhythmisk for Folkets Øren, da maae vi sikkert svare ja, thi ellers var vist Homer aldrig bleven Folkebog, og deres hele Prosodie var da en Kunstsag, for ikke at sige en Uting; et lignende naturligt Tonefald bør vist ogsaa være en Fordring til vore Vers; hvad er Kunst uden Natur? hvad vil det sige at bygge Vers, som klinge smukt, naar Klangen ikke kan aflokkes Versene uden

*) Voß Zeitmessung. S. 169. 2te Ausg. Apels Metrik 1 Th. S. 350.

speciel Indsigt i Metriken? Rhythmen bliver da som en Gaadeskrift, der kun kan dechiffreres af den, der kjender Nøglen. Hiin Fordring er vist ligesaa naturlig som billig; men Følgen deraf bliver tillige, at vi ganske maae forkaste mange antike Versarters Efterligjørelse i vort Sprog, f. Ex. adskillige af de græske Dramers Chorsange, der kun kunne gjengives saa kunstigt, at man maatte ønske, de vare reent umulige, hvilket de i Grunden ogsaa ere trods alle de Længdes- og Kortheds-Betegninger, som findes i mange Oversættelser af slige Sange. Vel er det en Mangel ved vort Sprog, at vi ikke kunne gjengive slige Versemaal, men det er en større Mangel at levere Oversættelser, som ved unaturlig Tvang ere saa kunstige, at ingen Dødelig kan læse og forstaae dem, og at skrive Vers, hvori intet Øre kan opdage nogen Rhythmus; i slige Tilfælde vil det derfor være raadeligst, at vælge Versemaal, som passe sig for vort Sprog, saa opnaaer man dog Noget, i modsat Fald taber man Alt.

Hiint omtalte Hexameter er visselig meget godt, betragtet med Hensyn til de Gamles qvantitative og temmelig materielle Prosodie, men efter vor qvalitative efter Tanken og Ordbetydningen indrettede Prosodie, der langtfra ikke er saa vilkaarlig, som Mange paastaae, er det forkasteligt, hvilket bliver endnu mere iøinefaldende, naar vi anvende Princippet paa andre Versarter. Latterligt vilde dog et iambisk Vers være, som følgende:

Med skarp Spydsod han to Mordsaar ham gav.

Endvidere er det omtalte Vers kraftigt og energisk nok, saa at man uvilkaarlig maa tænke paa Logikens

Tertia grande sonans edit darapti felapton,

og sikkert er Kilden til slige Vers netop at søge i hiin Kraft, som Rhythmerne unægtelig faae, naar man giver slip paa Ordenes naturlige Betoning. Men ogsaa her støde vi udentvivl paa en Misforstaaelse. Man er nemlig kommen i Vane med at betragte Hexametret som et pompøst, grandiost og majestætisk Vers, og man skulde næsten troe, at Benævnelsen heroisk Versemaal havde foranlediget denne Anskuelse, naar det ikke var klart, at den især hidrører fra Versene i Æneiden, thi disse bære tydeligt et saadant Præg. De ubetingede Lovtaler, man ofte paa andre Digteres Bekostning har holdt over Virgils Vers, have gjennem Rækker af Aarhundreder ophøiet dem til Mønster, og anbefalet deres Egenskaber som Hexametrets sande og eiendommelige Særkjender. Men trods al denne Roes mener jeg dog, uden derved at nedsætte et Talent, som i forbausende Grad viser, hvad Flid kan udrette, at ligesaa lidt som Virgil forstod at opfatte og gjengive Homers Aand og Tone, ligesaa lidt lykkedes det ham at gjengive Hexametret i dets ægte gamle Skikkelse; dog var han heldigere i sine Bukolika og Georgika, hvis Vers ere mindre korrekte, men maaskee i Tonen langt sandere, end i Æneiden. Saasandt Formen bærer Aandens Physiognomie, er det næsten

ikke tænkeligt, at en Digter kan fandt gjengive en Form, naar han ikke kan opfatte og udtrykke det indre Liv, som afspeiler sig i Formen. Al Efterligning, især en saa streng, ofte ordret, som den Virgilske, medfører uvilkaarlig en vis Afvigelse fra Mønstrets Simpelhed, der forstyrrer Tonen og let udarter til Forbedrelyst, ja vel endog til Manierering. Virgil leverede et Heltedigt, som paa ingen Maade kan tilfredsstille den, der er fortrolig med Homers episke Enfoldighed og Naivitet; han var ikke sit Æmne voxen, men selv om han havde besiddet langt større Genie, vilde Tidsalderens Aand vist have medført, at hans Arbeide blev noget høitravende. Denne Egenskab er ikke alene Særkjendet ved Æneiden, men har tillige, hvilket var aldeles i sin Orden, afpræget sig i Versemaalet, hvilket jeg vel med Hensyn til Digtets hele Tone kalder fortræffeligt, — nur Gleiches zu Gleichem gesellet sich gut, hedder det i et af Bürgers Digte — men ingenlunde efter almindelig Skik betragter som absolut fuldkomment og mønsterligt. Horatz's Hexametre, paa hvilke man udsætter saa meget, ere sikkert ligesaa gode med Hensyn til Æmnet, og denne Relativitet maa lægges til Grund for enhver sammenlignende Bedømmelse, som skal fortjene Navn af sand. Betragte vi derimod Hexametret saaledes som det viser sig i de betydelige Levninger, vi have tilbage af den græske Oldpoesie, de homeriske og hesiodiske Digte, da vil dette Versemaal sikkert vise sig at staae i en herlig Harmonie med Digtenes Enfoldighed, og aldeles at mangle den Gravitet og Majestæt, som man er saa tilbøielig til at tillægge samme. Digtene selv ere paa ingen Maade høie, hverken med Hensyn til Ideer eller kunstigt udmalede Skildringer; kun ved den klare Opfattelse og levende, dog høist rolige Fremstilling ere de Digte, ikke ved Sublimitet eller Idealisering, og med al deres Fortræffelighed staae de ikke paa et synderligt høiere Trin, end Krøniken, som i sin ældste Skikkelse er poetisk, selv i Formen, da Vers er det ældste Meddelelsesmiddel. Med denne Tone stemmer ogsaa Verset, der meget vel egnede sig til Skildring af Heltebedrifter, hvorved vi dog maae bemærke, at disse Bedrifter vare saa at sige mindre heroiske, og viste sig i en mindre forbausende Straaleglands paa den Tid, da Digtene bleve til, end for Eftertidens Øine; men i samme Versemaal udtryktes ogsaa fuldt saa passende og harmonisk Skildringer af Hverdagslivets Scener, idylliske Optrin, Skjemt, plumpe Skjendsmaal, Tankesprog, Hesiods Bondepraktika m. m., lige ned til Navneindskrifter paa Gaver til Gudernes Templer. Vi maae da vist betragte Hexametret som det eneste Vehikel i ældgamle Tider for Tankemeddelelse udenfor Hverdagslivets Behov, eller som en Form, hvori Tanken uden Kunst, ja næsten uvilkaarlig udtrykte sig, og vi feile derfor neppe, naar vi anse dets charakteristiske Egenskab for at være Naturlighed og Simpelhed, hvorfra det siden, navnligen hos Romerne, hos hvem det maatte blive kunstigt, hævede sig, eller rettere sagt, vanslægtede til at blive et pompøst, ofte høitravende Versemaal; og

naar vi ſtundom hos Homer finde enkelte Vers, ſom ſynes at afvige fra denne Simpelhed, ja vel endog at buldre maleriſk, f. Ex. de bekjendte Vers om Siſyphos (Od. XI, 593—98), ſom Dionyſius fra Halikarnas anpriſer ſaa høit for denne Egenſkab, da bør vi betænke, om Grunden hertil ikke ſnareſt ſkulde ligge i en ved Tanke og Udtryk og Sprogets ſonore Klang foranlediget Illuſion; i ethvert Sprog er der adſkillige maleriſke Ord, og naar disſe ganſke tilfældigt komme ſammen i et Vers, friſtes man let til at overføre Ordenes Egenſkab paa Verſet, og at anſee det Naturlige for en kunſtbevirket Skjønhed, men paa en ſaadan er der viſt ikke at tænke i den gamle Naturpoeſie *).

§. 13.

Inden vi gaae over til at beſvare Spørgsmaalet om danſke Hexametres Mulighed og Naturlighed, maae vi først undersøge, om vort Sprog eier de Fødder, hvoraf dette Vers ſkal beſtaae, og i det Tilfælde, at dette for en Deel maa benægtes, hvad vi da have at bruge i Stedet for det Manglende, og hvorvidt Surrogatet kan antages for fyldeſtgjørende.

Om end Hexametret i ſin oprindelige Skikkelſe var et ſpondæiſk Vers, ſaa viſer det ſig dog i de ældſte levnede Mindesmærker ſom et daktyliſk Vers, men da lutter Daktyler vilde give Verſet en altfor hoppende og ſyngende Bevægelſe, ſom baade vilde være mislydende, og ſtride mod den ſindige og adſtadige Tone, ſom til ſine Tider er ligeſaa cha-

*) Det er tildeels med Henſyn til denne Anſkuelſe af Hexametrets oprindelige Charakter og Væſen, at jeg i min Overſættelſe af Iliaden har gjort mig til Regel, at gjøre Verſene ſaa ſimple, (uden dog at tilſtede Brugen af den lette Trochæe, der rigtignok en enkelt Gang indſniger ſig), at deres Bygning er almeenfattelig, og at de ere læſelige for Enhver, ſom kan læſe danſke Vers uden metriſke Indſigter. Vel veed jeg, at mine Vers derfor neppe ville behage dem, ſom ifølge den almindelige Anſkuelſe ikke kunne faae Hexametrene buldrende og høitravende, grandioſe og heroiſke nok, men jeg veed tillige af Erfaring, at ſlige Hexametre ingenlunde ere ſaa vanſkelige at ſkrive, ſom Mange troe; det Kunſtige er lettere at eftergjøre end det Naturlige, og jeg beiler ikke til en letopnaaelig Roes, ſaalænge Ingen kan gjendrive mig den Mening, at Formen bør harmonere med Digtet, og at Verſificationen i en Overſættelſe af Homer ligeſaa vel bør være ſimpel ſom Sproget. Spørger man mig da, hvorfor jeg ikke heller har valgt Jamben eller andre Versarter, da vil jeg, for ei at omtale andre Grunde, blot ſvare, at jeg er overbeviiſt om, at der uden Tilflugt til Kunſtgreb, ſom ere uhjemlede i vort Sprog og dets hidtil gjeldende Proſodie, lade ſig ſkrive ſmukke danſke Hexametre, hvis ſtørſte Dyd det netop vil være, at de hverken ere græſke eller latinſke, men danſke.

rakteristisk for samme, som den hurtigste Bevægelse er det til andre Tider, saa finde vi allerede i de ældste Hexametre en jevnlig Brug af Spondæer blandede med Daktyler. At det moderne Vers heller ikke kan lade sig nøie med lutter Daktyler, behøver intet Beviis.

Vi ville først tale om Spondæen. I alle Sammensætninger har det bestemmende Ord større Eftertryk og kræver stærkere Betoning, end det bestemte, hvis almindelige Begreb ved dette indskrænkes til en vis Klasse. Saaledes var det i Græsken, undtagen hvor andre Betingelser for Accentens Plads gjorde Forandring; derfor accentuerede man *φίλος* men *ἄφιλος*, *δρόμος* men *πρόδρομος*, *δένδρον* men *ῥοδόδενδρον*; (Thiersch §. 43 og 45); saaledes er det ogsaa i vort og beslægtede Sprog (Voß Zeitmessung S. 16). Da nu Accenten er det dominerende Princip i vor Prosodie, saa følger allerede deraf, at de Ordfødder, som ere sammensatte af to Eenstavelsesord, der i deres adskilte Tilstand ikke lettelig kunne forekomme i danske Vers som accentløse f. Ex. Havblik, høirød, ikke ere virkelige Spondæer, skjøndt de i de fleste Metriker ansees derfor. De ere kun Trochæer; det sidste Ord staaer i enklitisk Forbindelse med det første. Dette seer man tillige deraf, at disse sammensatte Ord kun ved en for vort Sprog unaturlig, men dog ikke sjelden anvendt Tvang kunne bruges som Jamber, eller saaledes, at den sidste Stavelse staaer betonet som Arsis til en ny Fod, hvilket de tydske Hexametrister ofte tillade sig, endog med Ord, hvis sidste Stavelse ikke engang udtrykker noget særskilt Begreb f. Ex. Arbeit, Kargheit. Da vort Sprog altsaa ikke eier spondæiske Ordfødder, der dog i alt Fald vilde være slette Versfødder i et Hexameter, bliver der ingen anden Udvei til at forskaffe sig Spondæer, end ved at sætte to betonede Eenstavelsesord ved Siden af hinanden f. Ex. fiin Uld, fem Aar. Saavidt mig er bekjendt, er Mag. Thortsen den Første, i det mindste hos os, som med Beviser har godtgjort (Maanedsskr. for Litt. 6 Bd. S. 404. Metrik 1 D. S. 101), at der selv ikke paa denne Maade lader sig frembringe danske Spondæer, og skjøndt det er tungt nok, at han har berøvet de Hexametrister, som altfor meget stolede paa Voß's Theorie og Exempel, deres gratissimus error, saa er Sorgen her tillands dog langt mindre derover, end den vilde være, om samme Troe blev prædiket i Tydskland, hvor man eier store Kapitaler af saakaldte spondæiske hexametriske Bons, som gjelde for god Valuta og staae høit i Cours. Thortsens Beviis er indlysende nok, men da det har gammel Overtroe at kæmpe imod, vil det ikke være af Veien, om muligt at sætte det i et klarere Lys, og at drøfte de Indvendinger, som maaskee kunne gjøres. Beviset lyder saaledes: "I accentuerende Sprog er Spondæen slet ikke nogen rhythmisk Fod, saasom den savner den Forskjellighed og Afvexling, hvortil al Rhythmus er bunden." Herved menes naturligviis Arsis og Thesis; en dansk Spondæe af den nævnte Beskaffenhed vilde have en dobbelt Arsis, men mangle Thesis. At

dette virkelig er saa, og at slige Spondæer mangle alt rhythmisk Tonefald, vil man indsee ved at læse følgende Linie:

Guld, Sølv, Jern, Blye, Tin, Zink, Kobber og andre Metaller;

at denne Linie hverken er Hexameter eller overhovedet Vers, kommer ikke deraf, at den bestaaer af mange Eenstavelsesord, thi ved en lille Forandring, hvorved Fødderne paa Grund af dæmpet Accent paa de thetiske Stavelser fik Rhythmus, blev den et Hexameter; f. Ex.:

Guld samt Sølv samt Jern samt Kobber og andre Metaller;

men deraf, at denne Linie formedelst de eensformige Accenter mangler Cadence.

Der gives imidlertid 3 Tilfælde, i hvilke man ikke saa strengt kan gjendrive deres Mening, som forfægte Spondæens Mulighed, men dog betvivler jeg ikke, at vi her kun have Trochæer, rigtignok saa kraftige, at de komme Spondæen meget nær. Disse Tilfælde ere:

1) Naar Fodens tvende Stavelser ere adskilte ved Versets Hovedcæsur f. Ex.:

Vældigen hug han med Sværd, dybt bred det i Sener og Muskler.

Her have vi en Art Spondæe i tredie Fod, men deels modereres den sidste Stavelse af den paafølgende, og taber derved en Deel af sin Betoning, hvorved netop Fodens Rhythmus vindes, men hvorved den tillige med Hensyn til Accentuationsprincipet viser sig som en Trochæe, hvorimod den for de Metrikere, som ville betragte Sproget som et qvantiterende maa være en Spondæe; man seer altsaa, at Striden er her en Ordstrid, som dreier sig om de to forskjellige prosodiske Principer; deels staaer den ogsaa som Optakt til Versets sidste Halvdeel, og kunde meget godt som en saakaldet repræsenterende Længde blive staaende, om der end krævedes en kort Stavelse og Verset lød saaledes:

Vældigen hug han med Sværdet, dybt bred det i Sener og Muskler.

2) Naar Fodens Thesis er første Stavelse af et sammensat Ord, hvis Bestanddele ere Hovedord f. Ex.:

Svart Bjergtroldene skjalv, naar Thor opløfted sin Hammer.

Ifølge det, som i Begyndelsen af denne Paragraph er sagt om sammensatte Ord, falder Accenten her paa Bjerg, og modereres ikke paa samme Maade som i foregaaende Exempel, thi det bestemmende Ords Tone kan ikke dæmpes af det bestemtes. Imidlertid faaer dog i Verseforbindelsen den paafølgende Stavelse Trold ved Rhythmen en saadan Kraft, at den modererer den foregaaende Stavelses Accent, hvorved

Foden bliver noget trochæisk; ja uden en slig Moderation vilde første Fod have den omtalte dobbelte Arsis og være en Uting.

3) Naar to stærktbetonede Enstavelsesord staae ved Siden af hinanden, og der ovenpaa det sidste følger et Ord, som for Tanken er vigtigere, og derfor efter vor Prosodie fremhæves fortrinligen, hvilket blandt andet finder Sted ved Titler og Ord, som betegne et Qvantum (Thortsen 1 D. S. 70) f. Ex.:

Skjoldet af fem Lag Malm ham smeddede Guden Hephaistos.

Her indtræffer den omtalte Moderation, hvorved Foden trochaiseres. En slig Moderation kan naturligviis ikke finde Sted i Versets sidste Fod, undtagen naar denne ved Enjambement løber over i det følgende Vers, og endda maa man anbefale stor Forsigtighed, fordi man paa Grund af Versets Længde selv ved Enjambement let fristes til at pausere lidt efter sidste Fod, især hvis Hovedcæsuren i følgende Vers er langt borte. I andre Tilfælde derimod ere hine urhythmiske falske Spondæer aldeles utilladelige, og hvor høit de end ere blevne anpriste som Skjønheder, hvor kraftigt (snarere haardt) det end klinger, naar Voß f. Ex. skriver: der Herrscher im Donnergewölk Zeus, saa ligger Grunden til denne Beundring sikkert alene i en traditionel Overtroe, og Agtelsen for en stor Auctoritet har ikke alene bragt Folk til at glemme, at denne materielle Efterligning af det Antike strider mod de gothiske Sprogs Natur (Thortsen 1 D. S. 101), men ogsaa bundet det Smiil, som en saadan besynderlig Stavelseforbindelse lettelig vil vække hos Læsere, som ei ere hildede af nogen Auctoritet.

§. 14.

Da vi altsaa ikke kunne tilveiebringe Spondæer i Dansken, maae vi tage vor Tilflugt til andre Tostavelsesfødder. Stundom finder man en Pyrrhichius brugt i første Fod, f. Ex.:

Og til Nadver os skikke, men samtlige Vagter sig lægge *).

En slig Fod er i Grunden kun en Optakt, og er vel aldrig brugt uden i trykkende Nød, der i Vers som andensteds bryder alle Love. Langt oftere finder man Jamben i første Fod (akephaliske Vers); dette trænger til lidt nøiere Belysning, da man har villet forsvare denne Skik. At der hos Homer og andre Gamle findes Jamber endog udenfor første Fod,

*) Dette maadelige Vers er af mit eget Fabrik. Jeg vil helst hente Exempler paa slette Vers fra mig selv, og paa gode fra Andre, saa kan man ikke sige: exempla sunt odiosa. Dog maa jeg oftere anføre Voß for hans store Auctoritets Skyld.

har, ligesom andre Uovereensstemmelser med den uddannede Theorie og Praxis, en særegen Grund (see ovenfor §. 6), som ikke lader sig anvende paa vore Hexametre. Men da alle metriske Regler ere aposteriorisk, dannede efter hvad man forefandt i rette kanoniske Digte, og da det er ganske naturligt, at mange Æsthetikere om just ikke anbefalede til Efterligning, saa dog undskyldte og besmykkede de hos store Mønstre forefundne Afvigelser eller Feil, saa dannede man en Regel, som sikkert var ganske rigtig i sin Tid, da Musik og Dands ledsagede Versenes rhythmiske Foredrag *), men som ved Adskillelsen fra hine to Kunster blev falsk, fordi Aarsagen ophørte, nemlig at en kort Stavelse kan blive lang ved Arsis, istedetfor at man blot burde have omtalt og forklaret Phænomenet. At senere græske Digtere brugte samme Afvigelser, hvor Homer var deres Hjemmel, var ganske naturligt, thi prosodiske Ukorrektheder fra ældre og meget læste Digte vinde Hævd **), saa at Anstødeligheden ikke mærkes, ja vel endog bliver til en Skjønhed, men som Regel var hiin Sætning om Arsis's Kraft endog falsk hos Grækerne, end sige hos os, da kun et Magtsprog kan tvinge os til at betone en tonløs Stavelse, fordi den staaer forrest i Linien; saa stor Høiagtelse for første Plads kan man saameget mindre have, som enhver falsk Betoning kan blive latterlig eller forstyrrende for Meningen. Imidlertid er Troen paa Arsis's Kraft meget stor; derfor finde vi hyppig trochæiske Vers, som begynde med Jamber, selv i Schlegels Oversættelse af Calderon, hvor de oftere følge ovenpaa hinanden. Grunden, hvorfor Jamben selv i Hexametrets Begyndelse er forkastelig, er, at alle Fødderne ifølge dette Versemaals Natur skulle have en dalende Bevægelse, som selv findes i de gamle Spondæer, da al Thesis er en Dalen. For nu ikke at indrømme, at man brugte Jamber (hos Voß ere de ikke sjeldne f. Ex. Il. 1, 3), hvilket man følte var urigtigt, faldt man paa at kalde dem stigende Spondæer (Voß Zeitmessung S. 18 og 38), hvilket synes at være en Modsigelse.

Den eneste Tostavelsesfod, som det da er muligt at bruge i danske Hexametre, er Trochæen. Denne er enten den lette eller den tunge, og skjønt man godt kan antage et Mellemslags, synes dette dog ikke nødvendigt, da de fleste Mellemtrochæer bedst kunne regnes til de lette. Til disse regne vi Sprogets trochæiske Ordfødder og de ved grammatikalske Bøininger af Enstavelsesord fremkomne Trochæer, samt dem, der ere dannede ved de til Rodordene hængte Stavelser, hvad enten disse have nogen paaviselig klar Betydning eller ikke; f. Ex. frugtbar, skjellig, tvivlsom, Troskab, Frihed. De tunge Trochæer ere derimod

*) Derfor kan en saadan Anomalie endnu uden Anstød bruges, naar Versene synges, men ikke naar de reciteres.

**) F. Ex. den i Kæmpeviserne hjemlede falske Betoning af Ordet Smaadreng.

de, som opstaae ved Sammensætning af Enstavelsesord, som i deres adskilte Tilstand hvert for sig kunne staae som stærktbetonede i Vers f. Ex. Guldpiil, iiskold, og fornemmelig de, som bestaae af to særskilte Ord, selv om disse for Tydeligheds Skyld skrives sammen (lethenflagrende, brandopflammende). Spørgsmaalet bliver nu om Trochæens Anvendelighed i Hexametret. I Theorien tilstede Nogle, i Praxis Mange Brugen af den lette Trochæ, men dog kun en sparsom Brug, og efter Antallet af slige Trochæer bedømme Adskillige Versenes Godhed. Selv hos Voß findes de temmelig ofte, især i første og fjerde Fod, hvorover A. W. Schlegel og Flere have anket. Dog selv i de tydske Digteres Hexametre, som meest ivre mod Trochæen, finder man stundom den lette Trochæ, især i Ord som: Freiheit, Knechtschaft, wirksam, fruchtbar, hvilke de anse for tunge Trochæer, eller, for at undgaae al Indsigelse, for virkelige Spondæer. Grunden til denne Troe ligger i den Mening, som Voß har udbredt ved sit i mange Henseender fortrinlige Skrift: Zeitmessung der deutschen Sprache, at det tydske (ogsaa danske) Sprog er at betragte som et qvantiterende Sprog, i hvilket der foruden lange og korte Stavelser ogsaa er en Mængde mellemtidige, der, vel ikke i Theorien, men dog i Praxis, bruges ifleng som lange eller korte, og til denne Klasse hører den sidste Stavelse i nysnævnte Exempler. Allerede A. W. Schlegel (Indische Bibliothek 1 Th. S. 43) bemærker meget rigtigt, at Antallet af slige Stavelser er angivet altfor stort. At man gjorde denne Stavelseklasse saa talrig, var egentlig et Kunstgreb, for at kunne give mange Vers Skin af en Korrekthed, som de aldeles mangle. Den Yttring, at de kunne bruges baade som lange og korte, gjør denne hele Lære temmelig overflødig; den absolute Bedømmelse af Stavelsers prosodiske Maal, som alene bestemmes relativt til Pladsen, er vistnok Hovedfeilen i denne Theorie, hvis praktiske Værd er høist ubetydeligt. Lader os betragte en af de mellemtidige Stavelser, som siges meest at nærme sig Længden (fastlang. Voß S. 70) f. Ex.: den sidste i Ordet Wahrheit. Naar vi nu undtage sidste Fod i Verset, som i Grunden er ligegyldig, da er der kun tre Tilfælde mulige: 1) at der efter Stavelsen heit følger en kort (tonlos) Stavelse (Wahrheit und Tugend); her vil og maa Enhver tage den mellemtidige Stavelse kort; 2) at der efter Stavelsen heit følger en lang (betonet) Stavelse (Wahrheit heißt in der Logik); da nu enhver paafølgende stærkt betonet Stavelse i de germanisk-gothiske Sprog dæmper den foregaaende, saa er Ordet en let Trochæe, om det end i sin absolute Tilstand kunde kaldes en tung Trochæe eller en Spondæe, som Forfægterne af Qvantitetssystemet udtrykke sig; 3) at der efter denne Stavelse følger tvende tonløse (Wahrheit in der Logik); vel er det nu saa, at de tonløse Stavelser fremhæve den svagtbetonede, men den derved vundne Kraft kommer ikke til at yttre sig, fordi den knes af den foregaaende stærktbetonede (Wahr); vi have da her enten en første

Pæon eller Dichoreus, altsaa ubrugbare Fødder, eller en Art Ionicus a majore, hvis første Stavelse refereres til den foregaaende Fod, men vi have ovenfor seet, at en saadan Deling ikke har Medhold i den for de gothiske Sprog eiendommelige Prosodie.

Til Forsvar for Brugen af de lette (matte) Trochæer har man blandt andet (Apel 2 Th. S. 41 ff.) anført Vanskeligheden, ja vel Umuligheden af at kunne undgaae dem; men ved Kunstfærdighed kunne store Vanskeligheder overvindes, og Erfaringen har, ved at bevise Muligheden, indskjærpet Reglen at undgaae dem. Dernæst har man paaberaabt sig, at den findes hos Homer og i andre gamle Digte; paa denne Grund har jeg tilforn lagt betydelig Vægt, men da jeg troer paa en fyldestgjørende Maade at have forklaret hiin Anomalie som hidrørende fra det musikalske Foredrag, i hvilket den ikke engang sporedes, tør jeg ikke ansee hiin Hjemmel for gyldig til at indrømme den lette Trochæe Plads i Vers, som kun læses eller reciteres. For nu ikke at tale om andre ubetydelige Argumenter, vil jeg blot anføre, at Voß har villet retfærdiggjøre dens Brug ved Sammenligning med Triolerne i Musiken. Om endog denne Sammenligning var adæquat, vilde den dog neppe kunne gjøres gjældende, da Musikens Foredragsmaade er høist forskjellig fra Deklamationens; men man maa vel spørge, hvad Lighed der er mellem en Trochæe, som mangler en Deel for at udfylde Takten, og en Triol, som i Grunden har et Overskud; den bestaaer nemlig af 3 Noder af lige Værd, som dog tilsammen ikke udgjøre meer, end 2 Noder af samme Værd (en Triol f. Ex. af 3 Ottendedele udgjør kun 2 Ottendedele); snarere kunde Synizesis sammenlignes med Triolen. Rigtignok gives der ogsaa Triler, som bestaae af 2 Noder og en Pause, men dette Tilfælde vedkommer os ikke her, thi naar Pause (Cæsur) indtræffer efter den lette Trochæe, da taber denne i Verset sit trochæiske Væsen, og staaer som et Fragment af en Daktylus, hvis manglende Part erstattes af Pausen. Grunden, hvorfor vi forkaste den lette Trochæe, er naturligviis ikke blot, at denne Fod selv i et trochæisk eller logaødisk Versemaal ikke er synderlig god, fordi en Ordfod er en slet Versfod, men fordi samme gjør et Brud paa Takten, saa at man savner Noget under Oplæsningen; i Stavelsemaal, som ikke maales efter Dipodier, men efter enkelte Fødder, maae kun Fødder af lige Varighed træde i Stedet for den herskende Fod. (Schlegel Ind. Bibl. 1 Th. S. 40). Hvor derimod et saadant Taktbrud ikke finder Sted, der bortfalder Grunden til Indvendingen; dette er Tilfældet ved de Pauser, der efter vore Oplæsningsregler indtræffe ved Distinktionstegn, f. Ex. Aias! skynd dig til Hjelp! eller: Retfærd, Sandhed og Dyd; hvilket er ligesaa taktmæssigt, som naar man efter Pauserne satte en lille Optakt, skjøndt en saadan gjerne er at foretrække, fordi den er et Ligament mellem Versfødderne. At den sjette Fod uden mindste Anstød kan være en let Trochæe, vilde jeg have anseet for overflødigt at bemærke, naar jeg

ikke vidſte, at Mange ſtaae i den Troe, at man ikke kan gjøre denne Fod ſtærk nok, og at det er den, ſom ret giver Hexametret Kraft og Holdning, en Troe, ſom ſikkert hidrører derfra, at vi i vore egne Vers paa Grund af Rimet trække Kraften hen paa ſidſte Fod, men at det Modſatte var Tilfældet ved de Gamles Hexametre, er klart deraf, at den ſidſte Stavelſe næſten ligeſaa ofte er kort ſom lang; i det Hele ſynes den adoniſke Udgang at tyde paa Dalen mod Verſets Ende, og Kraften ſynes ſnareſt at hvile paa tredie eller fjerde Fod, i hvilke vi ogſaa finde Hexametrets Tyngdepunkt.

Den eneſte Toſtavelſesfod, vi da kunne bruge i Hexametret ſom Æquivalent eller Surrogat for Spondæen, er den tunge Trochæe (den ſaakaldte Spondæe), til Forſvar for hvis Brugbarhed vi maae bemærke Følgende: De talrigſte tunge Trochæer dannes af to Eenſtavelſesord, eller af to Stavelſer, ſom høre til forſkjellige Ord; da der nu mellem hvert Ord finder en lille Pauſe Sted, ſom ikke ganſke hæves af Rhythmen, ſaa vil der ved alle tunge Trochæer (ſammenſatte Ord undtagne) *) indtræffe en Pauſe, ſom kan regnes med til at gjøre Takten fuldſtændig, hvorved Trochæen kan komme til at harmonere ſaa temmelig med Daktylen, hvilket er det vigtigſte **). Skjøndt det iøvrigt ikke er ganſke adæqvat, at ſammenligne de accentuerende Sprog med de qvantiterende, maae vi dog anſee vor tunge Trochæe for fyldigere, end de Gamles Trochæe, i hvilken der jo efter den gængſe Theorie mangler $\frac{1}{8}$, for at den kunde være alpari med Daktylen, men ved vore tunge Trochæer er det Manglende paa Grund af den omtalte Pauſe ubetydeligt, ja maaſkee umærkeligt. Endelig maae vi med Henſyn til de Gamles Spondæer bemærke, at ſkjøndt begge Stavelſerne, prosodiſk (theoretiſk og mathematiſk) betragtede, ere lige lange, ſaa ſynes det dog, paa Grund af Forſkjellen mellem Arſis og Theſis, at den ſidſte Stavelſe maa i Rhythmen og for Øret have tonet lidt kortere; Faldet maa jo efter ſin Natur være hurtigere end Stigningen. Er nu denne Hypotheſe, der vel ligeſaa lidt ſtrængt kan beviſes ſom modbeviſes, rigtig eller dog ſandſynlig, ſaa maa man ogſaa antage, at den gamle Paaſtand, ſom ſætter Spondæen aldeles alpari med Daktylen, ſnarere er theoretiſk end praktiſk ſand, ſnarere var ſand i Poeſiens Forbindelſe med Muſiken, end i det deklamatoriſke Tonefald, og Forſkjellen mellem Spondæerne og vore tunge Trochæer bliver da med Henſyn til deres taktmæſſige Fald for Øret ikke ſaa betydelig, ſom man i Syſtemerne er tilbøielig til at antage.

---

*) Diſſe kunne forſaavidt hævde deres Plads i Hexametret, ſom det ſidſte Ord ved Hjelp af ſin Tidslængde (Qvantitet), der tillige understøttes af en Biaccent, kan udfylde Takten.

**) Vi ſkulle nemlig, da Spørgsmaalet er om Fødernes Eensformighed og indbyrdes Harmonie, ikke ſammenligne vore tunge Trochæer med de Gamles Spondæer, men med vore egne Daktyler.

§. 15.

Vi ledes herved til at fremsætte nogle Modbemærkninger mod den bekjendte Sætning, paa hvilken de Gamles Metrik er bygget, og hvorved den har faaet Udseende af at være saa fast, konseqvent, ja mathematisk nøiagtig, nemlig, at enhver lang Stavelse er lig to korte. Denne Sætning grunder sig igjen paa den Antagelse, at alle lange Stavelser ere lige lange, alle korte lige korte, hvilket i og for sig er urimeligt, og viser sig som umuligt, naar vi tage Hensyn til Grunden, hvorpaa Længden beroer. Jo større den Kraft er, hvorved Længden bevirkes, desto mere maa denne forlænges; en Triphthong maa være længere end en Diphthong; naar tvende Konsonanter forlænge den korte Vokal, maae de forlænge den lange endnu mere, og hvor der findes 3 eller 4 moræ, maatte Øret, som netop regnede efter Bogstavernes Beskaffenhed og Plads, fornemme en Længde, som var forskjellig fra den, hvori kun 2 moræ fandt Sted. Om denne Mangel paa Fasthed i Princípet har jeg ovenfor talt (§. 3), og tillige bemærket, at man i Praxis ikke tog Hensyn til denne Forskjellighed, som ei undgik Theoretikerne. Maaskee vil man sige, at naar en Stavelse var lang, kunde den ikke blive længere, men skjøndt Digterne fulgte denne Regel, ligesom man hos os i Versifikationen kun holder sig til de betonede og ubetonede Stavelser, uden at ændse de halvbetonede som saadanne, saa taber dog Theorien derved en Deel af sin høitanpriste Fuldkommenhed, hvortil endnu kommer, at den i Græsken ved muta cum liquida dannede Position var saa tvetydig, at den lige fra Homer til Nonnus ikke paaagtedes. Men selv om vi overse dette, og selv om det græske Sprog, hvis dette ellers var tænkeligt, havde været saaledes indrettet, at Stavelseforbindelserne aldrig opviste anden Afvexling, end af enkelt og dobbelt mora, saa er dog det indbyrdes Forhold mellem Stavelsernes Længder og Kortheder, praktisk betragtet, ingenlunde saa nøiagtigt og konseqvent, som Theorien fremstiller det, og skjøndt Tid lettere lader sig beregne end Kraft, saa er der vist neppe nogen anden Grund, end blind Troe paa Grammatikernes Udsagn, til at antage, at Forholdet mellem de gamle Sprogs Længder og Kortheder har været mere rationalt, end Forholdet i de nyere Sprog mellem betonede og ubetonede Stavelser. Kun Følelsen og Anerkjendelsen af Længde og Korthed er udtrykt i det mathematiske Forhold 2 : 1, hvilket kun er en Betegningsmaade, ikke en Virkelighed. En paa en saadan mathematisk Versebygning grundet Deklamation vilde blive langt monotonere, end en Musik, hvis Noder ikke havde anden Afvexling end Halvering; den deklamatoriske Takt kan efter sin Natur ikke være saa mathematisk og fast, som den musikalske; Forskjellen er stor mellem Stavelsemusik og Tonemusik, mellem Artikulation og Modulation. Naar nu selv nogle Udsagn af de Gamle (jvnfr. Thortsen 1 D. S. 21) stadfæste hvad der ligger i Sagens Natur, at Deklamationen ikke ganske nøie har iagttaget

det af Theorien antagne bestemte Forhold mellem Stavelsernes Varighed i Udtalen, saa er det klart, at den krasse Theorie ikke er paalidelig, og at man snarere maatte sige om Grækerne, at de talte ore quadrato, end ore rotundo, hvis de i Recitation havde fulgt Metrikens Grundregel. Hertil maa jeg endnu føie nogle Bemærkninger. Vi ville først tage Hensyn til Theoriens Oprindelse. Vi maae vel med Grund spørge, hvorledes det var muligt for de gamle Grammatikeres Øren, aldeles mathematisk at beregne, at en kort Stavelse udkrævede netop halv saa lang Tid til at udtales, som en lang. Hvorledes vilde det f. Ex. være muligt for et dansk Øre i Jamben en Mand at beregne, hvad Tid en optager for at udtales i Forhold til Mand, skjøndt det er klart for Enhver, at Substantivet ikke blot er mere betonet, men udtales i længere Tid, end Artiklen? og om endog et saadant Forhold i et enkelt Tilfælde kunde angives nøiagtigt, hvorledes skulde da en lignende Beregning kunne iværksættes over de mangfoldige Stavelsekombinationer, hvis Udtale beroer paa og modificeres af Bogstavernes Antal, Natur, m. m.? Fremdeles vil ogsaa Qvantitetssystemet, taget i sin hele theoretiske Strenghed, og anvendt med Konsequents, medføre adskillige Besynderligheder, og navnlig kan Versenes musikalske Velklang og Taktfasthed slet ikke forenes med Systemet, og det er dog især fra Musikalskhedens Side, at man holder saamange Lovtaler over de qvantiterende Sprog. For nu først at tale om Hexametret, da maa Spørgsmaalet blive, hvad Vægt der med Hensyn til Takten skal tillægges Cæsuren (Pausen). Betragte vi denne analogt med den musikalske Pause, da tilkommer der samme en Part af Takten, thi Pausen hører ligefaa vel som Noden med til at udfylde Takten. Er nu i Hexametret, hvis Takt vi sætte til $\frac{2}{4}$, hver Taktafdeling opfyldt af Spondæen eller Daktylen, da bliver der ingen Plads til Pausen. Vi maae da vel derfor, naar vi betragte Hexametret musikalsk, sige, at Cæsuren ikke medfører nogen Pause, noget Tidsophold, men at det med denne forholder sig paa samme Maade, som naar i Musiken Rhythmen er ude inde i Takten, og den nye Rhythme begynder umiddelbart derefter uden nogen Pause. Men om vi end ved de almindelige Cæsurer ville og kunne indrømme dette, saa maa dog i det mindste den bukoliske Tetrapodie undtages, thi der er Cæsuren saa stærk, at vi nødvendig maae forudsætte en Pause. Ville vi nu ikke antage, at Takten er forstyrret i slige Vers, saa maae vi til Pausen laane en Tid fra fjerde Fods Thesis; denne maae vi altsaa tænke os forkortet, men en slig Forkortelse er et Brud paa Theoriens Sætning om alle Længders Lighed og to Kortheders Lighed med en Længde. Endnu mere iøinefaldende bliver Systemets Upaalidelighed, naar vi betragte Trimetret. Det iambiske Trimeter, Hovedversemaalet i de Gamles Drama, viser sig strax som et taktfast Vers derved, at det er akatalektisk; det ender ikke paa nogen overflødig Stavelse, der gjør Brud paa Takten, hvilket hyppigt er Tilfældet i vore femfødede

Jamber, der dog hos nogle Digtere f. Ex. i Evalds Dramer næsten aldrig ere katalektiske. Følge vi nu Theorien om Længders og Kortheders absolute mathematiske Maal, da gaaer jo al Takt forloren i de mangfoldige Trimetre, hvori Digterne tildeels efter Sprogets nødvendige Bud have brugt Spondæer istedetfor Jamber, hvilket, som bekjendt, især fandt Sted i Versets ulige Fødder *), thi Enhver indseer jo let, at man derved fik Vers, hvis Fødder, Dipodiens halve Takter, (den lange Stavelse beregnet til $\frac{1}{4}$), snart bleve $\frac{2}{4}$, snart $\frac{3}{8}$. Et saadant mathematisk beviisligt Resultat flyder umiddelbart af hiin Theorie, konseqvent anvendt, ja man kan ligesaa mathemathisk udlede følgende Pudsighed deraf. Antaget, at en lang Stavelse behøver et Sekund til at udtales i, og antaget endvidere, at en Digter skrev et Drama paa 1200 Vers, og brugte 2 Spondæer i hvert, saa vilde hans Stykke vare 20 Minuter længer, end hvis han havde skrevet det i korrekte Jamber, en Forlængelse, som man vist neppe vilde have paaskjønnet.

Et Par af de nævnte Indvendinger ere allerede oftere bemærkede af Metrikerne, uden dog at svække deres orthodoxe Troe paa Qvantitetssystemets store Fortrin for Accentuationssystemet i Henseende til en nøiagtig tidsafmaalt Versifikation. Den moderateste er udentvivl Thortsen, hvis klare og sindige Afveielse af disse Systemers Fortrin og Mangler maaskee er det bedste Stykke i hans Metrik. Om det her droftede Spørgsmaal yttrer han sig saaledes (1 D. S. 21): "Dette Forhold er snarere et saadant, hvortil Stavelserne i den almindelige Udtale nærmede sig, og som uden mærkelig Tvang kunde anvendes paa dem i taktmæssigt afmaalte Vers, end et saadant, som Sproget i sig selv besad, og som med Nøiagtighed gjorde sig gjeldende i Poesien." — At hiin af Grammatikerne hyppigt fremsatte Paastand er bleven en Troesartikel, er iøvrigt ikke paafaldende, da man af Videnskabernes Historie veed, hvad Auctoritetstroen formaaer, og dobbelt maatte denne virke i en Green, der er saa lidet og selv af ellers udmærkede Lærde saa maadeligt behandlet som Metriken. Vi ville nu ikke tale videre om de Nyere, men holde os til det Spørgsmaal, hvad der bevægede de Gamle til at antage hiin utrolige Troe; det er sikkert gaaet med denne Vildfarelse, som med saa mangen anden, at der ligger en skjult Sandhed til Grund for samme, som ei er vanskelig at opdage. Oprindelig var Poesien knyttet til Musiken, og hos Grækerne vedbleve disse Kunster længe at færdes sammen. Skjøndt vi ikke have tilfredsstillende Kundskab om den gamle Musiks Væsen, saa synes dog baade de ældste Versemaals

*) Da disse Vers maales efter Dipodier, vilde Indvendingen falde bort, hvis Digterne havde fulgt den Regel, aldrig at tillade sig Afvigelser i en af Versets Dipodier, uden at gjøre samme Forandring i de øvrige, men dette er ingenlunde Tilfældet.

Beskaffenhed, og den nødvendige Foreſtilling om Kunſtens Simpelhed i en Nations første Dannelsesperiode, og Analogien med Middelalderens kirkelige og folkelige Muſik at berettige os til den Troe, at den ældſte græſke Muſik var ſyllabiſk, og at man med Hensyn til Varigheden (Tidsholdet) kun kjendte tvende Slags Toner, hvilke vi, uden Hensyn til den nu brugelige Inddeling af Noderne, ville kalde dobbelte og enkelte (rimeligviis Halve og Fjerdedele). Naar nu Vers sattes i Forbindelse med Muſik, og man tillige var bleven opmærksom paa, at ordne Ordrhythmerne efter Stavelsernes Længdemaal, da var det aldeles naturligt, at man lempede Versene efter Muſiken saaledes, at de lange Stavelser underlagdes de dobbelte Noder, de korte de enkelte, ligesom ogsaa for det meſte hos os, i det mindſte i al fattelig og populær Muſik, som tillader Ordene at træde forſtaaelige frem under Sangen, en længere Node er forbunden med den betonede Stavelse end med den ubetonede, og vel have betonede og ubetonede Stavelser ſtundom lige Noder, men aldrig har i den omtalte Muſik, saaledes som den nu har uddannet sig, den ubetonede en længere Node, hvorved let frembringes en komiſk Virkning. Herved opkom heel naturligt den i muſikalſk Forſtand aldeles rigtige Betragtningsmaade, at en lang Stavelse var lig to korte, og at alle lange Stavelser vare lige lange, alle korte lige korte, og da nu Grammatikerne ordnede de prosodiſke Love, beholdt eller optoge de en Talebrug, som oprindeligviis var ligesaa rigtig, som den med Hensyn til Recitationen er aldeles falſk, naar den forſtaaes ordret. Deres Syſtem var fra første Færd neppe en theoretiſk Spidsfindighed eller et Selvbedrag, men et Slags populær fra Poesiens Forbindelse med Muſiken overført Forklaringsmaade, omtrent som naar vi, for at forklare for Lægmand, hvad en kort og lang Stavelse er, vilde sige, at hiin behøver til sin Udtale halv saa lang Tid som denne; Forholdet 2 : 1 er det nærmeſte til at udtrykke et ubeſtemmeligt Større og Mindre. Om Sætningen end ved at gaae i Arv blev en kras theoretiſk Spidsfindighed hos Grammatikerne, saa var den sikkert for de Ældſte kun en bequem Talemaade, som de selv ikke vilde, at Nogen skulde forſtaae bogſtaveligt, men have de nøret denne Forhaabning, da er den ikke bleven opfyldt.

§. 16.

Vi komme dernæſt til at omtale Daktylen, der i visse Maader er at betragte som Hovedfoden i Hexametret; den er tillige den Beſtanddeel af Hexametret, som de nyere Sprog meeſt tilfredsſtillende kunne gjengive, og den er tillige en for vort Sprog aldeles naturlig Versefod. Alligevel har der dog udbredt sig de beſynderligſte Foreſtillinger om samme, iſær naar Talen er om dens Brug i Hexametret. Fordi nemlig denne Versart er antik, har man ogsaa, tvertimod al aandelig Efterlignings Natur, villet forkaſte i Hexametret

enhver Daktylus, der ikke syntes at harmonere med de Gamles Daktyler, og man har her baade glemt vort Sprogs prosodiske Regler, der dog i danske Vers ere de eneste gjeldende, og tabt det vigtige Hensyn af Øie, at Takten er et styrende Princip i Metriken. Man har derfor ofte oplevet det Særsyn, at danske Daktyler, hvorover Ingen vilde forarge sig i andre danske Vers, ere blevne udskregne for Misforstre, naar de enten af Nød eller efter fuldkommen Overbeviisning viste sig i Hexametre. Saaledes klager Prof. Meisling i sine Fortaler ofte over Daktyler, som han dog selv jevnligen bruger, og de fleste Recensioner i vore lærde Tidender over hexametriske Oversættelser anke ligeledes over en Deel Daktyler, hvis prosodiske Rigtighed jeg i det Følgende skal stræbe at godtgjøre.

Daktylerne ere, ligesom de fleste af vore Versfødder, enten lette (f. Ex. flygtige, smilende), eller tunge. Disse sidste bestaae i Almindelighed af to eller tre Ord, og faae deres Tyngde især ved de mellem Ordene nødvendig indtrædende Smaapauser; de kunne med Hensyn hertil have en tredobbelt Skikkelse, og alle fire Former findes derfor i følgende Linie:

Kjækt med sit Glavind han hug mellem Fienderne.

Alle ere enige om, at de lette Daktyler ere mindre gode i Hexametret, end de tunge; det bliver derfor en Mangel ved vore Hexametre, at Sprogets Natur saa ofte tvinger os til at bruge de lette; dog herover hører man sjelden Klager, da man er kommen i Vane med at anse de glatte og slebne Vers for de smukkeste, da der dog kan gives mange Tilfælde, hvor de næsten ere utaalelige. Hyppigst hører man Klager over to Slags tunge Daktyler, som jeg for Tydelighedens Skyld vil kalde Palimbacchiske *) (f. Ex. Midnatten, haandfaste) og Amphimakriske (f. Ex. Vedderløb, Kirsebær); om begge maa jeg tale noget udførligere.

1. Palimbacchiske Daktyler. Mod disse indvender man, at de Gamles Daktyler efter Theorien vare af den Beskaffenhed, at den første Stavelse i Qvantitet var lig med de 2 sidste, og derfor forlanger man af vore Daktyler, at den første Stavelse skal være saa stærkt betonet som muligt, og de 2 andre svage og tonløse. Hvad nu hine angaaer, da have vi i foregaaende Paragraph seet, at det omtalte Forhold snarere fandt Sted i Theorien, end i Virkeligheden og for Øret, og de Gamle omtale selv nogle Daktyler som irrationale (ἄλογοι), i hvilke Længden vel var længere end den korte Stavelse, men kortere, end tvende korte (Hermann S. 317); dette var Tilfældet, naar Længden var dannet

*) Forresten kunne de ogsaa kaldes Bacchiske, da det er uvist, om en Bacchius er — — ⏑, eller ⏑ — —.

ved Positio af muta cum liquida f. Ex. Od. XI, 598. Langt mere irrationalt var dog Forholdet, naar en lang Vokal eller Diphthong i Fodens anden Stavelse blev forkortet ved en paafølgende Vokal; at en saadan Forkortelse ikke virkelig og nødvendig fandt Sted, men kun supponeredes, er klart deraf, at det beroede paa Digteren selv, om han her vilde korripere Længden eller lade den blive uforandret; slige Daktyler ere aldeles analoge med vore Palimbacchiske. Men selv om der ikke gaves et saadant Sideskykke i Græsken, kunde man ikke forkaste slige Daktyler i Dansken; thi Spørgsmaalet er her ikke om denne Versefods prosodiske Indretning hos de Gamle, men ene og alene, om en saadan Fod hos os er en Daktylus. De, som nægte dette, gaae ud derfra, at Ordene Midnat og haandfast ere Spondæer, hvorved de naturligviis ved Tilføielsen af en kort Stavelse blive Palimbacchier, men vi have alt seet, at hine Ord kun ere Trochæer, og endda ikke af de tungeste, følgelig ere de i deres forlængede Skikkelse, saalænge Accenten ikke flyttes, ikke Palimbacchier, men Daktyler. Accenten er i vort og beslægtede Sprog Bestemmelsesgrunden for Stavelsernes prosodiske Værd, og hvorfor den i disse Tilfælde falder paa første Stavelse, have vi ovenfor seet; vel har anden Stavelse en flygtig Biaccent, men denne opsluges af Rhythmen, og kan paa ingen Maade gjøre Foden til en Palimbacchius, hvortil udfordres stærk Betoning af begge de første Stavelser. Vel er en saadan Daktylus noget tung, men naar den blot ikke er saa haard, at den volder Besværlighed i Udtalen, hvilket den ikke lettelig kan blive, med mindre den tredie Stavelse ogsaa har en Biaccent, og selv da bortfalder Haardheden, naar Verscæsuren overskjærer Foden, da vil den ofte, brugt med Smag og Skjønsomhed, bidrage til at give Verset Kraft og Holdning; den har desuden ældgammel Hævd i vort Sprog, og man skal neppe kunne opvise noget daktylisk Digt, hvori den jo findes; kun en Sybarit eller en Pedant vilde forarge sig over Tonefaldet i følgende bekjendte Vers:

Midnattens Maane gik Skyen forbi,
Veslige Smaalyn paa vildsomme Stie.

Ogsaa fra det musikalske Synspunkt betragtede ere slige Daktyler fuldkommen rigtige og udfylde Takten tilbørligt; 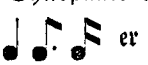 er lig med 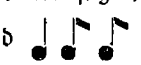 og Afvexlingen formindsker Monotonien betydeligt.

Hermed nægtes naturligviis ikke, at Ord som de omtalte jo kunne bruges i Hexametret paa anden Maade, end som Daktyler; Accenten maa gjøre Udslaget. Denne er sikkert i alle Sprog omskiftelig, og i Dansken er den det i høi Grad. Betingelsen for denne Omskiftelighed er især Bøiningsendelsen. Tage vi f. Ex. Ordene Alvor og Uheld, hvis første Stavelse har Tonen, da falder denne ved en Forlængelse (alvorlig, uheldig) over paa anden

Stavelse, og skeer der endnu en Forlængelse (alvorlige, uheldige), da bliver første Stavelse saa tonløs, at den med en forsat Trochæe udgjør en temmelig let Daktyl (meget alvorlige). Vanhellig og skinhellig ere Daktyler, men i Forlængelsen kommer Accenten paa hel. Isvrigt er Sprogbrugen ikke ganske consequent. Foruden Bøiningsendelsen kan ogsaa en efterfølgende tonløs Stavelse flytte Accenten i Versets rhythmiske Bevægelse (haandfaste tilhobe); men da første Stavelse her paa Grund af sin substantiviske Herkomst ikke kan vorde ganske tonløs, saa kan den i Hexametret kun bruges enten i Forbindelse med en stærkt betonet Stavelse som Trochæe, eller efter en trochæisk Cæsur som Optakt.

2. Amphimakriske Daktyler. Mod disse høres hyppige Klager, og naar man næsten i alle Recensioner over danske Hexametre finder Daktyler som: Veddeløb, Kirsebær udpegede som Bommerter, ja vel endog med det Tillæg, at de paa ingen Maade ere Daktyler, men herlige Amphimakrer, saa har vist mangen Læser slaaet sig paa Recensentens Side, og stødset over, at Forfatteren har tilladt sig slige skinbarlige Feil. Og dog tør jeg paastaae, at disse Anker og denne Stødsen hidrøre fra Ukyndighed i vort Sprogs Prosodie. Grunden til slige Yttringer ligger deri, at man har faaet for Skik, at ville bestemme alle Stavelsers absolute Længde og Korthed; hertil blev man ledet ved at betragte Sproget som qvantiterende, men selv om det var qvantiterende, vilde denne absolute Taxation af Stavelserne være falsk, thi selv i de gamle Sprog ere Endestavelserne saa ubestemte, at der ingen absolut korte Endestavelser gives, ja selv en af Naturen lang Stavelse kan i Græsken ved Hiatus blive kort. Den ubestemte Qvantitet bestemmes først, naar Stavelserne fremtræde i metrisk Forbindelse, hvorved en naturlig kort Stavelse kan blive lang, og omvendt. Noget Lignende finder ogsaa Sted i de germanisk-gothiske Sprog. Hvor forskjellige nemlig end disses prosodiske Regler ere fra dem, som iagttages i Græsk og Latin, saa komme de dog i adskillige Punkter meget overeens, og Afvigelsen er snarere en Modification af samme Princip, end en skjærende Kontrast; og fremfor Alt maae vi bemærke, hvad man synes utilbørlig til at troe, at de gothiske Sprogs prosodiske Regler ikke give de Gamles stort efter i Nøiagtighed og Strenghed. De gamle Sprog have absolute Længder, som dog ofte forkortedes (S. Fr. A. Wolf über ein Wort Friedrichs II. von deutscher Verskunst. Berlin 1811. Side 16—18 og Noterne S. 49—50); derimod have de kun absolute Kortheder i Begyndelsen og Midten af Ordene, men aldrig i sidste Stavelse, undtagen naar den slutter Verset; derfor gives der egentlig ingen absolute trochæiske eller daktyliske Ordfødder. De gothiske Sprog have absolute Betoninger (Længder) i alle simplicia: nomina, verba og adverbia (Pronomina og Hjelpeverber undtagne), og i disse have de tillige, naar de bestaae af meer end een

Stavelse, absolute Kortheder, hvilket forøger den prosodiske Nøiagtighed *). Der er en stor Mængde ubestemte Stavelser i begge Sprogklasser; vi ville her blot tale om Græsk og Dansk. Hvorved bestemmes nu de mange Stavelsers Qvantitet i Græsken, som ikke have den omtalte Absoluthed? Som bekjendt ved Forbindelsen og Pladsen (positio, θέσις). Denne Positio beroer alene paa Sprogets materielleste Deel, Bogstaverne, og vi kunne derfor kalde den Bogstavpositio. Metrikerne nævne kun een Art Positio, men det er indlysende, at man maa antage en dobbelt: 1) den forlængende. Den korteste Stavelse f. Ex. δε, τε bliver lang, naar det følgende Ord begynder med 2 Konsonanter **); 2) den forkortende. En naturlig lang Vokal eller Diphthong bliver (kan blive) kort i Hiatus. Hvad bestemmer paa den anden Side i Dansken de ubestemte Stavelsers Accent (Længde)? Ligeledes Forbindelsen og Pladsen (positio). Men denne Positio beroer paa det Ideelle, paa Ordets større eller mindre Vigtighed for Tanken. Vi kalde den da Ordpositio, og den er ligeledes af en dobbelt Art: 1) forstærkende (forlængende), naar nemlig en Stavelse, som udenfor Metrum er tonløs, faaer Accent, hvilket skeer, naar det næste Ord (eller Stavelse), især med Hensyn til det atter paafølgende Ord (eller Stavelse), er betydningsløst og følgelig tonløst, da det er stødende for vore Øren, at lade 3 accentløse Stavelser følge ovenpaa hinanden i Verset, f. Ex. Kjærlighed til Kongen ***); 2) dæmpende (forkortende), naar et i sin Naturtilstand accentueret Ord kommer i Verset til at staae foran et Ord, som er vigtigere for Tanken, thi da bliver hiint, som, ifald det er Slutningsordet af et Kompositum, ved den

*) I den absolute Tilstand, betragtede som Gloser, have alle mulige Enstavelsesord Accent; en, et, den, det have ligesaa vel Accent som Mand, god. Men naar Ordene træde i Forbindelse med hinanden i Prosa som i Vers, da støtte de i Meningen mindre væsenlige Ord sig til foregaaende eller efterfølgende betydeligere Ord o: de staae enklitisk eller proklitisk, hvorved de tabe Accenten. Fuldkommen Analogie have vi i Græsken, hvor Antallet af Enklitiker og Proklitiker sikkert havde været større, naar Sproget havde havt mange Monosyllaber. I accentuerede græske Vers behandledes alle Enstavelsesord paa samme Maade som Enklitiker.

**) Afvigelserne med Hensyn til Konsonanternes Beskaffenhed og Digternes Uoverensstemmelse i saa Henseende forstyrre den prosodiske Nøiagtighed betydeligt.

***) Man vil derfor hyppig finde en Stavelseforbindelse, som efter den almindelige Betoning maatte være første Pæon, brugt som Dichoreus (f. Ex. Dronningen af Saba), uden at dette støder os, skjøndt en hyppig Anvendelse deraf gjør Versene matte. Denne Dichoreus er i Grunden aldeles rigtig; i Dronningen staaer Artiklen i sin bestemte Form saa aldeles enklitisk til sit Substantiv, at den endog er bleven et Suffix; men det efterfølgende Ord af staaer atter enklitisk, og kaster sin Accent tilbage paa Artiklen, aldeles som naar i Græsken to Enklitiker følge efter hinanden.

enklitiſke Forbindelſe i Sammenſætningen allerede har faaet ſin Accent dæmpet, mindre væ-ſenligt, og taber derfor ſin Accent, thi vi kunne næſten ikke uden at gjøre Vold paa Taleor-ganet udtale to paa hinanden følgende Stavelſer med ſtærk Accent, hvilket tildeels er et Be-viis paa Spondæens Umulighed *).

Det er da klart, at i Græſk ſom i Danſk er ſaare mange Stavelſers Vægt og Tone relativ og beroer paa Pladſen. Sandt er det, at Reglerne for Bogſtavpoſitionen lettere kunne bringes i Syſtem, men det er ligeſaa viſt, at Øret med ſtørſte Lethed og Sikkehed, paa nogle faa Tilfælde nær, hvor Sprogbrugen vakler, kan finde og angive Accenten, og at Brud paa denne ſtrax mærkes af Læſeren. Det maa derfor nødvendig ſtøde Enhver, ſom kjender danſke Vers af danſk Poeſie, og hvis Øres Dømmekraft er uddannet i denne natur-lige Skole, at finde Vers, i hvilke han ſkal afvige fra den i Sprogets Natur grundede og gjennem Aarhundreders Digterværker nedarvede og hjemlede Betoningsmaade.

Betragte vi nu med Hensyn til ovenſtaaende prosodiſke Grundſætning i vort Sprog den omtalte Ordfod f. Ex. Veddeløb, da er dette Ord i ſin naturlige Tilſtand en Amphimakros, hvis ſidſte Stavelſe dog vel at mærke er ſvagere betonet end den førſte, men hvad det ſkal vorde i Verſet, maa beroe paa Pladſen; er den næſte Stavelſe tonløs, da opſtaaer en Dichoreus, er den betonet, fremkommer en Choriambus, og denne Betonings dæmpende Kraft er ſaa ſtor, at der i danſke Vers ikke kan følge 2 Amphimakrer ovenpaa hinanden, med mindre de ere adſkilte ved en Pauſe **). Ei blot i Ordfødder, ogſaa i Versfødder er Tilfældet det ſamme, f. Ex. Broder! kom ind! eller han ſtod og ſaae til, hvilke Fødder ligeſaa vel ere Choriamber ſom Veddeløbsheſt, Kirſebærtræe; enhver anden Skanſion vil enten vække Latter, eller volde Uforſtaaelighed. Derſom videre Beviis ſkulde anſees fornødent, da vil den i Anledning af de Palimbacchiſke Daktyler an-førte muſikalſke Grund ogſaa her med en lille Modifikation kunne anvendes, og vi kunne ligeledes underſtøtte Sætningen med ældgammel Hævd, eller, hvis man endelig vil have ſin Krig igjennem, og betragter de ældre Digteres Verſifikation for barbariſk, ſaa kunne Exempler i Mængde anføres fra de allernyeſte og det fra dem, ſom ere meeſt i Rye for at ſkrive

*) Saaledes er i Ordene: Niels Juul gav Agt Accenten dæmpet paa førſte og tredie Stavelſe; den dæmpede (ſvagtbetonede) Stavelſe er ved Siden af den ſtærktbetonede aldeles tonløs; hvorfor man ikke vil tillade, at vore prosodiſke Regler gjelde for Daktylerne, naar diſſe ſtaae i Herametre, er ikke let at indſee.

**) Anvender man denne Sætning paa mange andre Tilfælde, da indſeer man let, hvorfor ſaamange græſke Versformer ere unaturlige, ja umulige i Danſken.

smukke og korrekte Vers. Og hvad indvender man mod slige Daktyler? Man tager Ordene i deres absolute Tilstand, og ret ligesom man vilde indrykke dem i en dansk Gradus ad Parnassum, justerer man dem og ansætter dem som faste Ordfødder, uden at betænke den Relativitet, som baade i ældre og nyere Sprog bestemmer saamange Stavelsers prosodiske Betydning. Man gaaer ud fra den falske Sætning, at Daktylens Thesis skal være saa svag og tonløs som muligt. Man beraaber sig endvidere paa den krænkede Qvantitet, men man maa vel spørge, hvad qvantitativ Længde, som kunde mærkes af Øret, kan en Stavelse have, som ikke engang har Betoning? Fremdeles vil vel Mangen sige, at slige Daktyler ere forvirrende, fordi man ikke veed, om man skal læse Trochæen for sig, og derpaa give den næste Stavelse sin almindelige Betoning, eller læse det Hele som en Daktylus. For at besvare denne Indvending, behøver man ikke at tye til Musiken, i hvilken det jo er en Umulighed at spille en Takt rigtigt, uden at have seet og opfattet den næste; det Samme kunne vi jo saameget desto billigere fordre af Enhver, der læser Vers, som jo ikke engang et Barn siges at læse reent, endsige flydende, naar det endnu ikke kan opfatte det følgende Ord, medens det udtaler de nærmest foregaaende. Skulde virkelig denne høist ubetydelige Ulempe bringe Nogen til at nedsætte vort Sprogs prosodiske Nøiagtighed, da maae vi gjøre ham opmærksom paa, at en lignende findes langt hyppigere i de gamle Sprog. Hvoraf veed jeg f. Ex., at jeg i Il. 1, 5. skal læse *Διὸς* som en Jambe og i 9de Vers som en Pyrrhichius, eller at jeg (V. 17) skal læse Diphthongen i *καὶ* kort, og (V. 26) den korte Slutningsstavelse af *γέρον* lang, uden ved at lægge Mærke til Stavelsernes Plads (positio)? Endelig anfører man ogsaa den Mislyd og Haardhed, som derved kan opkomme; men Reglen omstødes aldeles ikke, fordi dens Anvendelse i enkelte Tilfælde kan volde Kakophonie; det Samme finder Sted ved mange andre lingvistiske og prosodiske Regler; Lovene for Velklang henhøre under en anden Kategorie, og en Digter med noget Øre vil nok vide at skjelne mellem kraftige Stavelser, som kunne bidrage til Versenes Forskjønnelse, og Haardheder, som besvære Udtalen og saare Øret; han vil ikke, som Apel siger, "den Erzbischoff eben so leicht daktylisch abfertigen, als den Geistlichen;" men efter Voß's Raad heller skrive "vollends erschlug" end zerschlug.

§. 17.

Om Daktylerne maa jeg endnu med Hensyn til en oftere fremsat Paastand bemærke Følgende. Man har nemlig anseet det for en Feil, naar Daktyler i Hexametrets første Fod, altsaa endnu mere inde i Verset, begyndte med Smaaord (og, men, thi); theoretisk har man villet forkaste denne Brug, men da man dog følte, at den slet ikke var

stødende ved Versets Oplæsning, har man tilladt en sparsom Brug deraf, men den sande Grund til denne Bevilling synes man ikke at have indseet. Man har naturligviis paaberaabt sig Arsis's Kraft, der skulde hæve Tribrachen til Daktyl, ligesom Jamben til Spondæe, men om end Arsis besad slig Kraft, vil man dog træffe paa mange Tilfælde, hvor en saadan Hævelse ikke uden Anstød kan iværksættes. Sagen forekommer mig at kunne forklares paa følgende Maade. Ethvert af hine Smaaord har i sin absolute Tilstand ligesaa vel Accent som ethvert andet Eenstavelsesord, og kan kun tabe den ved proclisis eller enclisis, beholder den altsaa, hvor dette ikke finder Sted. Man faaer derfor ingen Daktylus af Ordene: og megen, men en Amphibrachys, thi og proklinerer; derimod har man Daktyler i følgende Tilfælde: 1) og i det samme, 2) og under glindsende Fod. Her staae nemlig de 2 følgende Stavelser saa proklitisk til den næste, at Accenten kastes tilbage paa Ordet og, eller, hvilket bliver det samme, at dette Ord faaer Lov at beholde sin naturlige Accent, ligesom i Græsken Enklitiker og Proklitiker i visse Tilfælde beholde Accent. Paa Grund heraf forekommer det mig, at være en total Miskjendelse af Sprogets prosodiske Natur og Charakter, naar Voß bruger og forsvarer (Zeitmessung S. 67) "und Zeus" som en Spondæe, eller begynder et Hexameter med "einen tapferen." Vel er einen i absolut Tilstand en Trochæe, men i Forbindelse med Substantiv og Adjektiv er det formedelst proclisis en Pyrrhichius, og hænger saa nøie sammen med tapferen, at begge udgjøre en Mesomacer.

§. 18.

Efter at have omtalt Bestanddelene (Fødderne) af det danske Hexameter, komme vi nu til de paa Sprogenes særegne Beskaffenheder grundede Forskjelle mellem det danske og græske Hexameter:

1. Da de græske Hexametre ere byggede efter Qvantiteten, de danske efter Accenten, saa mangle disse naturligviis de Fortrin, som ere eiendommelige for qvantiterede Vers, hvorimod de have de Fordele, som ere særegne for accentuerede. Ligesom de altsaa have den for vor Forstand tilfredsstillende Egenskab, som staaer i nøie Forbindelse med Klarheden og Simpelheden i vort Sprogs Bygning og dets grammatikalske Forbindelser, at Tanken fremtræder tydelig og uforstyrret af Betoningen, at det logiske Udtryk falder sammen med det rhythmiske Eftertryk, og at Versene have en stor deklamatorisk Bequemhed (Thortsen §. 4), saaledes mangle de paa den anden Side den Ordsammenslyngning, som finder Sted ved qvantiterende Sprogs Rhythmer, og det Hensyn til Stavelsernes Materialitet, hvorved Versene faae et musikalsk Præg, som meer end i andre Sprog hæver dem over den almindelige Diktion. Imidlertid maa man ikke glemme, at skjønt Accenten er det styrende proso-

diſke Princip hos os, mangler vort Sprog dog ikke Qvantiteten, men denne falder ſammen med Betoningen, og præger ſig i Verſet ſom en Selvfølge, naar vi blot efterkomme Accentuationens Love. Qvantiteten er da i vort Sprog ligeſaa tilfældig med Hensyn til Verſifikationen, ſom det i Græſken er tilfældigt, at Accenten ſtundom falder ſammen med Længden. Men finder Qvantiteten Sted i vort Sprog, da kan den jo ikke forſvinde, fordi Ordene ordnes i Vers; den rhythmiſke Accent falder rigtignok ſammen med Qvantiteten, men kan derfor ikke forjage den. Er Ordet Mand en længere Stavelſe end den ubeſtemte Artikel, da maa baade i Proſa, hvor vi jo ikke nægte Qvantitetens Tilværelſe, ſkjøndt den falder ſammen med Accenten, og i Vers, hvor Stavelſernes Udtale jo er aldeles den ſamme ſom i Proſa, et opmærkſomt Øre, foruden den forſkjellige Betoning af disſe Taledele, ogſaa mærke deres forſkjellige Længde, ſkjøndt man ikke, ſaaledes ſom i den antike Recitation, gjør ſig Umage for, at Længden ſkal mærkes ſom ſaadan; man giver kun Stavelſen et Eftertryk ligeſom i Proſa; Øret opfatter noget Dobbelt, men kun ſom Enkelt, der ikke kan adſkilles uden ved Reflexion. Det er mig derfor en Gaade, naar man (Thortſen 1 D. S. 99) paaſtaaer, at vore Hexametre, fordi de ſkrives med Hensyn til Accenten og den daglige Betoningsmaade kun give os den rhythmiſke Cadence og ikke det efter Tidsholdet afvexlende Tonefald, og at de derfor kun gjengive det Halve af de klaſſiſke Hexametres rhythmiſke Egenſkaber; de gjengive viſſelig i denne Henſeende det Hele, men paa en forſkjellig Maade; fordi man ved at rette ſig efter Accenten faaer Qvantiteten i Tilgift, derfor kan denne jo dog ikke forſvinde. Skulde man med Føie kunne ſige, at kun det Halve blev gjengivet, da maatte man beviſe, at den Qvantitet, ſom man indrømmer Stavelſerne (Thortſen S. 1), gik tabt, naar Ordene kom til at ſtaae i Vers; dernæſt, at det Rhythmiſke mødte Grækernes Øren ſom noget Dobbelt, hvis Beſtanddele hver for ſig ſaa mærkelig afficerede Øret, at de nødvendigen maatte fornemmes af den blotte Sands uden Reflexion; og endelig, at Grækerne i Recitationen af deres Vers have udtrukket de lange Stavelſer ſaaledes, ſom naar i Sang og Recitativ en Tone holdes i dobbelt Tid, hvilket neppe er tænkeligt, end ſige muligt.

Da nu imidlertid Qvantiteten i de gamle Sprog ikke rettede ſig efter den almindelige Tales Accent, ſaa bliver der viſſnok en Forſkjel i rhythmiſk Henſeende mellem de græſke og danſke Hexametre, ligeſom mellem alle antike og moderne Vers, men om Forſkjellen er til Skade for de danſke, derom kan vel ikke fældes nogen abſolut Dom, da Klangen af de accentuerede Vers i Almindelighed betragtede ſynes at maatte være ligeſaa tilfredsſtillende for os, ſom de qvantiteredes vare for Grækerne, ſelv om Vanens Magt var den eneſte Grund. Vi ſavne ikke den Mangel, at der i vore Vers ikke ſpørges efter Qvantiteten, ſkjøndt den

er der, ligesaalidet som Grækerne savnede Accentens Brug i Vers, skjøndt de havde den, eller ændsede den i prosodisk Henseende, naar den faldt sammen med Qvantiteten. Sammenligningen mellem de døde og levende Sprogs Prosodie og Metrik hører unægtelig til de interessanteste lingvistiske Undersøgelser, men den afgjørende Dom over, hvilken Sprogklasse det ubetingede Fortrin tilkommer, er ligesaa mislig som overflødig. Sprogene udvikle sig i Tidernes Løb, og saalænge de leve, organisk af Nationernes Aand, de fremtræde altsaa som Naturprodukter, men udvortes Paavirkning har stor Indflydelse paa enhver Organisme, og derfor modificeres Sprogenes naturlige Beskaffenhed bestandig af noget Historisk; de have derfor i deres hele Væsen et naturligt (oprindeligt) og tillige historisk Præg, og hvor tilfældig end den enkelte udvortes Paavirkning kan synes at have været, skeer dog den derved bevirkede Udvikling altid organisk, og Forandring eller Modifikation viser sig som en Nødvendighed, tilbleven per intus susceptionem. Af lignende Beskaffenhed er ogsaa Sprogenes metriske Charakter, og staaer i nøie Forbindelse med deres øvrige Væsen. (Maanedsskr. f. Litt. 6 Bd. S. 420). Men netop fordi det prosodiske Princip i begge de nævnte Sprogklasser ikke er en Tilfældighed, men en Nødvendighed, som grunder sig i Sprogenes Charakter, maae vi antage det for et Misgreb og Unaturlighed, at man af Beundring for det gamle Klassiske har villet paatvinge de germanisk-gothiske Sprog et prosodisk Princip, som er laant fra et aldeles heterogent, og som virker aldeles forvirrende for dem, der ikke kjende det Sprog, hos hvilket Laanet blev aabnet. Den hele Idee var Lærdommens, ikke Geniets Frugt, den var philologisk, ikke poetisk. Denne Bestræbelse kan frembringe Kunststykker, der kunne blænde og gjøre Opsigt, men den er en Miskjendelse af Sprogets eiendommelige Charakter, en Forsyndelse mod dets særegne Skjønheder, der under Digternes Behandling skulle udvikles og uddannes. Er det vist, at vort Versifikationsprincip medfører stor Klarhed, som vi nødig savne, og en deklamatorisk Bequemhed, til hvilken vi ere vante, hvorfor skulle vi da give slip paa et stort Fortrin, for engang imellem, høist sjelden, at opnaae det rhythmiske Fortrin, som vi indrømme de Gamles Versebygning? Vi have ovenfor seet, at en meget stor Pluralitet af de Vers, som udgives for qvantiterede, adlyder Accentuationens Love, og trods alle Indsigelser ere prosodisk eensartede med vore almindelige Vers. Sprogets Natur tillod ikke mange Indgreb i dets Væsen, og drev de fleste Anfald tilbage; derfor ere Afvigelserne faa; Kunstlerier ere ofte blændende og gjøre Lykke, især naar de anbefales af berømte Mænd, og hertil kom i nærværende Tilfælde, at man i en halv mystisk Tone omtalte slige Unaturligheder som nye Skjønheder ved Sproget, der nok vilde fattes med Tiden, men som nu kun forstodes af enkelte Udvalgte; ved slig Tale gjør man let Proselyter, thi hvo vil ikke gjerne høre til de Udvalgtes Tal? Dette moderne Qvantitetssystem er en Blanding af to stridige

Elementer, og ved opmærksom Læsning eller ved Praxis vil Enhver have erfaret, hvorledes det ene Princip hvert Øieblik maa opoffres for det andet, hvorved al Harmonie gaaer til grunde. Snart bliver en tonløs Stavelse udtalt lang, fordi der tillægges samme en chimærisk Qvantitet, snart gaaer Naturen over Optugtelsen, og den selvsamme Stavelse bliver da efter Accentuationen kort og tonløs; snart faaer et Ord Lov til at beholde sin naturlige Udtale, snart vanskabes det ved Tvang. Forøvrigt være det sagt sub rosa, at dette brogede System, hvis Udseende er saa kunstigt og hvis Udøvelse synes saa vanskelig, i Grunden er en Lettelse for Versemageren. Endelig maa jeg her for Sammenhængens Skyld omtale en Synsmaade, som jeg allerede tildeels har drøftet. Man mener nemlig, at da Hexametret er et græsk Versemaal, saa bør det, for at komme sit Forbillede saa nær som muligt, ogsaa i den moderne Skikkelse optage hvad det kan af den antike Prosodie. Man forlanger altsaa en materiel Efterligning, men med ligesaa megen Ret kunde man paastaae, at man f. Ex. i en dansk Oversættelse af Homer skulde medtage saamange Participier og græske Idiotismer som muligt, for derved at komme Originalen nærmere, men jo mere dansk og jo mindre græsk en dansk Oversættelse er, desto bedre; man oversætter jo ikke, for at Folk ved at læse Dansken med det samme kunne lære græsk Ordstilling og Konstruktion, men for at Homers Aand, Tanker, Beskrivelser, kortsagt hans Poesie kan fremtræde klart i saa reent Dansk som muligt, og vil man endelig have sprogdidaktisk Nytte af Oversættelsen, da maa den bestaae deri, at den kan lære Læserne Dansk og ikke Græsk. Paa samme Maade skal man heller ikke af nogensomhelst dansk Versifikation kunne lære græsk Prosodie, men dansk. Vi skulle i Versformen ligesom i Oversættelsen kun opfatte og efterligne Aanden; vi skulle gjengive Formen lempet efter de Elementers Natur, der i vort Sprog staae til vor Raadighed; det kan saaledes f. Ex. i denne Henseende være os ligegyldigt, ved hvilke Bogstavsammenstillinger den græske Daktyl blev til, vi spørge blot om den danske Daktyl, eller med andre Ord, vi skulle kun, saavidt det efter vort Sprogs Natur lader sig gjøre, efterligne Grækernes Metrum, med deres Prosodie have vi her Intet at bestille.

§. 19.

2. Ordfoddernes forskjellige Beskaffenhed medfører naturligviis en betydelig Forskjel mellem græske og danske Hexametre. Om vi end tage Ordfod i vidtloftigere Betydning, saaledes at vi slaae Biordene sammen med Hovedordene, hvorved vi faae en Deel Ordfødder, som begynde med tonløse Stavelser, saa er dog i Dansken de trochæiske og daktyliske Ordfødder saa mangfoldige, at vi, da Ordfødder ere slette Versfødder, med større

Held kunne skrive Vers, som begynde i Taktens slette Deel (iambiske, anapæstiske), end omvendt; naar vi derfor skulle skrive trochæiske (spondæiske) eller daktyliske Vers, da er det en Selvfølge, at Versfødderne ofte ville falde sammen med Ordfødderne. Imidlertid maae vi bemærke, at et saadant Samfald, mod hvilket man indvender saameget, langtfra ikke er saa stødende i vort Sprog som i Græsk og Latin, hvilket atter hidrører fra Sprogenes forskjellige prosodiske Princip. Den omtalte Koincideren i de gamle Sprog gjør Verset til en Uting, idet Ordene fremtræde stykkeviis ligesom i Prosa, og dog ikke ville læses som Prosa, da de ere ordnede efter Qvantiteten, som ikke er fremherskende i den prosaiske Udtale. Naar nu Stavelserne ikke ere slyngede i hinanden, og netop derved ikke kunne fremtræde som fornægtende den prosaiske Udtales Skik og den logiske Vigtighed, hvilket er Særkjendet ved de antike Vers, saa er der Intet, som charakteriserer Ordene som Vers, Rækken er og bliver Prosa, og er i rhythmisk Henseende en Uting, om den end staaer i en Samling af Vers. Ganske anderledes er det derimod hos os, vi kjende ikke en saadan Afvigelse fra den almindelige Betoning til Gunst for Velklang, Rhythmus og poetisk Form, da jo den rhythmiske og prosaiske Accent falde sammen; vi antage ingen saadan Dobbelthed, som med Hensyn til Formen gjør Vers og Prosa til to ganske forskjellige, næsten antipodiske Elementer; derfor kan mangen Verslinie, uden at det næsten mærkes, staae inde i Prosa og omvendt f. Ex. saare ofte i Gjengangerbrevene, naar Rimet er mat og mangler Accent. Saare ofte finde vi trochæiske Vers, hvori Ordfod og Versfod falde sammen, men, for ikke at tale om Rimet, som egentlig stempler slige Vers til Vers, og som derfor i disse er langt nødvendigere end i Jamben, saa have de dog selv i urimet Tilstand et Anstrøg af at være Vers, da Gjentagelsen af samme Taktfald gjør dem forskjellige fra Prosa, og følgelig kunne de ikke vel læses anderledes, end med rhythmisk Cadence. Ogsaa i Hexametret vilde under slige Omstændigheder et vist Taktfald spores, og Cæsuren vilde give det Udseende af Vers; kun naar det ganske manglede Cæsur, vilde det ophøre at være et Hexameter, og blive et maadeligt daktylisk Vers. Heraf følger umiddelbart, at den strenge Dom, som de nyere Metrikere have lært af de gamle at fælde over et sligt Samfald af Fødder, er høist ubillig, thi ligesaa absurd som det vilde være, at sætte samme Straf for Lemmers Skamfering som for Drab, ligesaa urimeligt er det, at dømme ligesaa haardt om et Misgreb, der berøver Verset sit smukke Ansigt, som om et, der aldeles slaaer Verset ihjel. Heraf følger, at det paaankede Samfald af Fødder ikke er en total Ødelæggelse, men en Vanzïr, som det naturligviis bliver Pligt at undgaae, da al Kunst skal stræbe efter at vorde skjon. Man maa derfor søge saameget som muligt at bruge stigende Ordfødder, da Hexametret er en dalende Versart, altsaa Jamber, Anapæster, Amphibracher (hvorom siden), anden og tredie Pæon,

Held kunne skrive Vers, som begynde i Taktens slette Deel (iambiske, anapæstiske), end omvendt; naar vi derfor skulle skrive trochæiske (spondæiske) eller daktyliske Vers, da er det en Selvfølge, at Versfødderne ofte ville falde sammen med Ordfødderne. Imidlertid maae vi bemærke, at et saadant Samfald, mod hvilket man indvender saameget, langtfra ikke er saa stødende i vort Sprog som i Græsk og Latin, hvilket atter hidrører fra Sprogenes forskjellige prosodiske Princip. Den omtalte Koincideren i de gamle Sprog gjør Verset til en Uting, idet Ordene fremtræde stykkevis ligesom i Prosa, og dog ikke ville læses som Prosa, da de ere ordnede efter Qvantiteten, som ikke er fremherskende i den prosaiske Udtale. Naar nu Stavelserne ikke ere slyngede i hinanden, og netop derved ikke kunne fremtræde som fornægtende den prosaiske Udtales Skik og den logiske Vigtighed, hvilket er Særkjendet ved de antike Vers, saa er der Intet, som charakteriserer Ordene som Vers, Rækken er og bliver Prosa, og er i rhythmisk Henseende en Uting, om den end staaer i en Samling af Vers. Ganske anderledes er det derimod hos os, vi kjende ikke en saadan Afvigelse fra den almindelige Betoning til Gunst for Velklang, Rhythmus og poetisk Form, da jo den rhythmiske og prosaiske Accent falde sammen; vi antage ingen saadan Dobbelthed, som med Hensyn til Formen gjør Vers og Prosa til to ganske forskjellige, næsten antipodiske Elementer; derfor kan mangen Verslinie, uden at det næsten mærkes, staae inde i Prosa og omvendt f. Ex. saare ofte i Gjengangerbrevene, naar Rimet er mat og mangler Accent. Saare ofte finde vi trochæiske Vers, hvori Ordfod og Versfod falde sammen, men, for ikke at tale om Rimet, som egentlig stempler slige Vers til Vers, og som derfor i disse er langt nødvendigere end i Jamben, saa have de dog selv i urimet Tilstand et Anstrøg af at være Vers, da Gjentagelsen af samme Taktfald gjør dem forskjellige fra Prosa, og følgelig kunne de ikke vel læses anderledes, end med rhythmisk Cadence. Ogsaa i Hexametret vilde under slige Omstændigheder et vist Taktfald spores, og Cæsuren vilde give det Udseende af Vers; kun naar det ganske manglede Cæsur, vilde det ophøre at være et Hexameter, og blive et maadeligt daktyliskt Vers. Heraf følger umiddelbart, at den strenge Dom, som de nyere Metrikere have lært af de gamle at fælde over et sligt Samfald af Fødder, er høist ubillig, thi ligesaa absurd som det vilde være, at sætte samme Straf for Lemmers Skamfering som for Drab, ligesaa urimeligt er det, at dømme ligesaa haardt om et Misgreb, der berøver Verset sit smukke Ansigt, som om et, der aldeles slaaer Verset ihjel. Heraf følger, at det paaankede Samfald af Fødder ikke er en total Ødelæggelse, men en Vanzir, som det naturligviis bliver Pligt at undgaae, da al Kunst skal stræbe efter at vorde skjøn. Man maa derfor søge saameget som muligt at bruge stigende Ordfødder, da Hexametret er en dalende Versart, altsaa Jamber, Anapæster, Amphibracher (hvorom siden), anden og tredie Pæon,

Held kunne skrive Vers, som begynde i Taktens slette Deel (iambiske, anapæstiske), end omvendt; naar vi derfor skulle skrive trochæiske (spondæiske) eller daktyliske Vers, da er det en Selvfølge, at Versfødderne ofte ville falde sammen med Ordfødderne. Imidlertid maae vi bemærke, at et saadant Samfald, mod hvilket man indvender saameget, langtfra ikke er saa stødende i vort Sprog som i Græsk og Latin, hvilket atter hidrører fra Sprogenes forskjellige prosodiske Princip. Den omtalte Koincideren i de gamle Sprog gjør Verset til en Uting, idet Ordene fremtræde stykkeviis ligesom i Prosa, og dog ikke ville læses som Prosa, da de ere ordnede efter Qvantiteten, som ikke er fremherskende i den prosaiske Udtale. Naar nu Stavelserne ikke ere slyngede i hinanden, og netop derved ikke kunne fremtræde som fornægtende den prosaiske Udtales Skik og den logiske Vigtighed, hvilket er Særkjendet ved de antike Vers, saa er der Intet, som charakteriserer Ordene som Vers, Rækken er og bliver Prosa, og er i rhythmisk Henseende en Uting, om den end staaer i en Samling af Vers. Ganske anderledes er det derimod hos os, vi kjende ikke en saadan Afvigelse fra den almindelige Betoning til Gunst for Velklang, Rhythmus og poetisk Form, da jo den rhythmiske og prosaiske Accent falde sammen; vi antage ingen saadan Dobbelthed, som med Hensyn til Formen gjør Vers og Prosa til to ganske forskjellige, næsten antipodiske Elementer; derfor kan mangen Verslinie, uden at det næsten mærkes, staae inde i Prosa og omvendt f. Ex. saare ofte i Gjengangerbrevene, naar Rimet er mat og mangler Accent. Saare ofte finde vi trochæiske Vers, hvori Ordfod og Versfod falde sammen, men, for ikke at tale om Rimet, som egentlig stempler slige Vers til Vers, og som derfor i disse er langt nødvendigere end i Jamben, saa have de dog selv i urimet Tilstand et Anstrøg af at være Vers, da Gjentagelsen af samme Taktfald gjør dem forskjellige fra Prosa, og følgelig kunne de ikke vel læses anderledes, end med rhythmisk Cadence. Ogsaa i Hexametret vilde under slige Omstændigheder et vist Taktfald spores, og Cæsuren vilde give det Udseende af Vers; kun naar det ganske manglede Cæsur, vilde det ophøre at være et Hexameter, og blive et maadeligt daktylisk Vers. Heraf følger umiddelbart, at den strenge Dom, som de nyere Metrikere have lært af de gamle at fælde over et sligt Samfald af Fødder, er høist ubillig, thi ligesaa absurd som det vilde være, at sætte samme Straf for Lemmers Skamfering som for Drab, ligesaa urimeligt er det, at dømme ligesaa haardt om et Misgreb, der berøver Verset sit smukke Ansigt, som om et, der aldeles slaaer Verset ihjel. Heraf følger, at det paaankede Samfald af Fødder ikke er en total Ødelæggelse, men en Vanzir, som det naturligviis bliver Pligt at undgaae, da al Kunst skal stræbe efter at vorde skjøn. Man maa derfor søge saameget som muligt at bruge stigende Ordfødder, da Hexametret er en dalende Versart, altsaa Jamber, Anapæster, Amphibracher (hvorom siden), anden og tredie Pæon,

saavelsom Choriamben *). Vel er vort Sprog temmelig fattigt paa slige Ordfødder, men ved Hjelp af vore mange Monosyllaber og flygtige Disyllaber kunne de tilveiebringes i temmelig stor Mængde. Paa Grund af hiin Fattigdom vil det naturligviis være vanskeligt, at frembringe Hexametre med lutter Versfødder, som overhugge Ordene; selv et Vers som følgende:

Guldet til ti Talenters Beløb afveied Odysseus

vil være sjeldent. De 5 sidste Fødder ere her Versfødder af den omtalte Art, men første Fod er heller ingen Ordfod, men en virkelig Versfod, thi i Foden Guldet til har Præpositionen saa lidet at gjøre med det foregaaende Substantiv, at begge Ordene i Forening slet ikke give nogen logisk Mening; de ere kun rhythmisk forbundne, og danne ligesaa fuldt en Versfod, som Forbindelserne i de øvrige Fødder. Heraf følger, hvad man ikke uden Ubilighed og Miskjendelse af Sprogets Natur vil kunne nægte, at alle Fødderne i følgende Hexameter:

Tryg han sad i sit Huus efter Farer paa Vand og i Leding

ere fuldkomne Versfødder paa den sidste nær; Takten afsondrer nemlig Ordene her saaledes, for at sammenknytte dem i en anden Henseende, at de enkelte Takters Ord, udrevne af Forbindelsen, ere aldeles uforstaaelige **). Det er udentvivl denne Miskjendelse af Ordfødernes og Versføddernes Natur, denne i Qvantitetssprogene billige Fordring, at Ordene absolut skulle overskjæres af den podiske Cæsur, for at frembringe smukke Versfødder, som har foranlediget, at man skriger saa høit mod Brugen af mange Eenstavelsesord; vel kunne disse forhindre Foddernes Sammensmygning og skade det rhythmiske Fald, men naar man betænker Ordfoddernes sande Betydning, da vil man f. Ex. i nysnævnte Hexameter vel finde 10 Eenstavelsesord, men i den rhythmiske Bevægelse spores her paa ingen Maade 10 isolerte Eenstavelsesord, thi han sad er en iambisk, i sit Huus en anapæstisk Ordfod, o. s. v. Grunden til hiin Klage, som til saamange andre, er en ældgammel Regel, som hidrører derfra, at den moderne Metrik altfor meget er bygget paa den antike, og som alt har vundet Hævd hos de Nyere, men som ikke er tilbørlig modificeret og lempet efter de nyere Sprogs Natur. Selv den flygtigste Sammenligning mellem Sydens (især Græsk) og Nor-

*) At vi udelukke Jonicus a majore og a minore m. fl., følger deraf, at vi ingen Spondæer antage.

**) Da man ofte i danske Hexametre efter Voß's Exempel (freuete sich som Choriambe, hvilket naturligviis ogsaa forsvares. Zeitmessung S. 68), finder det reflexive Pronomen adskilt fra Verbet som Arsis i næste Fod, er det vel ikke overflødigt at bemærke, at en slig Forbindelse udgjør en første Pæon, hvis sidste Stavelse ikke uden Anstød kan betones.

dens Sprog viser, at i hine ere Fleerstavelsesordene mange, i disse Enstavelsesordene saae talrige; der er i hine en vis Yppighed, et Sidestykke til den frodigere Vegetation i de sydlige Lande, i disse en vis Tarvelighed, som vi kunne sammenligne med de nordlige Himmelstrøgs sparsommere Vegetation; hiin Yppighed svarer ogsaa til Sydboens livligere Snakkesomhed og Bevægelighed, denne Tarvelighed til Nordboens alvorligere Ordknaphed og Roelighed. Ligesom det Eiendommelige i begge disse Folkeklassers Charakter udtaler sig forskjelligt og ofte herligt i deres Daad og hele Færd, saaledes kan ogsaa Sprogforskjelligheden hos begge fremvise fortrinlig Skjønhed, f. Ex. hos hine større Ynde og Afvexling, hos disse større Kraft og Simpelhed. Det er en charakteristisk Egenhed ved vort og andre nordiske Sprog, at mangfoldige Substantiver, Adjektiver og Verber, altsaa de for Tanken vigtigste Ord, ere Monosyllaber, og da Synd elsker Korthed, ligesom Kraft Hurtighed, saa kunne vi i det Hele taget paastaae, at vort Sprog er fortrinlig skikket til at udtrykke sig med Synd og Kraft, og dette bevirkes ved Enstavelsesordene; om vi altsaa ikke sige meget med færre Ord end Grækerne, thi Indlemmelsen f. Ex. af Pronominer og Præpositioner i Bøiningsendelserne kom dem i dette Stykke tilgode, saa sige vi det dog med færre Stavelser, og denne Simpelhed, denne Opnaaelse af det Samme med ringere Midlers Anvendelse er en Skjønhed, som ikke bør overseés. Om vi altsaa end ved at bruge Enstavelsesord i Vers — og hvilke andre skulle vi bruge, naar ingen andre haves til at udtrykke hvad der skal udtrykkes? — ikke opnaae den rhythmiske Sammensyngning af Ordene, som følger saa umiddelbart af det græske Sprogs Natur, at det vilde have kostet Grækerne stor Umage at undgaae den, saa kunne dog disse, især naar de ordnes saaledes, at de ikke høres stykkeviis som Gloser, hvilket høist sjelden vil være Tilfældet, give Verset en Kraft, som medfører en charakteristisk Skjønhed, der virkelig ikke er at foragte. Det er da sikkert snarere Øiet, end Øret der saares, og Øiet kun forsaavidt, som det møder Noget, der strider mod en vedtagen fra fremmede Sprog abstraheret Troesartikel, naar vi finde et Hexameter som følgende:

Vild som en Ulv, og stærk som en Bjørn, og snel som en Hare.

Enhver, som uhildet af den metriske Orthodoxie læser et saadant Vers, vil ikke blot finde det korrekt og taktfast, da Fødderne ere rigtige efter vor Prosodie, og desuden ere Versfødder, ikke blotte Ordfødder, men han vil tillige føle, at der i samme ligger en Kraft, som han ikke lettelig vil finde i antike Hexametre. Jo tilbøieligere man nu i Almindelighed, efter Reglen: de mortuis nil nisi bene, er til, med Forkjærlighed at udhæve de af det gamle Hexameters Fortrin, som Sproget forbyder os at gjengive, desto billigere er det, at man lægger Vægt paa et Par eiendommelige Skjønheder, som de nyere Hexametre ere istand

til at opnaae, og som vi ikke videre ville regne os til Fortjeneste, da de ere Naturens Gaver, men som vi heller ikke kunne overse, uden at vise den Blindhed for eget Værd, og den Forgudelse af det Fremmede, der efter Sigende er en Fædrenearv, paa hvilken vi endnu tære, skjøndt vi have taget stærkt op paa Kapitalen. Al den Skjønhed, hvormed et Sprog kan siges at være velsignet, bør jo saa meget muligt præge sig i enhver heldig Behandling af Sproget, og den Digter vilde forsynde sig høilig, der ængstelig forsmaaede den Skjønhed, som Eenstavelsesord til rette Tid og paa rette Sted kunne give danske Hexametre, fordi de metriske Lærebøger, der kun altfor ofte maale gothiske Vers med græsk Alen, forkjettre dem, eller fordi han kan være vis paa, at orthodoxe Recensenter ville skrive ham slige formeentlige Bommerter paa Karvestokken til betydelig Afkortelse ved den endelige Saldering, og hans tilkommende Handelsflor til megen Tort og Kreditspilde.

§. 20.

3. Vi have ovenfor seet, at danske Hexametre ikke kunne være spondæisk-men kun trochæisk-daktyliske; vi saae tillige, hvorfor den lette Trochæe er forkastelig, undtagen i et Par enkelte Tilfælde, men at derimod den tunge Trochæe ved Hjelp af Cæsurerne (Pauserne) kan udfylde Takten, og derved tjene til Surrogat for Spondæen. Vi saae, at Striden om Spondæens Mulighed dreier sig om det Spørgsmaal, om vi efter de gamle Sprogs Mønster skulle tage Hensyn til den forskjellige Qvantitet, som Stavelserne visselig have, eller til det historisk givne, ældgamle Accentuationsprincip, hvorefter alle andre Vers bygges; af mange Grunde foretrak vi det sidste, og da Spondæen ifølge dette vilde faae en dobbelt Arsis, uden Thesis, altsaa slet ikke være nogen Versfod, benægtede vi dens Mulighed. Imidlertid viste det sig, at Trochæen ofte kan være saa tung, at den kommer Spondæen saare nær. Paa den anden Side har jeg fremsat den Hypothese, at de Gamles Spondæer kun i Theorien vare saa tunge, som de udgives for, men at de for Øret formodentlig have tonet som tunge Trochæer, hvilken Versfod de Gamle ikke have kjendt, da alle deres Trochæer i det mindste i Theorien havde samme Vægt. Medførte Verscæsuren en virkelig Pause, hvilket Metrikerne synes tilbøielige til at antage, da er hiin Hypothese beviist, thi var Spondæens Thesis virkelig ligesaa lang som dens Arsis, da maatte en af Cæsuren overskaaren Spondæe have gjort et Brud paa Takten, da Pausen jo nødvendig maa regnes med til Takten; antage vi derimod Thesis for at have været en Smule kortere, altsaa trochæisk, da bortfalder Vanskeligheden. Imidlertid bliver der dog en Forskjel mellem den tunge Trochæe og Spondæen, og dette er den væsenligste materielle Forskjel mellem de moderne og antike Hexametre, men da Approximationen er meget betydelig, tor vi vist ansee Surrogatet for godt og skikket til

sit Øiemed, at afgive Fødder, som under Recitationen kunne holde Takt med vore Daktyler, hvilket her er det vigtigste. — Ogsaa om Daktylerne maa jeg tale et Par Ord. I Maanedsskrift f. Litt. 6 Bd. S. 428—29 læses derom følgende Bemærkninger: "I qvantiterende Sprog maa Daktylen anderledes end i accentuerende ansees for, trods Forandringen af den anden Deels Skikkelse, at vedligeholde Ligevægtsforholdet, idet enhver af Stavelserne, uden Hensyn til den rhythmiske Accent, er, om ikke just halv saa lang som den første, dog bestemt kortere, og begge lige korte, det er, berettigede til samme Funktioner. Dette Sidste er, om man tvivler om det Øvrige, ingenlunde Tilfældet med de sidste Stavelser i den danske Daktyl, af hvilke den ene ofte er af den Beskaffenhed, at den kan bruges i Arsis, den anden ikke. Men heraf følger aabenbart, at de qvantiterende Sprog ere i Stand til at frembringe Vers af en med Hensyn til de enkelte Fødder mere jevn Gang, mindre ved den nødvendige Stigen og Dalen afbrudte, end de accentuerende have." — At den korte Stavelse ikke er halv saa lang som den første, indrømmer jeg, og selv de Theoretikere, som hyldede den bekjendte Sætning om Længdens Dobbelthed mod Kortheden, tilstode, at der gaves Daktyler, som i denne Henseende vare irrationale (Dion. Hal. de comp. verb. p. 72. Tauchn.), men herved lider den omtalte Ligevægt et Skaar. At begge Daktylens korte Stavelser vare lige korte kan jeg, selv i rene Daktyler, ligesaa lidet indrømme, som det theoretiske, mathematisk bestemte Forhold mellem Stavelsernes Vægt, dog dette er her mindre vigtigt; derimod kuldkastes Paastanden om den jevne Gang, naar vi betænke, at der ogsaa i Græsken gaves palimbacchiske (2 saadanne staae i Il. 1, 15) og amphimakriske Daktyler, hvis naturlige lange Stavelser i Thesis saare godt kunde bruges som Arsis i den følgende Fod, da den lange Vokals Korreption i Hiatus paa ingen Maade var nødvendig. Det hedder fremdeles, at de to sidste Stavelser i vore Daktyler ikke altid ere lige korte f. Ex. haandfaste, hvis anden Stavelse har lidt mere Qvantitet end tredie, hvorved Udtalen modificeres; i en græsk Daktyl, hvis anden Stavelse har Accent, vil ligeledes en Modification i Udtalen finde Sted; men ligesom vi fra Grækernes Theorie udelukke Accentens Indvirkning, saaledes udelukke vi Qvantitetens fra vor egen. Grunder man derimod Indvendingen mod slige danske Daktylers Rationalitet derpaa, at Thesis (faste) ogsaa kan være Arsis i næste Fod, da betænke man, at dette aldrig kan skee, uden at Accenten flyttes med det samme. Heraf følger, at hverken hos Grækerne eller hos os kan Daktylen tænkes saa jevn i sin Gang eller saa monoton, som den ifølge Theorien synes at være. Et Vers, hvis Takter udelukkende vare og 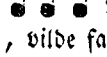 , uden mindste Nuancering af Ottendedelene — Arsis antage vi for fast bestemt —, vilde faae en Perpendikelgang, for hvilken en Deklamator

vilde vogte ſig, og ſom ikke engang den udannede Naturſanger vilde tillade ſig i ſit Foredrag; kun en ængſtelig Begynder i Muſiken kan det falde ind, at ſynge eller ſpille hver enkelt Tone med mathematiſk Nøiagtighed; enhver Anden giver Takterne ſom Facit, uden at bringe Brøkerne til eens Benævning; ſtiv Eensformighed kan ikke beſtaae med ſkjøn Rhythmus. — Hovedforſkjellen mellem de græſke og danſke Daktyler er egentlig kun den, ſom hidrører fra begge Sprogs forſkjellige prosodiſke Princip, og det bliver en Mangel ved vore, at vi fornemmelig paa Grund af Ordfødderne ere nødſagede til, at lade lette og tunge Daktyler vexle med hinanden, hvilket i Græſken langt ſjeldnere var Tilfældet.

§. 21.

4. For det Forhold, i hvilket Daktyler ſkulle afvexle med Spondæer (tunge Trochæer) i Hexametret, kan naturligviis i et ſaa frit Verſemaal ingen beſtemt Regel gives. Dette beroer ikke alene paa Digterens eller Overſætterens Smag og Sands for Velklang, men endnu mere paa Sprogenes Natur. Schlegel (Ind. Bibl. 1 Th. S. 45) yttrer meget rigtigen, at Daktylernes Antal i de latinſke Hexametre er meget ringere end i de græſke, men mener tillige, at de tydſke endnu maae have flere end de græſke. Herom maa jeg fremſætte et Par Bemærkninger, og meddele Reſultatet af nogle Sammenligninger, ſom jeg har anſtillet. Jeg har etſteds ovenfor yttret den Formodning, at Mængden af Fleerſtavelſesord i Græſken medførte Umuligheden af ſmukke accentuerede Vers, og at Sproget tildeels af den Grund maatte blive qvantiterende. I Latinen ere Fleerſtavelſesordene færre og mindre lange; der var altſaa ikke hiin omtalte Nødvendighed af en qvantiterende Prosodie, og Hiſtorien lærer os, baade at de gamle latinſke Vers vare accentuerede, og at dette ældgamle Princip igjen gjorde ſig gjeldende i Middelalderen, da den Gregorianſke Kirkemuſik blev indført, ſamt forenede ſig med Rimet, ſom de fra Norden indvandrede Folk ikke kunde undvære, ſkjøndt de iøvrigt optoge Landets eiendommelige Sprog, og jeg kan ikke nægte, at adſkillige ved denne Amalgamation fremkomne Vers forekomme mig at være meget ſmukke og naturlige, ikke blot ſkjemtſomme Digte, hvori Rimet altid gjør en herlig Virkning, men ogſaa alvorlige f. Ex. Stabat mater. Da Qvantitetsſyſtemet med ſit Poſitionsprincip optoges i Latinen, ſom eier ſaare mange Toſtavelſesord, der begynde og ende med Konſonant og have 2 Konſonanter i Midten, og ſom rimeligviis formedelſt mindre bøielig Udtale ikke kunde optage den Formildelſe i Poſitionen, ſom i Græſken fandt Sted foran muta cum liquida, ſaa maatte Spondæernes Antal blive ſtort, og Hexametrene maatte blive fattigere paa Daktyler, end de græſke. At dette følger af Sprogets Natur, er viſt klart nok, og det ſtadfæſtes tillige, naar vi finde ſamme Overeensſtemmelſe hos Digtere, der iøvrigt ere fuldkomne Kontraſter. Om

Ennius vil jeg ikke tale, da Forsøget dengang var i sin Barndom. Jeg har sammenlignet en betydelig Deel af Virgils og Ovids Vers, og fundet som eensformigt Resultat, at i begges Hexametre er Antallet af Spondæer og Daktyler lige; i de 4 første Fødder, hvorom her kun kan være Tale, er der hyppig 2 Spondæer og 2 Daktyler, forresten 1 Daktyl og 3 Spondæer, eller omvendt, næsten i lige Antal, og Forholdet bliver som 2 : 2. Denne Mængde af Spondæer medfører en vis Tunghed og Stivhed, og derfor synes dette Versemaal mindre godt at passe til Ovids lette Fortællingsmaade, end til Virgils Heltedigt, fordi Æneiden i Aand og Stiil aldeles har samme Egenskaber, som det latinske Hexameter. Naar man derimod vil bruge en af Spondæer og Daktyler sammensat Versart i et accentuerende Sprog, som har mange flygtige trochæiske Ordfødder og Ensstavelsesord, saa bliver det, især naar man vil undgaae den lette Trochæ, en Nødvendighed, ved en tilføiet Stavelse at gjøre den trochæiske Ordfod til en Daktyl, og da Sproget tillige eier mange daktyliske Ordfødder, saa ville her ligesom i det græske Hexameter de talrigste Fødder blive Daktyler. Vi ville nu ved anstillet Sammenligning see, hvorvidt Græsk og Dansk i dette Stykke stemme overeens. I den Troe, at et Antal af 200 Hexametre af afvexlende Indhold vil være tilstrækkeligt til at afgive et paalideligt Resultat, har jeg optalt Daktyler og Spondæer i de 4 første Fødder af de første 200 Vers af Iliadens 18de Sang. Af disse 800 Fødder ere 583 Daktyler og 217 Spondæer; Forholdet er altsaa som 2,91 : 1 *). Dernæst har jeg foretaget en lignende Optælling af Fødderne i min Oversættelse, som findes i Blandinger fra Sorøe 4 H. Daktylernes Antal er i disse Vers 568, altsaa ikke fuldt saamange, som i Originalen. I græske og danske Hexametre vil altsaa Daktylen omtrent forekomme lige ofte. Da vi naturligviis heller bør sammenligne vore Hexametre med Grækernes, end med Romernes, der ere en modificeret Efterligning af de græske, saa vil man ikke med Føie kunne klage over Daktylernes Mangfoldighed. Man vil dog, trods denne Overeensstemmelse, ved nærmere Undersøgelse finde en Forskjel, som turde være til Fordeel for de danske Hexametre, nemlig at Daktylernes hoppende Bevægelse oftere end i Græsken kommer til at afvexle med Anapæsternes kraftige og livlige Gang. Grunden hertil ligger ikke blot i de danske Ensstavelsesords

*) De ere saaledes fordeelte: 52 Vers have 4 Daktyler, 91 have 3, 45 have 2 og 12 have 1. Hos Apollonius Rhodius have de første 100 Vers af 1 Bog akkurat 300 Daktyler. Med Hensyn til Schlegels Paastand har jeg gjennemgaaet de nævnte 200 Vers i Voss's Oversættelse, og fundet Daktylernes Antal at være 508, altsaa en Deel mindre, end hos Homer. Det tydske Sprog medfører følgelig ikke, at Daktylernes Antal maa være større end i Græsken, de staae snarere alpari, thi i de omtalte 200 Vossiske findes 45 matte Trochæer (f. Ex. aber, jene, nahe, beide), som neppe kunde været undgaaede, uden ved at sætte Daktyler i Stedet.

Mængde, men især deri, at Cæsuren κατὰ τρίτον τροχαῖον er og maa være sjeldnere i Dansken end i Græsken, ligesom ogsaa, at vi langt hyppigere bruge Cæsuren efter 4de Fods Arsis, som ofte forekommer i Forening med Cæsur efter 2den Fods Arsis, en Forening, som gjør Verset meget smukt, og ofte giver Anledning til 2 Anapæster, f. Ex.:

Stræbende svart for at frelse sit Liv og for Svendenes Hjemkomst.

Enhver føler, at et saadant Vers har et langt smukkere Fald, end f. Ex.:

Hist i de hvælvede Grotter, og ønsked ham gjerne til Husbond,

skjøndt begge bestaae af lutter Daktyler, men de forskjellige Ordfødder dæmpe i hiint Vers Daktylernes hoppende Gang. Mod den hyppige Brug af Daktylen pleier man at indvende, at den rolige episke Gang forstyrres derved, og dog er denne Versfod fremherskende hos Homer, og dog er han den herligste Epiker; en Misforstaaelse maa altsaa herske her. Sagen synes mig at være ganske klar. Epopeens rolige jevne Gang bestaaer kun i Foredraget, i omstændelig Udmaling af hvad der viste sig for Digterens Øie, i Dvælen ved Smaating, i Gjentagelser o. s. v.; den er kun rolig og langsom i hele sin Fortællingsmaade, men i de enkelte Bevægelser, i de enkelte Vers er den i høi Grad let og livlig, og jeg veed Intet, hvormed jeg bedre og sandere kunde sammenligne dette, end med Barnets Løb; hurtigt iler det afsted, men langsomt naaer det Maalet, thi Skridtene ere korte, og Fødderne ere smaae. Det maa være en Fordom, en Forvexling af Epopeens enkelte Fjed med dens hele Gang, naar man antager, at dens Versemaal, Hexametret, skal stræbe efter at blive adstadigt og ærbart ved at sætte Skranker for Daktylen, og vi see her atter en Regel, som hidrører fra Forestillingen om det heroiske Versemaals Majestæt, og som er uddragen af det Virgilske Hexameters Beskaffenhed, uden at man først har undersøgt, om dets Afvigelse fra det græske Forbillede beroede paa frit Valg, eller paa en i Sprogets Natur liggende Nødvendighed. I al Folkepoesie er Versemaalet muntert; saaledes er det hos Homer, og derfor maae vi af to Yderligheder heller vælge den, som gjør Verset livligt, end den, hvorved det bliver søvnigt. Spørger man Øret tilraads, da vil Svaret blive forskjelligt, eftersom Øret er dannet ved at læse Homer, eller ved Virgils og Voß's Vers. Dog — jo villigere Daktylen tilbyder sig, desto mere bør man stræbe at moderere den, og da det ifølge vort Sprogs Natur ikke er at befrygte, at Daktylernes Antal skulde blive saa ringe, at Versets Livlighed kom til at lide derved, saa kan man trøstig blande den — nær havde jeg sagt saameget muligt — med tunge Trochæer, og en harmonisk Blanding af begge er en af Hexametristens vigtigste Opgaver.

§. 22.

5. I de græske Hexametre er Verscæsuren meget eensformig; den falder næsten altid i 3die Fod; bukoliske Vers kunde ikke være talrige, men endnu sjeldnere er Hephthemimeres, som derimod med Fordeel brugtes af Romerne, især af Virgil, mindre af Ovid. Grunden til denne Forskjel mellem de latinske og græske Hexametre er vel deels at søge i Sprogenes forskjellige Natur, deels i den Tilbøielighed til Afvexling, som er større i en forfinet Tidsalder. Rimeligviis var det en aldeles subjectiv Følelse, som bevægede Virgil til heri at afvige mere fra Grækerne, end de samtidige romerske Digtere pleiede. Virgils Exempel virkede paa tydske og danske Digtere; men der er tillige en i Sprogene liggende Grund til hyppig Brug af Hephthemimeres. Enhver, som har skrevet Hexametre, veed, hvor vanskeligt det er at undgaae mange Amphibracher, om hvis ubehagelige, hoppende Gang vi ovenfor have talt. Her maa jeg endnu gjøre opmærksom paa et Par tilsyneladende Amphibracher, f. Ex.:

Er der Hephaistos, o siig! af Olympens Gudinder tilhobe,
Drag da til Skibene hjem, vi unde dig Hæder at vinde;

i første Vers er Olympens i Forbindelse med sin Præposition en tredie Pæon, og i andet er vi unde dig anden Pæon, fordi Meningen giver et Ophold efter dig. Enhver som veed, hvorledes det for Tiden er fat med den saakaldte lette Kunst at læse, vil tilgive mig, at jeg her har fremsat en Bemærkning, som for den Sagkyndige er høist futil.

§. 23.

6. Den vigtigste Forskjel har jeg med Flid opsat til Slutningen. Hos Grækerne var Hexametret et nationalt Versemaal, ældgammelt som Folkets Erindringer, og helliget derved, at Homers Sange vare sungne og opbevarede i dette folkelige Metrum, ved hvilket tillige alle deres Oldsagn og Fortællinger om Fædrenes Bedrifter i fjerne Tider vare forplantede. Denne Folkelighed, denne Hjemlighed maa naturligviis forsvinde ved enhver Omplantning, og jo yngre denne er, desto mere falder det fremmede Præg i Øine, kun gjennem Rækker af Aar naturaliseres den nye Plante, og efterhaanden som den vænnes til den nye Jordbund, faaer den en vis Nationalitet. Vi see dette Phænomen ikke blot i den vegetabilske Verden, ogsaa i Sproget, i Kunst og Videnskab, og et mærkeligt Exempel herpaa have vi i den romerske Litteratur og navnligen i Hexametret. Dette Versemaal var ligesaa fremmed for Romerne som for os; de lærte det først at kjende ved Læsning og Studium, og det blev indført hos dem, ligesom hos os, ved Oversættelser og Efterligninger, og til Gunst for Hexametret forkastede man Sprogets eiendommelige prosodiske Princip, og indførte

et nyt; ogsaa heri have de Nyere villet følge Romernes Exempel. Det latinske Hexameter blev derfor kun forsaavidt nationalt, som det kjendtes og yndedes af de Dannede, folkeligt blev det ikke; og dog er man kommen i Vane med at betragte det som et ægte romersk og aldeles naturligt Versemaal, medens man jevnlig hører Klager over de nyere Hexametres Unaturlighed. Grunden hertil er neppe nogen anden, end en Levning af den slaviske Underdanighed, man fordum viste det latinske Sprog, medens man paa den anden Side betragtede de gothiske som sande barbariske. Hvorfor ere da de latinske Hexametre saa høit anskrevne i Forhold til de moderne? Mon fordi de bedste romerske Digtere brugte samme? eller fordi de falde behageligt i Øret? Nei, thi lignende Argumenter kunne anføres for de moderne. Snarere vil man paaberaabe sig, at Latinen var et Qvantitetssprog, og de nyere ere Accentsprog. Først maae vi nu bemærke, at Latinen ikke var, men blev et Qvantitetssprog, altsaa ved Tvang, om end denne Tvang var af det mildere Slags; dernæst maae vi spørge, af hvad Beskaffenhed den latinske Stavelsequantitet var, og om det er troligt, at den ganske lignede den græske. Om man end ganske troskyldig vil indrømme, at i Græsken baade den naturlige og bevirkede Længde havde dobbelt Qvantitet mod den korte Stavelse, og at et saadant Forhold var nødvendigt og grundet i Sprogets Natur, saa grændser det dog virkelig til Utrolighed, at samme Egenskaber og samme Forhold ogsaa skulle have fundet Sted i Latinen fra den Tid af, at Digterne bleve enige om at overføre de græske prosodiske Regler paa det latinske Sprog, navnligen, at et saadant mechanisk Foretagende kan have medført det mathematiske Stavelseforhold, paa hvilket den hele gamle Metrik i Theorien hviler. Dette forekommer mig at være aldeles utænkeligt, og jeg kan derfor ikke fornægte den Troe, at den latinske Prosodie existerede mindre for Øret end for Øiet, og at Digterne ved at efterleve de græske prosodiske Regler troede tillige at have tilveiebragt et værdigt Sidestykke til den græske rhythmiske Velklang og Takt, men at denne Takt ikke virkelig fandt Sted, uden naar man ved en flæbende Skansion udtrak Versføddernes Længder efter det opgivne Schema og det engang lærte Taktforhold, omtrent saaledes som naar vi i slette Hexametre udtrække lette Trochæer, og ved denne tvungne Oplæsning faae dem til at udfylde Takten. Overeenskomst kan ikke bevirke Nødvendighed, og det vilde være et Mirakel, om virkelig hiin Nødvendighed betræffende Stavelsernes Længde og deres indbyrdes mathematiske Forhold laae i det latinske Sprog, og blev opdaget derved, at Ennius begyndte at skrive Vers efter et fremmed Sprogs Prosodie. Man kunde naturligviis ogsaa indrette de nyere Sprogs Prosodie efter det gamle Positionsprincip, og naar dette var blevet indført, inden et andet havde udviklet sig, saa er det jo tænkeligt, at det kunde have gjort sig gjeldende, og at man kunde have vant sig til at bestemme Længde og Korthed efter Bogstaverne,

men hvorledes hiint mathematiske Forhold med det samme kunde været indtraadt, hører til Ubegribelighederne. Det synes mig derfor klart, at den latinske Prosodie snarere var en Kunstsag end en Natursag, snarere et Blændværk, end en Virkelighed; man anvendte de samme Midler, som Grækerne, til at gjøre Stavelserne lange, men opnaaede ikke den samme Virkning, og dette bidrog meget til at Poesien hverken blev national eller folkelig, thi Vers, som ikke uden særskilt Lærdom kunne oplæses saaledes, at Tonefaldet saa at sige følger af sig selv, kunne ikke blive folkelige, da de strax røbe sig som fremmede, for ikke at sige unaturlige. Det er paa denne Grund, at jeg i nærværende Afhandling har ivret mod det modificerede Qvantitetssystem, som man har paabyrdet de gothiske Sprog, og hvorved de dygtigste Hexametrister have gjort Hexametret unaturligt, medens de i Theorie og Praxis stræbte at vise dets Naturlighed. Klagerne over Unaturligheden maatte være lydeligst, da Forsøget endnu var i sin Barndom; man maatte med Føie kalde Versene taktløse, saalænge de vrimlede af matte Trochæer, og man maatte ivre imod dem, saalænge de ikke lode sig læse uden den omtalte tvungne og udtværede Skansion, og saalænge man ikke havde indseet, at der udkræves en tydelig Cæsur, for at give Versene Holdning og Tonefald; man maatte derfor laste Forsøgene som Misfostre, og kalde et sligt Foretagende ligesaa taabeligt, som at opføre en stor Bygning paa en Sump. Menneskets aprioriske Domme ere ofte altfor afgjørende, men Tiden er Vildfarelsens Læge, og ligesom, for at blive ved Lignelsen, Frederiksborg Slot beviser, at en kolossal Bygning kan staae urokket paa en Sump, saaledes have skjønne Digterværker og Oversættelser viist, at de Klager, som man af hine Grunde førte over Hexametrets Unaturlighed, ikke længer kunne komme i Betragtning. Væsenligere og dybere er den Indvending, som hentes derfra, at de accentuerende Sprog ikke tilfulde kunne gjengive de qvantiterendes Vers; men fordi vore Vers mangle Noget, som vi, vel at mærke, aldeles ikke savne, derfor ere de ikke unaturlige. Hiin Indvending vilde ikke blot træffe Hexametret, men de allersimpleste antike Vers f. Ex.: Jamben, hvilken vi jo heller ikke kunne gjengive, uden efter vort Sprogs Prosodie, og selv om Jamben manglede Indfødsret hos os, og vi kun kjendte den fra de Gamle, saa vilde vi dog vel ikke kalde den unaturlig, fordi vi lade Accenten herske over Qvantiteten, og ikke med Bestemthed kunne sige, at denne Fods Stavelser have den antike Jambes Tidsforhold 1:2. Vel er det vanskeligt, ved ulige Midler at frembringe selvsamme Virkning, ja lad det end være plat umuligt, saa er det dog viist, at man ved ulige Midler kan frembringe noget ligesaa Tilfredsstillende, om ikke absolut, saa dog relativt betragtet med Hensyn til dem, som skulle tilfredsstilles, nemlig danske Øren. Naar det derfor hos Thortsen (1 Deel S. 100) hedder: "De i Verset brugte Ord vilde for et Øre, der var vant til antike Vers i en antik Reci-

tation, blot i een Henseende synes passelige, men i en anden slet ikke at udfylde deres Plads," da maa man vel for det første spørge, hvor den Qvantitet, som Thortsen selv (Side 1) indrømmer det danske Sprogs Stavelser, bliver af, naar de indtræde i Vers, og hvorledes de, ved at komme i slig Forbindelse, kunne miste en Egenskab, som maa være en character indelebilis, og dernæst: hvor findes et saadant Øre? Vi formaae jo ikke at recitere Vers paa antik Viis; vi udhæve kun de lange Stavelser ved et Eftertryk, der omtrent svarer til vor Accentuering. I det Hele betænker man i slige abstrakte Undersøgelser ikke nokſom, at Spørgsmaalet egentlig ikke er om det moderne Hexameters Forhold til sit Forbillede, men om dets eget Værd i og for sig, dets Naturlighed med Hensyn til Sproget, dets Tækkelighed og Velklang selv for dem, der aldrig have læst et latinsk eller græsk Hexameter, aldrig hørt tale om Prosodie, Qvantitet og Accent, og som derfor, naar de forresten have Øre for Velklang og en dannet rhythmisk Sands, ville være fordomsfriere Dommere, end de, der bestandig tænke paa Sammenligning og Theorie. Fra denne Sammenligning har man ikke abstraheret tilbørlig i de Domme, man har fældet om de moderne Hexametre, og samme Feil ligger til Grund for de Forsyndelser mod Sprog og Prosodie, som man har tilladt sig, for at gjøre Hexametrene græske. Jeg maa gjentage, hvad jeg ovenfor har sagt. Vore Hexametre kunne ikke blive græske, thi Sprogene ere høist forskjellige, men de kunne blive danske, og det bør de være. Ligesom vi, for at gjengive en græsk Digter poetisk, skye den lexikalske Oversættelse og slaae Sætningerne i Stykker, for at de kunne blive danske, saaledes bør vi skye de græske prosodiske Regler, og saa at sige poetisk oversætte Versets Form, for at det kan gjenfødes levende paa dansk Grund. Lad være, at det saaledes fremkommer i en forandret og mindre smuk Skikkelse, dette er jo Tilfældet med al Oversættelse, hvilken vi ikke forkaste, skjønt Originalen staaer høiere, naar blot Oversættelsen er levende opfattet og gjengivet; dens Aand skal være fremmed, dens Sprog dansk, og paa samme Maade skal Versemaalets Aand (Metrum, Taktfald) være fremmed, men dets Legeme (Fødernes prosodiske Beskaffenhed) være dansk. Om derfor end Afvigelse fra det almindelige prosodiske Princip kunde forskjønne danske Hexametre, saa vilde den gjøre dem udanske og derved unaturlige.

Unaturligt for et Sprog er et Versemaal, som bestaaer af Fødder, der enten slet ikke kunne tilveiebringes, eller ikke i tilbørlig Mængde. Unaturligt er Hexametret for vort Sprog, forsaavidt vi ikke kunne skaffe Spondæer tilveie, men et Versemaal, bestaaende af Daktyler og tunge Trochæer, der afvexle paa samme Maade som Fødderne i de gamle Hexametre, er et meget naturligt Metrum, da Sproget er rigt paa disse Versfødder, og at et saadant Versemaal — man nægte det Navn af Hexameter, og kalde det hvad man

vil — kan være smukt og behageligt, maatte man, uden Hensyn til Erfaringen, bekræfte, da selv lette Trochæer i Forening med Daktyler kunne afgive meget smukke Vers i vort Sprog; at Nationens rhythmiske Sands skulde være saa slov, at den alene kunde vækkes ved Rimets Klang, tør man dog vel ikke antage. Lad altsaa disse saakaldte danske Hexametre være høist forskjellige fra de græske, saa er det dog, Nationalitetens magiske Virkning fraregnet, meget tænkeligt, at de, bearbeidede med Smag, kunne behage danske Øren ligesaa godt, som de græske behagede Grækerne, og om man end raillerende vilde sige, at saa maae de Danske været meget nøisomme, saa er og bliver det vist, at herom kan Ingen dømme, uden saa var, at f. Ex. Pythagoras ad Sjelevandringens Vei blev gjenfødt som Dansk, uden at have glemt sit gamle Modersmaal. — At Hexametret bestaaer af flere Fødder, end de fleste af vore almindelige Versemaal, gjør Intet til Sagen. Alexandrinen og det Metrum, hvori Hrolf Krake er skreven, have ligesaa mange Fødder, og dog opfattes de af Enhver i deres rhythmiske Sammenhæng, hvert Vers som en Heelhed. Ere Hexametrene tilbørligt byggede, da behøver Lægmand blot at læse dem som Prosa, og eier han nogen rhythmisk Sands, da vil han let opdage Versenes Tonefald, og han vil snart blive fortrolig med det Fremmede, ligesom man nu er saa vant til, rhythmisk at opfatte den femfødede riimfrie Jambe, at de Fleste ikke have nogen Ahnelse om, at dette Versemaal ikke er 100 Aar gammelt hos os *); Trochæen og Daktylen ere ligesaa eiendommelige for vort Sprog, som Jamben og Anapæsten. — Erfaringen kan ikke bevise Noget mod Hexametrets Naturlighed for vort og beslægtede Sprog. Der er vist faa Digte, som ere blevne læste saa meget som Hermann og Dorothea, hvilket forudsætter, at Læserne let bleve fortrolige med Formen; og hvor gunstigt de første Sange af Thora fra Havsgaard bleve modtagne af et talrigt Publikum, veed Enhver, der mindes Danfanas

*) Den femfødede Jamber brugtes alt af de Gamle (det Alkmaniske Vers). Fra gammel Tid af findes den hos Italienerne, dog ikke i streng iambisk Skikkelse, men snarere som en Art phalæciske eller sapphiske Vers. Under Navn af vers communs var den det almindelige Metrum i Frankrig før Jodelle (16de Aarhundrede), fra hvis Tid Alexandrinen blev herskende. Den første engelske Digter, som brugte dette Versemaal i urimet Skikkelse (blank verses) var den phantastiske Henrik Howard, Greve af Surrey, i sin Oversættelse af to Bøger af Æneiden (Warton hist. of Engl. poetry III. 306). Man fandt det særdeles vel skikket til Dialogen; allerede det første engelske Sorgespil Gorboduc eller Ferrex og Porrex er digtet i dette Metrum, som siden blev det staaende Versemaal i det engelske Drama. Da Tydskerne, især ved Lessings Bestræbelser, bleve opmærksomme paa den engelske Litteratur, fortrængte den femfødede Jambe snart den fra Frankrig indførte Alexandrin, og en lignende Forandring foregik hos os paa Evalds Tid.

Blomsterperiode. Der er vist ingen Tvivl om, at Hexametret jo fuldkommen vil kunne nationaliseres og naturaliseres hos os, men om og naar dette vil skee, vil beroe paa, hvorledes det bliver behandlet. Visselig maae Oversættelser af Klassikerne kunne bidrage en Deel hertil, men da bliver det en Nødvendighed, at de ogsaa udmærke sig i æsthetisk og lingvistisk Henseende, thi blot for de velklingende Hexametres Skyld ville de ikke finde mange Læsere, saa indtagen af den blotte Form er Nationen endnu ikke, og vil med Guds Hjelp aldrig blive det. Langt videre og sikkrere Udbredelse vil dette Versemaal naturligviis kunne faae ved originale Digtninger, og der gives i det mindste een Digtart, hvortil det er fortrinligere skikket, end noget andet Metrum, nemlig den rolige, halv idylliske, fra Nutidens Liv hentede og netop derfor Nutidens sandeste Epopee, som fordrer en Indklædning, der nærmer sig Prosaen, og som ved Rimet vilde faae et altfor lyrisk Sving.

§. 24.

Til Slutning vil jeg kortelig samle under eet Overblik de Egenskaber, som det danske Hexameter bør have, for at kunne blive et naturligt, fatteligt og velklingende Versemaal. Hvad Oehlenschläger siger om Versene i sin Hrolf Krake: "de ere lette at læse, man behøver blot at holde sig til Ordenes naturlige Udtale," burde man kunne sige om alle danske Vers; i modsat Tilfælde maa man kalde dem unaturlige. Hiin Regel er grundet i vor Prosodie, som fordrer, at den Rhythmiske Accent skal falde sammen med den prosaiske; vi forlange derfor, at Hexametret skal besidde denne Naturlighed som den første Betingelse for at vorde læseligt for Enhver, som, uden at kjende Oldtidens Vers, forstaaer at læse danske, vi forkaste derfor ethvert Hensyn til Qvantiteten, hvorved den prosaiske Accent forstyrres, men skjøndt vi kalde de danske Hexametre accentuerede, fordi Benævnelsen skal rette sig efter det bestemmende prosodiske Princip, frakjende vi dem ikke Ret til ogsaa at kaldes qvantiterede, da Stavelserne i vort Sprog uimodsigeligen have forskjellig Qvantitet. Til Versets Læselighed hører fremdeles, at det under Oplæsningen viser sig som Vers med Klang og Tonefald; dette bevirkes især ved Cæsuren; man skal ikke standse inde i Verset, fordi dette er et Hexameter, men det skal være saaledes bygget, at man næsten ligesaa nødvendigen kommer til at standse, som om der stod et Distinktionstegn; Cæsuren skal være tydelig og dele Verset i to Parter, Arsis og Thesis, hvorved Cadencen falder i Øret, hvilket ei var muligt, naar den hele Række skulde læses i eet uden Standsning. Denne Cæsur skal tillige være afvexlende, for at Monotonien kan forebygges, men i ethvert Tilfælde udfordres dog en Bicæsur i 3die eller 4de Fod. — Til Taktfaldets Rigtighed hører naturligviis ogsaa

Overeensstemmelse mellem de enkelte Takter, og da den lette Trochæe ikke kan udfylde Takten, men lader Øret savne Noget, bør kun den tunge Trochæe, som i de fleste Metriker kaldes Spondæe, afvexle med Daktylen. Om disse to Versfødders Afvexling kan der ikke gives bestemte Regler; Versets Indhold maa ofte afgjøre, om langsomme eller hurtige Fødder bedst bringe Formen i Harmonie med Meningen. Endelig vil den Vished, at Hexametret staaer og falder alene ved sin Rhythmus og Velklang, da det ikke understøttes af Rimet, indskjærpe Nødvendigheden af, at undgaae alskens Mislyd, og at give Versene den Skjønhed, som følger af Versfødddernes Afvigelse fra Ordfødderne.